

Hæc ubi pensabat prædictus corde sacerdos,
 Conjicit ex rebus visa superna novis.
 Respondit tandem mulieri talia vates,
 Inspirante Deo, famine veridico :
 Tu mulier lunam vidisti crescere parvam,
 Et tota impleri cornua luce nova.
 Illa nocte viro forsann commixta fuisti,
 Quæ generas toto lumen in orbe novum.
 Parvulus ex utero, mulier, tibi nascitur infans,
 Qui meritis magnus crescit honorificis.
 Iste erit eximius doctor, præsulque futurus,
 Splendescet nostro lucifer orbe novus.
 Et quos cæca prius populos caligo tenebat,
 Irradiat summi luce poli supera.
 Omnia vatidici complentur in ordine dicta,
 Et rerum eventus somnia vera probat.
 Nascitur atque puer matri, et baptismate loto
 Imposuit Willbrord nomen habere pater.
 Cujus vita, fides, mores, doctrina, Camœnis
 Olim quippe fuit prætitulatus eis.
 Mox pater egregius linquens mala gaudia mundi,
 Et servire Deo, mente, manu, cupiens :
 Cœlestem rapiens tota dulcedine vitam,
 Et se cœnobio tradidit ipse sacro.
 Fratribus adjunctus vixit sine crimine frater,
 Jam patiens, humilis, promptus in omne bonum
 Posthæc mente sacer famulus majora secutus,
 Theoricam cupiens solus adire viam
 Incipit, undisoni inter promontoria ponti,
 Qua loca reperiens congrua corde suo :
 In quibus ætherios possit decerpere flores
 Et mundi curis liber abesse malis :
 Totius hic solus transegit tempora vitæ,
 Nocte die magnis proficiens meritis.
 Plurima perpressus serpentis bella nefandi,
 Qui solet in sanctos arma movere sua.

• Mab., *Concessit famulo clara trophæa suo.*

A Sed Deus omnipotens sanctos qui jure triumphat,
 Trophea concessit clara suo famulo •.
 Efficit et quædam miserantis gratia Christi,
 Per famulum vere signa stupenda suum
 Nec decuit modio abscondi tam clara lucerna,
 Nec thalamos subter subjicienda fuit.
 Sed ponenda magis super vestigia tecti,
 Spargeret ut lucem altius illa piam.
 Quæ tamen haud libuit currenti tangere plectro,
 Incluta vel musis signa aperire meis.
 Sufficit hocque tamen [vitam] cognoscere patris,
 Quod placet altithrono semper ubique magis.
 Vita Dei famuli multis exempla salutis
 Præbuit, et testis pectoris omnis erat.
 Huic famulo Christi reges famulantur, et illum
 B Per patriam populus totus amore colit.
 Vir fuit iste Dei patiens, moderatus, honestus,
 Moribus egregius, mitis et ore pius.
 Plurima qui postquam perfecto dona labore
 Commeruit, Christo perficiente sibi :
 Mox meritis, annis, tota et pietate repletus,
 Tranquilla tandem in pace quievit ovans.
 Spiritus ætheriam lætus migravit ad aulam,
 Gaudia cum sanctis jam sine fine tenens.
 Corpus in ecclesia curarunt condere fratres,
 Quæ constructa maris stat prope littoribus ;
 Atque sacrata Dei genitrix clarissima Christi
 Nomine fulgescit, Virgo Maria, tuo :
 In quo te nostris bene credimus esse futuram
 Auxilio precibus, semper honore potens.
 C Tu mundi vitam, totis tu gaudia seclis,
 Tu regem cœli, tu Dominum atque Deum
 Ventris in hospitio genuisti, virgo perennis :
 Tu nobis precibus auxiliare tuis.
 Carmiger indoctus cecinit hos Alcuine versus,
 Cui, rogo, quisque legas, dic, miserere Deus.

BEATI FLACCI ALBINI

SEU

ALCUINI

CAROLI MAGNI MAGISTRI

OPERUM PARS SEXTA. --- CARMINA.

201 MONITUM PRÆVIUM.

Quæ hic exhibemus beati Alcuini Carmina, varii D loco cl^{mus} D. Catelinot in suo ms.) Trojæ Incendia, generis sunt, nimirum Inscriptiones, Epigrammata, non Argonautas, non aprinum caput : non celebrem Epitaphia, Ænigmata, Salutationes et his similia. Herculem aut Ulysem, uti Homerus; non Æneam, Non canit quidem poeta noster (ita præfabatur hoc uti Virgilius; non bella gesta que fortia antiquorum

heroum, uti Lucanus; non quomodo aptissima compage terra cum mari cohæreat, uti Lucretius; non gemmarum splendorem; non cœlestium orbium cursus, uti Manilius; non furiosos amores, uti Seneca; non eximiam juvenum, lyram prioribus digitis molli-ter pulsantium, formam, prout de semetipso dicebat Gregorius Nazianzenus: non carpit mores satyricis versibus, uti Plautus, Persius et Juvenalis: sed Deum illum magnum, Trinitatisque lumen cecinit, atque angelorum choros. Sanctorum canit laudes, martyrum passiones, virorum pietate illustrium facta, et immortalem gloriam; quæ si cum Epicis cumque Pindari Epiciniis, quæ ille inscripsit Olympiaca, Nemeonica, Pithionica, conferantur, nemo non viderit, quam ista meras nugas et ineptias sapiant, præ divinis illis et jucundissimis laudibus, quibus imbuendi essent adolescentium animi (inquit Possevinus in Bibliotheca 202 selecta, lib. xvii, pag. 411), priusquam falsis poetarum fabulis ac somniis oppleti locum deinde aut angustissimum aut nullum cœlestibus, quæ altissime animum attollunt et pascunt, mysteriis linquerent.)

Hæc quidem vir optimus cum celeberrimo Possevino præclare, pie vereque, si objecti quod in plerisque carminibus hisce pertractatur, conditionem attendere velimus: fatendum nihilominus poesin beati Alcuini, si illam cum poesi veterum ex styli elegantia, ex ingenii æstu, nobilitate, nativove lepore compares, multo hac esse inferiorem; quod quidem ævi illius conditioni magis (ubi artium liberalium potius incunabula quæras, quam adultam, qua apud Romanos ævo illo aureo florere, ætatem) tribuendum, quam auctoris ingenio, nemo est qui non censeat. Enimvero beatum Alcuinum poeticæ elegantia non omnino rudem fuisse, nonnulla illius carmina, in quibus variæ nonnunquam poetici ignis scintillæ sparguntur, plane demonstrant. Cæterum si quis conditionem artis poeticæ, qualis sæc. viii fuerit, nosse desiderat, legat quæ de ea doctissime commentatur eruditus scriptor Historiæ Litterariæ Galliæ tom. IV, pag. 21, num. 34 et seq. Ubi inter alia etiam ait, nec Alcuinum, nec alium aliquem illius ætatis de ipsa arte poetica præcepta dedisse vel regulas. Anne vero vir doctissimus non meminit saltem libri de Arte metrica Ven. Bedæ, qui exstat inter ejus Opera? Exstant quoque in Bibliothecæ Regiæ Vaticanæ codice ms. 1587: *Versus Albini magistri de laude metricæ artis*; in quibus regulæ quædam prosodiæ traduntur, et nomina aliqua, quorum syllabæ vel produci vel corripri debeant, recensentur. Videtur vero hos versus ab aliquo prolixiori opere fuisse avulsos et admodum corruptos: nec inde certa ratio erui potest, cuinam Albino, nostro cui Trithemius lib. 11 de Vir. Illustr. O. S. B., cap. 26, tribuit duo opuscula: unum de Arte poetica, alterum de Metris; an antiquiori cuidam, qui *artem scripsit de pedibus versuum sive centum metris*, illi versus sint tribuendi? Labet eosdem huc ascribere, ut lector inde, quod æquum videbitur, censeat.

VERSUS ALBINI MAGISTRI

DE LAUDE METRICÆ ARTIS.

Lux est orbis honor, majestas fervida cœli.
Quæ caret his cuncti [F., junctis] brevitatur syllaba [jure].

Nauta brevis resonat gnarus de littore Xerses.
Pax xis semper, sed regna, calumnia longe.
Musa, monile, decus, consul, vir, doctor, origo,
Cornu, vigil, tectum, carmen, mel occupat album,
In casu currunt raptim hæc nominativo.
Sol, allectanaquil, fruginam, longa facultas.
Sal, animal, cesar, far, murmur, fur, pater, et ver,
Lis, fortis, simplex, longa est dissyllaba; sed non

* Vid. Eliæ Putschii Grammat., libr. IV, cap. 7.

A Longa dies, ædes, paries, pes, syllaba, merces,
Miles, et alba seges crescens breviatur in ore.
Os oris, longum est, os et ossis sed brevis exstat,
Compotis et [F., ex] compos brevis est, sed longa [nepotis].

Virtus virtutis longa est, præter palus una
Est a brevis; at pectus, vulgus, cum pectore vulgi.
Verba sonant quædam præsentis in tempore raptim;
Sed faciunt morulas transacto [F. e., præterito] in [tempora longas,
Quæ subter collecta quidem notantur in unum.
Nunc lego, nunc video, jacio, faveo, voveoque,
Sic juvo, sic fodeo, caveo, foveo, sero currit.
Mox emo, mox sino, moxque cavo, lavo mox odio-

Sed egi, vidi, feci, cum fecero favi.
Et sedi, juvi, fodi, cum fodero, cavi,
Hoc emi, sevi, sivi, cum sivero, cevi,
Hoc odi, fovi, lavi, cum lavero juuxi.

Explicit. Deo gratias.

Poemata Alcuini Quercetanus primo collegit, et per 272 numeros distributa edidit ex antiquo codice ms. bibliothecæ S. Bertini, quo frui ipsi licuit ope et benevolentia V. C. D. Jacobi Sirmondi. Inter illa quædam supposita sunt, quædam dubiæ fidei; quædam etiam a se diversa in unum confunduntur; quædam, quæ cohærere deberent, separantur. Nullus quoque in illa editione poematum ordo, sed ita omnia inter se commixta sunt, prout illa vetus scriptor forte fortuito in chartam congressit absque titulis, absque nexu. Nos haud improbanda, remur, licentia, omnia pro argumentorum diversitate ad generales titulos revocavimus, ad inscriptiones nimirum sacrorum Bibliorum, ecclesiarum, altarium aliorumque locorum: ad Epitaphia, ad Ænigmata, ad Salutationes amicorum, addito ad quodvis carmen singulari quoque titulo, subjectisque, ubi aptum quidpiam occurrebat aut necesse videbatur, brevibus adnotationibus. Confusa separavimus, distracta junximus: illa denique de quibus cum ratione dubitari potuit, num beatum Alcuinum habeant auctorem, ad dubia; quæ vero certissime alios auctores præseferunt, ad supposita ablegavimus: quædam denique ex aliis editionibus deprompta, aut noviter a nobismet reperta suis locis inseruimus, de quibus omnibus ubique in notis subjectis, aut in præviis monitiis rationem reddimus.

203 PRECES NOCTURNÆ.

I.

Luminis fons, lux et origo lucis,
Tu pius nostris precibus faveto;
Luxque, peccati tenebris fugatis.

Nos petat alma

Sancta vis cujus hominem creavit,
Jusque damnavit, pietas redemit:
Sis ut in cunctis pius atque justus
Omnipotensque.

Excitat cur nos fidei potestas
Erigit spei decus in futura:
Charitas jungit habitura finem

Tempore nullo.

Et pius vitæ moderator hujus,
Et labor tempus habeat, quiesque:
Dumque succedunt sibi vicissim,
Nos vegetemur.

Ecce transactus labor est diei,
 Nosque te tuti sumus annuente;
 En tibi grates agimus perennes
 Tempus in omne.
 Solis abscessus tenebras reduxit,
 Ille sol nos inradiat [F., inradiet] coruscus,
 Luce qui fulva fovet angelorum
 Agmina sancta.
 Coelitus lumen rutilum refunde,
 Et fuga mentis tepidæ tenebras:
 Simus accensi, ut face spiritalis
 Vascula lucis.
 Quas dies culpas hodierna texit,
 Christe deleto pius atque mitis:
 Pectus et puro rutilet nitore
 Tempore noctis.
 Sit procul luxus, procul omnis honor,
 Atque phantasma speciesque pulchra,
 Mens sed inermis valeat supernos
 Cernere cives.
 Te Deum semper vigilans requirat
 Cogitet cunctis resoluta curis,
 Actibus cunctis queat ut placere
 Rex tibi summe.
 Muniat frontem, loca, sive cordis [F., corda]
 Sermo divinus, crucis et tropæum
 Dæmonum vafros abigat meandros
 Sive rapinas.
 Membra, quæ casta dabimus cubili,
 Prompta consurgant opus ad diurnum,
 Quæ suum mundum venit esse templum,
 Spiritus almus.
 Quod pius totum habitet per ævum:
 Hunc nec offendat vitium luesque:
 Sed vocet vitæ probitas, fiatque!
 Mansio grata.
 Sed via prodens [F., prudens], via fortis, arcta
 Justa seu solers, bene temperata
 Hujus ut cursus peragamus ævi
 Tramite recto.
 Sex dies justos operamur actus,
 Septimo captent animo quietem:
 Sint in octavo rediviva nobis
 Gaudia vitæ.
 Gloriæ laudem pia plenitudo
 Sit Patri soli [F., Filio], tibi Spiritusque
 Sancte, qui trino vebis alma sceptrâ
 Nomine solus.

INSCRIPTIONES

SACRI CODICIS.

II.

*Inscriptio sacri codicis Vallicellani, ex Baronii tomo IX
 Annal. Eccles. ad annum 778 a.*

Nomine Pandecten proprio vocitare memento
 Hoc corpus sacrum, lector, in ore tuo.

^a Exstant hi versus ad calcem codicis SS. Biblio-
 rum bibliothecæ Vallicellanae, qui universam divinam
 Scripturam e vetustioribus ac verioribus fontibus ab

A Quod nunc a multis constat Bibliotheca dicta:
 Nomine non proprio, ut lingua Pelasga docet.
 Inque hoc dicta Dei conduntur mystica summi,
 De quibus egregius vates in ore canit (*Psal. cxviii*):
 Est mihi lex Domini dulcis super omnia mella,
 Charior atque auri millia multa super.
 Strenuus hanc Domini famulus custodiet arcem,
 Cui merces cœli perpes in arce manet.
 Codicis illius quot sunt in corpore sancto
 Depictæ formis litterulæ variis;
 Mercedes habeat, Christo donante, per ævum
 Tot Carolus rex, qui scribere jussit eum.
 Hæc dator æternus cunctorum, Christe, bonorum,
 Munera de donis accipe sancta tuis.
 Quæ tibi devoto Carolus rex pectore supplex
B Nominis ad laudem obtulit ecce tui.
 Quem tua perpetuis conservet dextra diebus,
 Ut felix tecum vivat in arce poli.

Aliud carmen ibidem.

Hæc divina tibi [*Ed.*, Dei] placeat Scriptura, precamur,
 Sensibus atque oculis, lector honeste, tuis.
 Spiritus hanc cœli sanctus dictavit ab arce,
 In qua vera fides fulget, et alma salus.

Aliud.

Pro me, quisque legas versus, orare memento,
 Alcuin dicor ego. Tu, sine fine vale!

Aliud.

Magni magna Deo portantes munera templo,
 Quos laudavit ovans ore pio populus;
C Parvula sed viduæ Dominus duo nummula præfert,
 Nobilium donis, fame veridico.
 Non ego parva tuis, rector, munuscula gazis
 Infero, persona sit mea parva licet.
 Munera sed Domini cœlestibus inclyta regnis
 Porto tibi plenis, optime rex, manibus.
 Nempe novæ ac veteris pariter pia fama legis
 In [Inque] hoc clauduntur corpore quippe sacro.
 Hæc ego porto libens ad sancta sacraria templi,
 Quod tua mens noviter condidit alma Deo.
 Laudibus ut præsto Christi sit semper in illo
 Iste liber, resonans verba superna Dei.

204 *Aliud.*

Nauta rudis pelagi sævis creptus ab undis
D In portum veniens pectora læta tenet.
 Sic scriptor fessus, calamum sub calce laboris
 Deponens, habeat pectora læta satis.
 Ille Deo dicat grates pro sospite vita,
 Proque laboris agat fructibus, et requie.

Aliud.

Perge, libelle sacer, cunctis præclarior odis,
 Prospere, pacifice nunc, miserante Deo;
 Et pete præclari præclara palatia Regis,
 Ut maneat Christi semper in æde sacra.
 Atque Dei famulis pacis fer munera cunctis,
 Dexterâ quos Domini protegat atque regat.

Alcuino descriptam, recognitam et emendatam, dein-
 ceptus ab eodem oblatam Carolo Magno continet. Vide
 Baronium l. cit.

olo corde, fide, sancto quoque semper amore, A lacrymis optans, ut vigeant, valeant.

III.

Canones Eusebii seu concordantiam quatuor evangelistarum.

n imprimis speciosa quadriga! homo, leo, vi- t aquila, maginta unum per capitula, colloquuntur de o paria.

unda subsequuntur protinus, homo, leo, lo- et vitulus, us inest ordinate positus, decimus atque no- merus.

o deinde tertius in ordine, homo, pecus, bos r cum volucre;

umero quo [*Edit.*, In numeroque] consistunt B e alphabeti Hebræorum litteræ.

to loco fantur æqualia, una homo, leo, atque ore loquentes capitula verbi summi sena atque

ta vice concordant in loquela, homo prudens nitis hostia.

Christi imitantes agmina Juda sine Salvatoris i a.

sexto patri sonat clamore natus Adam cum o leone.

putatis traditis pro munere sacerdotum oppidis

oquuntur septies in septimo, homo, avis, con- e Domino.

stavo nunc leonius catulus, quorum verborum ratur numerus adjecto Paulo apostolo.

us ordo in quo duo pariter colloquuntur vitulus cer,

irati sensu spiritaliter proloquuntur ternum iter.

o nempe verbum profert proprium xl et per merum

lentemquem leonem audaciter solum sane de- novies.

em [*Edit.*, bonum] solum fantem invenies, verbi et septuagies.

volantem ad astra reperies, nonagies loqui at- pties.

IV.

i codicem jussu Gerfridi episcopi scriptum. et hic sanctus uno sub corpore codex,

ocus corruptus.

ocus corruptus. Forte leg., Verbi Dei bis et gies.

l. Cathelinot in ms. suo existimat, hunc Ger- i fuisse sancti Ludgeri, qui anno 809 obiit, ex nepotem, ac postea tam in episcopatu Mona- si quam in abbacia Werthinensi successorem. m Alcuinus jam quinque annis antequam Ger- sancto Ludgero succedere potuit, mortuus est, en in hoc carmine Gerfridus præsulis nomine itur. An is vivente etiamnum Alcuino alterius lam ecclesiæ seu episcopus seu abbas fuit?

erus qui sequuntur, non ad codicis, sed ad itæ a Gerfrido restauratæ in-criptiones perti-

Omnia namque novæ ac veteris mysteria legis.

Hic est fons vitæ, hic sunt præcepta salutis, Illic dictante Deo scripsere in sæcula sancti.

Hæc est sancta fides, hinc est cœlestis origo.

Legifer ille pius quidquid jam scripserat olim

Venturum, quidquid sancti cecinere prophetæ

Hebraici populi, et quidquid historia gessit,

Hymnica aut quidquid cecinit laus mystica David,

Vel quidquid apostolicus docuit per sæcula cœtus,

Vel quidquid Salvator veniens jam fecit in orbe,

Continet hic solus pariter hæc omnia codex.

Jusserat hunc tomum Gerfridus e scribere præsul

In laudem Christi, genitricis et illius almæ;

Esset in ecclesia ut præsto legentibus ille.

In quo quisque legat Domini dulcissima verba,

Sit memor auctoris, illum qui scribere jussit.

Dicat et ore pio : Gerfridum, Christe, tuere,

Semper in æternum vivat feliciter ille.

Tuque valeto legens, tibi maxima cura legenti [*F.*,

legendi]

Sit, precor, ut recto resones cœlestia sensu

Verba Dei Christi, merces tibi magna manebit.

d Hæc domus alma Dei, Christi et venerabilis aula

Tempore prælongo viluit diruta ruinis.

Sed dum Gerfridus præsulisque e Sacerdos

Ecclesiæ regimen susceperat istius almæ

Ductus amore Dei totam renovaverat illam f

Parietibus, tectis, picturis atque columnis,

Vestibus et vasis, cleri simul ordine sacro,

Non parcens propriis opibus. Nam quidquid habebat,

C Distribuit larga mente in donaria Christi,

Viribus intentis ornaret ut undique templum.

Ut decus egregium Domini fulsisset honore,

Divinis resonasset nec non laudibus aula,

Fecerat, ut dicunt [*Al.*, ut Domini], septenas tota per

[horas.

Suscipe Christe Deus clemens hæc omnia grate,

Deque tui famuli manibus hæc vota precatur [*Al.*,

precamur],

Tuque Dei genitrix sanctissima virgo Maria

Auxiliare preces famulorum virgo tuorum.

Hæc sacrata tuo quoniam sunt nomine templa,

Hic laus, cultus, honor maneant per sæcula Christo.

Dic rogo tu, lector, Albinum, Christe, tuere.

D

205 V.

In sacrum Codicem jussu Avæ scriptum.

Hunc ancilla Dei jam jusserat Ava e libellum

neat; quos tamen hinc divellere noluimus, quod ad eundem Gerfridum pertineant.

e Locus corruptus. Forte leg., præsul simul atque sacerdos.

f Hæc prælaudatus D. Cathelinot interpretatur de basilica Salvatoris in monasterio Werthinensi (sulgo Werden ad Ruram fluvium), sed hæc ecclesia Alcuino vivente vetustate dirui haud potuit, quam sanctus Ludgerus ejus discipulus primo construxit. Vid. Observationes prævias Mabillonii in Vitam sancti Ludgeri, part. 1 sæc. iv., pag. 15, n. 6 et 7; Annal. Bened. tom. II, pag. 323, n. 52, et pag. 385, n. 69.

g In editis loco Avæ legebatur Aula, utique mendose. Nos veram lectionem, quam etiam celeb. Ma-

Scribere præ magno Domini deducta timore ^a
 Ad decus Ecclesiæ, propriam simul inque salutem
 Omnia florigeri ^b pandit primordia mundi,
 Eventusque simul sæculi per tempora longa :
 Quæ dedit omnipotens homini et præcepta salutis,
 Omnia celsithroni nec non miracula Christi,
 Et spem perpetuæ post hæc quoque sæcula vitæ ;
 Continet iste etiam Codex hæc omnia solus :
 Idcirco in magno semper habeatur honore.
 Da, rogo, Christe potens, æternæ præmia vitæ,
 Daque tuæ famulæ, quæ scribere jusserat istum,
 Ut requiem post hanc vitam mereatur habere
 Perpetuam, numero sanctorum juncta per ævum.

VI.

^a In sacrum Codicem cura Radonis abbatis monasterii S. Vedasti scriptum.

In hoc quinque libri, retinentur Codice Mosis,
 Bella ducis Josue, seniorum et tempora patrum.
 Ruth, Job, et Regum bis bini namque libelli ;
 Atque Prophetarum sancti his octo libelli ;
 Carmina præclari Christi patris hymnica David,
 Et tria pacifici Salomonis opuscula regis.
 Jungitur his Sophiæ Jesu simul atque libellus,
 Et Paralipomenis enim duo nempe libelli.
 Hinc Ezræ, Nehemiæ, Hester, Judith atque libelli
 Et duo namque libri Machabæa bella tenentes.
 Matthæi et Marci, Lucæ liber, atque Joannis
 Inclyta gesta tenens salvantis sæcula Christi.
 Sanctus Apostolicos Lucas conscripserat Actus ;
 Bis septem sancti per chartas dogmata Pauli,
 Jacobi, Petri, Judæ et pia dicta Joannis :
 Scribitur extremo Joannis in ordine tomus.
 Hos lege, tu lector felix, feliciter omnes,
 Ad laudem Christi propriamque in sæcla salutem.
 Alterum ejusdem Alcuini poema, quod præcedenti sine
 ullo novo titulo ibidem subjungitur, hoc est :
 Dum primus pulchro fuerat homo pulsus ab horto,
 In hanc, proh ! miseram morte, dolore diem :
 Infandi et gemuit condigna piacula facti,
 Cum tota pariter prole salutis inops.
 Non tamen omnipotens bonitas dimiserat omne
 In miseros magnæ jam pietatis opus ;
 Plurima sed mitis lacrymis solatia nostris
 Attulit e cælis, in bonitate sua ;
 Illius ut semper pietas laudetur, ametur,
 Cunctorum pariter pectore, mente, manu.
 Quidquid habere boni poterit mens conscia recti,
 Illius hoc totum gratia summa dedit.
 Inter quæ siquidem sunt maxima dona librorum,
 Qui series rerum et tempora cuncta canunt,

billonius deprehenderat, restituimus ex vetusto cod. ms. Salisburg. *Ava* non alia esse videtur, quam soror illa Gislæ, cujus Alcuinus meminit in epist. 127. Vid. Mabil. Annal. tom. II, pag. 327.

^a Edit., deductus amore.

^b Edit., simul geri, nullo sensu.

^c Hoc carmen ex codice ms. pervetusto ad ævum Caroli Magni atque adeo ipsius etiam Alcuini pertinente, qui existat in Bibliotheca Cæsarea Vindobonensi, exhibet celeberrimus Lambecius tom. II Com-

A Et dictante Deo retinent primordia mundi,
 Et Christum sæclis præcecinere pium ;
 In quibus et homini ratio est data certa colendi
 Ipsa Deum, vera est quæ via, vita, salus.
 Hos legat et teneat, placeat cui pectore puro
 Vivere cum Christo, perpes in arce poli.
 Sunt numero pariter deni duo septies ^d atque
 De quibus et nulli jam dubitare licet.
 In Christi nobis numerus venerabilis iste
 Mystice discipulis namque sacratus adest.
 His etiam libris inest cœlestis origo,
 Hos quia dictavit Spiritus ipse Deus.
 Continet iste uno sancto sub corpore Codex
 Hic simul hos totos, munera magna Dei
 Omnia namque Novæ ac Veteris pia famina Legis
 Hicce non dubites, lector, habere pius.
 Hic vitæ fons est, hæc est sapientia vera,
 Hæ sunt perpetuæ namque salutis opes.
 Qui cupit inveniet Scripturas dicere [*Ms.*, discere]
 [sacras.

Sanctorum dicta hic veneranda Patrum.
 Legifer ille pius quidquid jam scripserat olim,
 De mundi ac rerum principio siquidem :
 Qualiter Omnipotens naturas conderet omnes,
 Ingenio quantum scire licet hominis.
 Hic etiam legitur hominis factura creati,
 Qualiter aut fugerit exsul ab ore sacro,
 Impius aut frater sceleratam sanguine dextram
 Fraterno impleret cur pietatis inops.

C Post etiam retinet numeros et nomina Patrum,
 Sæclorum per quos ordo cucurrit ovans.
 Inde Noe requies mundi jam nascitur almi,
 Tempore sub cujus jam cataclysmus erat,
 Dum natat arca Dei pelago, spes altera mundi
 Totius et sæcli prole repleta simul.
 Extruit immensam damnanda superbia turrem,
 Pro qua dividitur consona vox hominum.
 Tum Pater Abraham cœli bene doctus in astris,
 Cui promissus erat Filius ipse Dei.
 Exsilia hinc Isaac, Jacob quoque longa leguntur,
 Perque patres bis sex gentis origo sacræ.
 Venditur hinc fratrum scelere et puer-tatur ^e atro
 Joseph in Ægyptum, patre dolente pio,
 Qui regni est subito factus de carcere rector,
D Et cum prole patrem duxit in arva senem [*Ms.*,
 [Gesem].

Continet hæc *Genesis* pariter liber omnia primus,
 Usque fuit Joseph mortis amara dies.
 Post cujus mortem Pharaon rex impius alter
 Imposuit famulis vincula dura Dei.

ment. Bibl. Cæsar pag. 403 vet. edit., novæ vero tom. I, pag. 618. In quo carmini præfigitur titulus : *In capite bibliothecæ ab Alcuino editi*, subintelligendum abs dubio substantivum plurale : *Versus*. Nomine vero bibliothecæ hic significatur integrum corpus totius Scripturæ sacræ cum Veteris, tum Novi Testamenti.

^d Id est, septuaginta duo.

^e *Ms.*, et puer inclytus.

odus habet præclari tempora Mosis,
 andante Deo dux fuit in populo,
 educens Ægypti de gente maligna,
 e decem plagas, agmina sancta Dei,
 : populus siccis per æquora plantis,
 ntes Domino carmina lætitiæ.
 inc data lex fuerat Sinai de vertice celso,
 ulis sancto scripta Dei digito;
 rbis retulit, descendens vertice montis,
 ta facie legifer ipse pius.
 uidem populis a vix per deserta vagantem.
 re præcipiens atria sancta Deo.
 nais, vasis, tabulis simul atque lucernis,
 aque Sanctorum, quo fuit arca Dei.
 erdotum describit in ordine cultus,
 vitarum tertius ipse liber,
 a sanctorum currentia festa dierum,
 stes Aaron progeniemque sacram.
 r in quarto Numerorum mysticus ordo,
 ibus et turmas summa Dei populo.
 sed Balaam senioris verba prophetæ
 canens quinam plurima præcecinit.
 hinc decies per vasta silentia mundi,
 it sitiens plebs malefida Deo.
 ovat legem b dictis mordacibus almam,
 ue diem mortis sensit adesse sibi.
 et egregio quintus sermone libellus,
 ntem revocans dona Dei populo.
 rta negans Dominum perit improba turba
 andante Deo legifer almus c obit.
 rrexit, turbas dux inclytus armis
 ens patriam, quam Deus ipse dedit :
 qui gessit præclaris bella triumphis,
 rgens d gentes Cananeas gladio;
 is et sortes, per nomina clara parentum
 a distribuens regna Dei populo;
 sta tenet jam sextus in ordine tomus,
 ulatus enim nomine namque suo.
 rtem cujus populus cum tempore multo,
 dies Sauli, *Judicibus* regitur,
 gesta, genus, tempus, loca, bella, triumphos,
 a namque refert septimus ille liber;
 us e enim librum decurrit in istum :
 Ruth consequitur femina clara satis.
 b intrepidus fidei bellator in armis,
 gnans Christi tempora sacra Dei.
 ibuntur enim *Samuelis* gesta prophetæ,
 ue Philistæo qui perit ense fero :
 potens primis electus ab annis,
 quem detinuit regna beata David,
 i qui cecinit Psalmorum carmina vates,
 mlans Christi tempora, gesta, diem :
 de cujus regali stemmate felix

te leg., *populum.*

teronomium.

st, *Moyses.*

, *disperdens.*

aticus. Lambecio prælaudato hujus mendi
 io ignota fuit. Abs dubio tamen legendum
ticus seu *Heptaticus*, quod idem sonat ac

- A Alma Dei genitrix Virgo Maria fuit.
 Pacificus post quem Salomon † regna regebat,
 Qui construxit ovans templa sacrata Deo :
 In nato cujus finduntur viscera regni,
 Et Judam tantum Rex Roboam tenuit.
 Induit Hieroboam Samarixæ stemmate parvus §
 Qui regum primus excoluit vitulos.
 Hinc sibi regna duo fuerunt contraria semper,
 Et fratres inter bella fuere rea.
 Sic regum series per tempora longa cucurrit,
 Præ multis scelerum noxia criminibus :
 Donec in externas populus cum principe gentes
 Ductus erat, pœnas jamque luere suas.
 Quatuor hæc libris clauduntur tempora *Regum.*
 Urbs perit usque sacra, rex simul c̄ populus.
 B Inde *Prophetarum* præclara volumina constant,
 Venturos Christi, quæ cecinere dies ;
 Nominibus propriis qui sunt bis octo libelli,
 Hieremix hinc gemitus pro Josua et populo.
 Hymnica *Psalterium* constat per carmina tomus,
 Quæ cecinit Christi rex pater ipse David.
 Tres *Salomon* libros mirabilis edidit auctor,
 His duo junguntur per paradigma libri ;
 Quorum quippe prior *Sapientia* dicitur alma,
 Notatur *Jesu* nomine posterior
 Hinc *Paralipomenonis* adest sacer ille libellus,
 Qui veteris Legis dicitur epitome
 Hinc *Exræ, Nehmiæ, Judith, Hesterque* libelli ;
 Tunc *Tobiæ* pietas, angelus, actus, iter.
 C Inclyta nam binis *Machabæa* bella libellis
 Scribuntur, victis gentibus et populis.
 Hæc est sancta quidem Legis Scriptura Vetustæ,
 Divinis tota quæ titulis redolet.
 Tempora Baptistæ decurrens usque Joannis,
 Sanctus *Evangelii* hinc celebratur honor ;
 In quo tecta diu sacrorum gesta librorum,
 In Christi adventu jam reserata patent,
 Et, veniente Deo præclaræ lucis in orbem,
 Umbrarum tenebræ mox abiere procul :
 Hinc quadriga Dei, cherubin comitante, refulget
 Quæ Christi in mundum tempora sacra sonat ;
Matthæus, Marcus, Lucas simul atque *Joannes*,
 Scribentes Christi gesta sacrata Dei.
 Sanctus *Apostolicos* Lucas descripserat *Actus*,
 Dogmata, sudores atque laboris iter.
 D Bis septem *Paulus* rescripsit in ordine *chartas*
 Discipulis, nec non urbibus et populis :
 A Domino electus specialis in orbe magister,
 Gentibus innumeris dogmata sacra ferens.
 Hinc *Jacobus, Petrus, Judas* simul atque *Joannes*
 Scripsere titulis mystica verba sacris.
 Hic etiam recubus divini pectoris almus, -
 Exsul ab humano expellitur orbe pius ;

Heptateuchus, seu tomus primus sacrorum Biblio-
 rum continens Pentateuchum seu quinque libros
 Moysis duosque sequentes, Josue et Judicum. Vid.
 Glossarium D. Ducange, voce, *Heptaticus*.

† Ms. add., *rex.*

§ Forte, *prærus.*

Plurimaque cernens sæclis ventura futuris,
 Quæ sit pœna malis, gloria quæve bonis.
 Hic liber extremus Scripturæ inscribitur almæ,
 Divinis totus mysteriis redolens ^a
 Hæc sunt dona Dei cœlestibus inclyta gazis,
 In his vita, salus, gloria, divitiæ.
 His sine nemo Deum poterit cognoscere sensu,
 Vel præcepta Dei, aut regna beata poli.
 In his vera quidem fulget sapientia tantum,
 In his laus, merces, vita, salus hominum.
 His sine seducit male falsa scientia mentem,
 Discere non curans verba sacrata Dei :
 In quibus æternæ vera est sapientia vitæ,
 Gloria, lux, pietas, notus et ipse Deus.
 Quisque legat hujus sacrato in corpore libri,
 Lector in ecclesia, verba superna Dei,
207 Distinguat sensus, titulos, cola, commata voce,
 Dicat [F., discat], ut accentus ore sonare sciat.
 Auribus ecclesiæ resonet vox vinula ^b longe,
 Omnis ut auditor laudet ab ore Deum.
 Regnorum regi Christo, et Domino dominorum
 Gloria, lux, virtus, laus honor atque salus :
 Qui regit imperio terram, pelagusque polumque,
 Qui voluit scire [Ms., scribi] nomen in orbe suum.
 Et genus humanum clementer ab hoste maligno,
 In cruce jam moriens carne, redemit ovans ;
 Qui solita Carolum regem pietate gubernet,
 Semper in æternum protegat atque regat.
 Dicat et omnis Amen populorum turba per orbem :
 Hoc tribuat cœli Christus ab arce pius.
 Ut multis vivat felix feliciter annis,
 Post hæc et teneat regna beata Dei.
 Codicibus sacris hostili clade perustis,
 Et Rado ^c fervens hoc reparavit opus ;
 Hoc opus, hoc etenim flammis te subtrahit atris,
 O lector, si tu pacis amore legis.

HISTORIÆ VARIÆ

VETERIS ET NOVI TESTAMENTI.

VII.

De Christo Salvatore.

Nascitur humana celsus de carne Creator,
 Ut homo per hominem scandat ad astra Deum.
 Ecce leo, Judæ natus de germine, mundum
 Liberat, et lætis [F., lethi] sceptrâ triumphat
 [ovans.
 Hostia summa Patris pretioso sanguine Christus,
 Permundans orbem, regna sub alta vocat.
 Assumptis aquilæ Christus petit æthera pennis,
 Conregnatque poli perpes in arce Patri.

^a Apocalypsis.

^b Vox vinula. ^c Vinnolata vox est levis et mollis, atque flexibilis. Et vinnolata dicta a vinno, hoc est, cincinno, molliter flexo. ^d Ita Isidorus libr. III Originum cap. 19.

^e Rado. Abbas celeberrimi monasterii Benedictini S. Vedasti apud Atrebatas, qui anno Christi 795

A

VIII.

Apparitio angeli facta sancto Josepho.

Angelus illæsum Mariæ per somnia Joseph
 Conjugium servare monet ; hic docte [F., dote] re-
 Spiritus hoc, quod sit flagrans, Salvator honore ^d.
 [pleta
 IX.

De sancto Joanne Baptista.

Ostendis Christum populis Baptista Joannes,
 Hic ecce Agnus, et hic, qui tollit crimina mundi.
 X.

Fides centurionis.

Et mihi Salvator, salvari servus anhelat :
 Non ego sum dignus, cujus tu tecta capessas :
 Sed verbo sanare potes, nam sufficis absens.
 XI.

B

Versio aquæ in vinum ad nuptias.

Insuper quondam laticis elementa saporem
 Flagrantis sumpserunt meri ; nam providus auctor
 Munera lætitiæ, virtutum exordia fecit.
 XII.

Refectio populi in deserto.

Hic panibus septem, populorum millia pascit
 Quatuor, et pauci saturant [satiant] convivia pisces :
 Nam septem reliquas sportas fragmenta replevit ^e.
 XIII.

Sanatio miraculosa ægrorum.

Dat dextram miseris ; miseransque attollit ab humo,
 Quam longinqua sui curvarant vitia morbo,
 Surgite recta fide, mundat mens pia credentem.
 XIV.

C

De Maria et Martha sororibus.

Arguit immeritis consortem Martha querelis,
 Quod vacet officio ; cui verax arbiter inquit :
 Utilis cura domus, melior quæ semper habetur.
 XV.

De Zachæi vocatione.

Dulcis honor Domini Zachæo fulsit amico,
 Majestate sonans, hodie mihi proficis hospes
 Ad majora, de his ramis descende relictis.
 XVI.

De Juda proditore.

Nummi dira fames compellit vendere Judam,
 In pœnam regale caput, commercia tanti
 Sanguinis exiguo peragit mens impia lucro.
 XVII.

D

Ad cruce pendentem.

Gestat onerandum cunctis... indita regum ^f.
 Quos escant ^g sint pendere victima mundi,
 Perditam ut miseris reddat mors una salutem.
 XVIII.

De bono latrone.

Sacra nemoris Domini ^h per amœna vireta,

abbatiam obtinuit. Vide quæ de Radone adnotavimus ad Vitam S. Vedasti supra col. 665.

^d Forte, *prægnans salvatur honore.*

^e Forte, *replerunt.*

^f Forte, *honorandum cunctis crux inclyta regem.*

^g Locus corruptus.

^h Forte, *Domino..... duce.*

duce hospitium vitale meretur.
fides vincit tot crimina vite.

XIX.

De peccato Evæ.

ea vetitum decerpere pomum
e parat, tentataque nescia fraudis,
felix sacro [F., socio] peritura marito.

XX.

De pœna primorum parentum.
cinctis peccati signa ferentes,
amuli, linquunt felicia regna :
ica piis, peccantes respuit, aula.

XXI.

Noe et visione sancti Petri in Joppe.
s, armenta, viros, genus omne ferarum,
diluvium perdat violentia ^a Noe
que unam creaturam condit in arca.
ilium, pecudumque. . . cunctasque volu-
[res
bet, quæ cuncta jubet Pater edere Pe-
[trum,
ne putans, quod mundi auctore creatur.

XXII.

Confusio et donum linguarum.
amensis opibus superbia turrem,
summa ^b is turbat colloquia summi
ulta manus ultra sua jura pararet.
iversio fundat ^c prædicatio linguas,
æque suam cognoscit natio vocem,
r humano præfatur Spiritus ore.

XXIII

Venditio Joseph.

atos germanum vendere fratres,
edax, prosunt contraria justis.
est gratiæ ut qui vendidit ^d adoret.

XXIV.

De manna in deserto.

carnis missa ortigometra pascunt,
que replet cœlestis copia mensas [F.,
[mensæ];
s, quemcunque velit, dat, manna sapo-
[rem.

XXV.

De lege Moysi tradita.

Moses pandit penetrabilia legis,
mus cunctis unus sit lector ^e et idem ;

, diluvii violentia.

, stulta..... stulti.

, fundit.

icia est media vocis, vendidit.

, rector.

hæc intelligenda de Christi sermone in

, vale dicens.

, verbum.

, peragat.

, inexperta propriæ.

entes inscriptiones, usque ad xl. ad mona-
lnonense S. Amandi pertinere censet Ma-

; cumulatam.

A Nec divisa regat mundum, sed sola potestas.

XXVI.

De eadem f.

Monte valle sedens ^g grande et immutabile verum ^h
Et pia justitiæ populis præcepta profatur,
Quæque intra sese pergat ⁱ sapientia monstrat.

XXVII.

De immolatione Isaac.

Cædis inexpertas propria ^j fert hostia lignum,
Nam charum obediens pignus inactare paratur.
Ducit Abram fidei meritum, non parcere nato.

INSCRIPTIONES VARIÆ

ECCLESJARUM, ALTARIUM, SEPULCRO-
RUM, ETC.

B I. IN ECCLESIA CUIJUSDAM MONASTERII,
FORTASSIS ELNONENSIS ^k.

XXVIII.

Ad ecclesiam et sepulcrum sancti Amandi

Hæc est aula Dei, veniæ domus, aula salutis,
Hic cultus Christi, hic pietatis honor.
Hic populus veniens veniam rogitare suescit ;
Creditur hic præsens semper adesse Deus.
Hic Deus exaudit famulorum vota suorum ;
Largiter hic lacrymas tergit ab ore suas.
Hic pater et pastor, præsul requiescit Amandus,
Vir virtute potens, et pietate bonus.
Adjuvat iste preces populi clamantis ad astra,
Qui Domino assistit semper in arce poli.

XXIX.

C *Ad templum sancti Michaelis ab Arnone reparatum.*

Duxn sacra præsentis pervasit limina templi,
Sæpius accrescens cumulat ^l gurgite flumen ^m.
Non tulit Arnonus fœdari templa sacerdos ⁿ ;
Jusserat in melius renovari hæc omnia præsul,
Latior ut fieret crypta, et sublimior ista,
Supponens testis firmatos ter quater arcus :
Mysticus ut totam firmaret calculus aulam :
Parvula præcelso consecrans tecta ministro
Michaelo, cœli Christo qui adsistit in arce ;
Atque preces offert sanctorum rege polorum.
Hic quoque nostra ferat, rogitamus, vota Tonanti,
Auxilioque pio nosmet defendat ubique.
Hlotharius custos fecit mandante magistro ;

D Semper in æternum Christus conservet utrosque.

Qui legit hos versus dicat, rogo, pectore puro,
Alcuino ^o veniam scelerum da, Christe, precamur.

^m *Flumen.* Hæc Mabillonius Annal. Bened. tom. II, pag. 306, num. 71, interpretatur de exundatione alvei Scarpi, amnis monasterio Elnonensi proximi.

ⁿ *Arnonus.* Ex Elnonensi abbate Salisburg. antistes, qui ejus loci providentiam quamdam retinebat. (*Mabill. l. cit.*)

^o *Alcuino.* Laudatus Mabillonius hoc epigramma Alcuini interpretatur de secunda elevatione corporis sancti Amandi, quam anno 809 factam fuisse Milo monachus et Annales Elnonenses fidem faciunt. Hinc verosimilius esse censet, hos versus non esse Alcuini, sed alterius poetæ ejus discipuli, qui animæ Alcuini bene precatus sit amore Arnonis episcopi. Non assentior viro celeberrimo, ob ultimos quatuor versus, in quibus poeta et Arnoni et Hlothario bona preca-

XXX.

Oratio ad sanctum Amandum.

Præsul Amande Deo, tali tu nomine dignus ;
Auxiliare, Pater, famulorum vota tuorum,
Et defende, piis precibus, famulosque domumque.

XXXI.

Ad aram sancti Stephani protomartyris.

Hæc Stephani fulget meritis protomartyris ara,
Qui lapides inter vidit in arce Deum.
Qui veniam rogans inimicis, morte sub ipsa,
Pro famulis veniam poscere, certe valet.
Inclutus et Christi præclarus amatus Amandus,
Et decus et pastor, dulcis amorque suis.

XXXII.

Ad portam ecclesiæ.

Hæc porta est cœli, æternæ hæc est janua vitæ,
Ista viatorem ducit ad astra suum.
Ingrediens istam, portam penetravit a Olympi ;
Sic [Si] comitetur eum, spesque fidesque simul.
Hæc petitur veniæ^b ; devoto hanc corde, viator
Sæpius o ! pedibus transeat ipse suis.

209 Hic quoque peccator sceleratos abluat actus,
Et lacrymis lavet limina sacra suis.
Purgatus lacrymis, humili decore, profusis,
Ad loca sancta Dei dignior ut veniat,
Credo pius Jesus culpas ignoscit et illi,
Si veniat tristis, lætior ut redeat.

XXXIII.

Ad aram sancti Laurentii.

Hanc levita Dei totam Laurentius aulam
Conservet, quoniam hæc ara dicata sibi est.
Vir virtute, fide, flammæ incendia vicit
Omnia tormenta et vicit amore Dei.
Pauperibus tribuens, in mundo quidquid habebat,
In cœlo ut Christi divitias caperet.

XXXIV.

Ad ecclesiam sancti Martini^c.

Martinus meritis Domini condignus amore,
Qui sibi sacramentum hanc regit ecclesiam :
Egregius præsul toto præclarus in orbe,
Turona pausans pastor in urbe [Ed., orbe] pius.
Hæc domus alma Deo prima est fundata Tonanti,
Ante alia et sacri septa monasterii.
Crevit honor horum, Domino donante, locorum,
Et major Domino est ædificata domus.
Dum sanctus præsul hic inhabitavit Amandus,
Crevit honor Patris, crevit et iste locus.

XXXV.

Ad oratorium sancti Andreae apostoli.

Primus apostolicus Christum qui agnoverat inter
Andreas, fratrem convocat atque suum.

tur ; sibi vero ut veniam a Christo precetur lector,
exoptat. Quo modo scribendi vix alius, quam ipse
auctor usus fuisset. Nec securus est calculus Milonis,
qui, ipso Mabillonio in notis in Vitam sancti Amandi
censore, sæpius aberrat.

^a Forte, *penetrabit*.

^b Locus corruptus. Forte leg., *Hic petitur venia*.

^c Hoc carmen clar. Cathelinot interpretatur de
basilica Turonensi, ubi sanctus Amandus, ut in Vita
ipsius legitur, comam capitis posuit, adeptus cleri-

A Ita suis meritis jam tecta sacrata tuetur,
Ut procul effugiat hostis ab æde sua.

XXXVI.

Ad oratorium sancti Petri apostoli.

Petrus apostolicus princeps, pastorque fidelis,
Jam gregis ætherei, jam decus Ecclesiæ.
Qui tenet æterni claves per sæcula regni,
Solvere vel sola voce ligare potens.
Cujus honore sacro præsens hæc aula dicata est,
Protegat, atque regat pastor ovile suum.
Digneturque suis portas aperire, precamur,
Æthereas ovibus, munere perpetuo.

XXXVII.

Ad aram sancti Michaelis archangeli.

B Michael æthereus princeps, primusque magister,
Æterni regni, summus in arce poli,
Conservet donis istam vivacibus aram,
Quæ sacrata micat nomine namque suo.
Ante oculosque Dei summi in secreta polorum
Officio nostro^d offerat, atque preces.

XXXVIII.

Ad aram sanctorum Hilarii et Victoris.

Hoc altare pater præsul Hilarius ornat,
Notus in orbe procul doctor ubique pius,
Hac magnis Victor meritis memoratur in ara,
Incluta præclarus miles in arma potens.

XXXIX.

Ad tumbam sancti Amandi ab Arnone renovatam,

C Antistes humilis Domini, et devotus honore
Arnonus^e, sancti tumbam renovavit Amandi,
Non parcens opibus ; miseris nam quidquid habebat
Sparserat, et Christi compsit sacra templa sacerdos :
Pro quo, quisque legas versus, orare memento.

XL.

De sancto Amando episcopo Trajectensi.

Hic pater et pastor magnus, Christique sacerdos
Sanctus Amandus obit, Christum qui semper amavit :
Plurima qui veniens [F., vivens] meritis miracula
[gessit,

Cujus vita fuit doctrina, salusque suorum
Qui jam divitias sæcli contempsit habere,
Æternas Christi ut cœli lucraret in aula.
Multiplicavit opes animarum doctor ubique,
Exemplis formans, et^f doctore magister.

D Hic pater egregius Christo hoc fundavit ovila
Et post perpetui quæ sparsit semina regni
In populos, nostrum longe lateque per orbem.
Post fructus verbi, seva et post prælia mundi
Contemplativos placuit hic carpere fructus.
Atque Deo soli tantum servire quietus,

catus honorem. Mihi verosimilius videtur, intelli-
gendum esse de prima ecclesia Elnone honoribus
sancti Martini constructa ; postea a sancto Amando
amplificata : nunc parocchialis oppidi sancti Amandi,
sub Patrocinio sancti Martini, Mabillonio teste, Act.
SS. sæc. iv, part. 1, pag. 65.

^d Forte, *officia nostra*.

^e Vide superius num. 28 et 29.

^f Forte, *Christo doctore*.

s meritis pastor, plenusque dierum,
angelicis Christi subvectus in aulam,
nobiscum sancto requiescit humatus ;
s meritis nosmet hic, Christe, tuere :
in æternum tibi sit laus, gloria, virtus,
n dederas nobis rex piissime Patrem.

I. IN ECCLESIA S. VEDASTI^a.

XLI.

*lesia sancti Vedasti a Radone abbate renova-
vata.*

nus alma^c Dei flammis crepitantibus olim
et in cineres tota redacta fuit [*Lamb.*, ruit];
rante Deo, Radon^d venerabilis^e abba
uxit melius, ac renovavit eam.
præsenti domui ornamenta ministrans,
ans totam muneribusque sacris.
; f aras voluit vestire metallis,
li fabricans sarcophagumque Patris.
spendit parietibus atque lucernas,
t, ut fieret lumen in æde sacrum.
ficiis Domini fecit quoque vasa sacrata
to, nec non aurea tota quidem.
taris speciosa veste ministros,
et egregium semper ubique decus.
nellifluo Christi devotus amore
rans opera^g, vir pius, in melius.
quisque legas titulos, rogare^h memento,
st utque illum gratia summa Dei.

XLII.

Ad corpus sancti Vedasti.

r egregius Vedastus corpore pausat,
honore sacro hæc domus alma micat.
tanti meritis per sæcla patroni,
rem multa Deus signa salutis agit.
a celsithroni vivens vestigia Christi,
a, mente, manu namque secutus erat.
avit opes bis quinis forte talentis,
ita marsupii lucra ligavit inersⁱ
lcirco vocem mox iudicis almi :
nunc Domini gaudia sancta tui.

XLIII.

Ad aram sancti Vedasti.

ilis apex, meritis vivacibus, aram
tus sanctus hanc regit ipse Pater.
bas humilis vestivit Rado metallis,
nini laudem ductus amore Patris.

carmina sequentia usque ad num. 65 ad
n sancti Vedasti pertinere censeamus, causa
i non initio solum, sed et in medio occurrat
le Radone abbate illius monasterii.
carmen emendavimus ex edit. celeberrimi
i tom. II Comment. Bibl. Cæsar. pag. 414.
it. tom. I, pag. 643. In cod. Vindobonensi
bus præfigitur titulus : *In ecclesia sancti Ve-
variete scribendum*. Ubi notari vult idem Lam-
ron hic legi *scriptum*, sed *scribendum*; nem-
pervetustus ille codex Cæsareus prius est
quam epigramma hoc parteti ecclesie
edasti inscriptum est.

A

XLIV.

Ad aram sancti Martini.

Hoc altare Dei, præclarus in orbe sacerdos,
Martinus meritis servat ubique suis.
Abluat et lacrymas plangentis crimina plebis,
Deposcens veniam, voce potente, piam.

XLV.

Ad aram sancti Dionysii.

Sanguine martyrii præsul Dionysius aram
Hanc ornet, pariter cum sociisque suis |
Magnificus doctor, verbi qui semina sparsit,
Imbribus æthereis arida ruga rigans.

XLVI.

*Ad aram sanctorum Landiberti martyris et Richarii
abbatis.*

B Landibertus i habet hanc atque Richarius aram,
Hic confessor erat, martyr et ille pius.
Ambo Deo chari, meritorum pondere patres,
Plurima portantes lucra suo Domino.

XLVII.

Ad aram sanctorum Remedii et Audoini.

Francorum doctor Remedius inclytus aram
Hanc tenet, almi volus Audoinusque simul.
Horum nam meritis currens te ferto viator
Per loca sancta pius, sit tibi certa salus.

XLVIII.

Ad sanctos Gregorium et Hieronymum.

Gregorius præsul, doctorque Hieronymus almus
Ecclesie ille pater, iste magister erat.

C Nostra ferant precibus pariter quoque vota Tonanti ;
Ut nos conservet semper ubique Deus.

XLIX.

Ad aram sanctorum Benedicti et Scholasticæ.

Hac Pater egregius colitur Benedictus in ara,
Qui vitam monachis scripserat ipse piam.
Ipsius atque soror præclara Scholastica virgo
Jungitur hic fratri nobilis ipsa suo.

L.

Ad aram sanctorum Cosmæ et Damiani.

Hac duo Germani Cosmas et Damiani in ara
Scribuntur pariter, versificante manu.
Quamque bonum est fratres semper habitare in unum,
Ut Psalmista canit, ecce jucundus amor.

LI.

D *Ad aram sanctarum Cæciliæ, Agatnæ, Agnetis et
Luciæ.*

Cæcilia, Agathes, Agnes et Lucia virgo,
Hæc istis pariter ara sacrata micat.

^c Henschen. leg., *alta*.

^d Vide not. ad carmen 6.

^e Quercet., *miserabilis*.

^f Lamb., *Cancellus*.

^g Quercet., *opere*.

^h Quercet., *cogitare*.

ⁱ *Ligavit iners*. Vera hæc est, ait Lambecius loc. cit. et genuina hujus loci lectio; non autem ut in editione Quercetani: *lucra ligavit opes*; vel ut in codicibus mss., quibus RR. PP. Bollandus et Henschenius usi sunt: *lucra migravit opes*.

^j De sancto Landisberto martyre vid. Mabill. tom. II Annal. Ben. pag. 18.

Lilia cum rosis fulgent in vertice quærum,
Et lampas rutilat luce perenne simul.

LII.

Ad aram sanctæ Crucis et sanctorum Crispini et Crispiniani

Hæc est ara Crucis sanctæ sacrata triumphis,
In qua jam mundi vita salus patitur.
Martyris egregii Crispini et Crispiniani,
Nominibus quorum fulget et illa sacris.

LIII.

Ad aram beatæ Virginis et sancti Clementis.

Hoc altare Dei genitrix pia virgo Maria
Aspiciat, solita cum pietate potens
Pontificalis apex, Petri successor et almi,
Præclaris Clemens augeat et meritis.

LIV.

Ad aram sanctorum Joannis et Matthæi.

Hoc sinistra Dei teneat altare Joannes,
Mattheus o meritis ornet et ipse suis!
Ili scripsere quidem Christi sacra gesta Tonantis,
Quapropter pariter hæc tenet ara duos.

LV.

Ad aram sanctorum Platonii et Georgii.

Platonius martyr, victorque Georgius aram
Præsentem teneant, ambo piis meritis.
Qui pro pace Dei vicerunt prælia mundi,
Et meruere sacrum, rore rubente, polum.

LVI.

Ad aram sanctorum Joannis, Pauli, Laurentii.

Joannes, Paulus pariter, Laurentius atque
Conservent aram hanc, miserante Deo.
Hic levita fuit, illi sed sanguine fuso,
Martyrio toti [F., forti] regna beata tenent.

LVII.

Ad templum sancti Petri apostoli.

Claviger æthereus, servat qui regmina cœli,
Solvere quæque placet, atque ligare potens.
Piscator quondam, cœli nunc janitor almus,
Ecclesiæ princeps, pastor et ipse bonus.
Cui Christusque suum servandum tradit ovile
Dum redit ad Patris regna beata sui.

211 O nimium felix, totus quem diligit orbis!
Huic Christus nomen Petrus habere dedit.

Hoc pietate sua templum, precor, undique cingat,
Adventuque suo protegat, atque regat,
Auxiliumque suis famulis protector in illo.
Perferat, et precibus adsit ubique suis.
Dirutum flammis renovaverat hoc quoque Rado ^a,
Cui rogo mercedem reddat et ipse Petrus.

LVIII.

Ad aram ejusdem sancti Petri.

Hanc quoque servator templi tutabitur aram
Ecclesiæ princeps, totus et ipse Dei.
Adjuvet atque Deo Christo hic vota ferentes,
Lætetur semper illius ut meritis.

^a Vide superius carmen, 41.

^b Forte, Joannis.

^c Hic forte supplendum, hæc.

A

LIX

Ad aram sancti Pauli apostoli.

Ara quidem præsens sacrata est nomine Pauli,
Qui populos mundi duxit ad astra poli,
Gentibus et populis, regnis atque urbibus iste
A Domino electus doctor ubique fuit.

LX.

Ad aram sancti Andreæ apostoli.

Doctor apostolicus (hunc hæc vox alma Joannes ^b,
Ecce Dei veniens agnus ab arce Patris,
Miserat ad Christum, semper sequeretur ut illum)
Andreas aram servet ab hoste suam.

LXI.

Ad aram sancti Joannis Baptistæ.

B Hoc altare tenet sanctus Baptista Joannes,
Præcursor Christi, magnus in orbe, Dei.
Qui solus digito Christum monstravit adesse,
Iste preces nostras adjuvet, opto, suis.

LXII.

Ad aram sancti Germani

Præsulis ^c Germani magna est ara dicata,
Quam modo jam cernis, ecce viator ovans!

LXIII.

Ad aram sancti Amandi.

Hanc aram Christi præclarus amator Amandus
Defendat meritis semper ab hoste suis.

LXIV.

Ad aram sancti Quintini et sancti Michaelis archan-
geli.

Martyris egregii Quintini altare triumphis
Hoc fulget, populo hic qui ferat auxilium.
Alligeros inter socios, summosque ministros
Michael princeps, primus in arce poli,
Hæc loca conservet magna pietate Tonantis,
Et veniens veniam poscat et ipse suam.

LXV.

Ad sanctam Genovesam.

Virgo sacrata Deo cœlestibus inclyta donis,
Lætetur votis hic Genovesa tuis.

**III. IN QUODAM MONASTERIO, FORTE
TURONENSI.**

LXVI.

De schola et scholasticis.

D Illic pueri discant senioris ab ore magistri,
Hymnidicas laudes ut resonare queant.
Hauriat os tenerum lymphas devote salutis,
Forsan in ecclesia ne sileat senior.
Sunt anni juvenum habiles addiscere quidquam:
Usus in antiquis postulat Ecclesiæ,
Instruat in studiis juvenum bona tempora doctor,
Nam fugiunt anni more fluentis aquæ.
Annosus ^d sylvis quercus vix flectitur unquam,
Sed frangit hominis dextra potentis eam.
Nam ^e nec senior multis adsueta rapinis
Sub juga nullatenus fortia colla dabit.
Nec bene namque senex poterit ediscere, per quem
Tondentem ^f in gremium candida barba cadit.

^d Forte, annosa in sylvis.

^e Locus corruptus.

^f Ms., poterit vel discere postquam tondenti.

Esto pius, pueris studiosus et esto magister,
 Vos vestros, pueri, semper amate patres.
 Ut maneat nobis dulcis benedictio Patris,
 Et ne nam natus a mente tenente duos.

LXVII.

Ad musæum libros scribentium.

Hic sedeant sacræ scribentes famina legis,
 Nec non sanctorum dicta sacrata Patrum.
 Hæc interserere caveant sua frivola verbis,
 Frivola nec propter b erret et ipsa manus :
 Correctosque sibi quærant studiosæ libellos,
 Tramite quo recto penna volantis eat.
 Per cola distinguant proprios, et commata sensus,
 Et punctos ponant ordine quosque suo.
 Ne vel falsa legat, taceat vel forte repente,
 Ante pios fratres, lector in Ecclesia.
 Est opus egregium sacros jam scribere libros,
 Nec mercede sua scriptor et ipse caret.
 Fodere quam vites, melius est scribere libros,
 Ille suo ventri serviet, iste animæ.
 Vel nova, vel vetera poterit proferre magister
 Plurima, quibusque legit dicta sacrata Patrum.

LXVIII.

Elevatio mentis a terrenis palatiis ad cælestem habitationem.

Quisque legens versus per celsa palatia curris,
 Semper habeto Dei nomen in ore tuo.
 Et dum lingua piæ resonat per carmina laudes,
 Ferveat illius pectus amore tuum.
 Dum tu pulchra domus pedibus solaria scandes,
 Inmemor haud esto scandere mente polum.
 Sol rutilans radiis domibus splendescit in altis ;
 Lumine perpetuo Christus in arce poli.
 Ut sol illustrat totus præfulgidus orbem,
 Sic fulgent sancti semper in arce Patris.
 Sunt a sole domus celsæ solaria dicta,
 A Christo sanctum nomen habemus item.
 Si te delectet manibus habitatio facta ;
 Non manibus factam plus tibi quære domum.
 Quidquid in urbe manus hominis construxerat un-
 [quam,
 Omnia nam pereunt, in cineresque ruunt.
 Quidquid honoris habent sancti per gaudia cœli,
 Cum Christo pariter semper habere queunt.
 Quo te ducat amor, rapiat, trahat omnibus horis,
 Et rape me tecum, quæso, tuis precibus.
 Sit tibi, sitque mihi Christus currentibus illuc
 Protector, rector, lux, via, vita, salus.

212 LXIX.

c Ad dormitorium.

Qui vim ventorum, pelagi qui mitigat undas,
 Israel qui servat, nullo qui dormiat ævo ;
 Fratribus hac requiem dulcem concedat in aula,

a Locus corruptus.
 b Forte, *properans*.
 c Prævie hic notes velim duo sequentia carmina ex codice ms. Salisburgensi esse emendata, et titulos additos.

A Et quos immittit somno vis nigra timores,
 Compescat clemens Domini, rogo, dextra potentis.
 Quique diem statuit homini sub luce labore,
 Noctibus et requiem concessit corpore fesso,
 Ad laudemque suam faciet consurgere sanos.

LXX.

Ad latrinium [latrinam].

Luxuriam d ventris, lector, cognosce vorantis,
 Putrida qui sentis stercora nare tuo.
 Ingluviem fugito ventris, quapropter in ore,
 Tempore sit certo sobria vita tibi.

LXXI.

Admonitio juvenum religiosorum ad excutiendum somnum.

B Res est mira quidem, vult quam tibi dicere vates :
 Lethæus juvenum percussit tempora ramus,
 Ut hospes clauso patuisset limine templi :
 Quisque potest cæco melius hunc cernere visu,
 Sensibus et sopitis melius proferre loquelas,
 Ignotas siquidem varias et fingere formas.
 Cernitur, auditur, fuerat qui tempore nullo :
 Noctibus hunc, juvenis, toto tibi corde caveto.
 Subruit hic sensus, binos e et claudit ocellos
 Splendida stelligeri videas ne lumina cœli.
 Aut tua jam voces doctoris hauriat auris,
 Vel pes ecclesiam nocturno tempore currat.
 Hujus, quæso, caput valido percutere f pugno,
 Ne tibi cernentes hospes exæcet ocellos,
 Ant torpore malo sensus tibi subruat omnes ;
 C Sed tibi collyrium visus infunde salutis :
 Ut valeas signi voces audire sonantis
 Quod te quippe vocat, laudes cantare Tonantis.
 Consere quippe manus, modico dormire inemento,
 Neve repente tibi veniat præfortis egestas,
 Ut monet egregio Salomon sermone legentes.

LXXII.

In via ad chorum.

Non, rogo, dura tibi videatur semita fratrum,
 Hæc te currentem ducit ad ecclesiam.
 Non hic turba sonat g populi, non forte tumultus :
 Vos inter nullus hic alienus eat.
 Hæc via vos pariter concordat pectore ducat,
 Laudibus intentos ad pia laude h Dei.
 D Unus amor Christus nobis fiat, atque iter unum,
 Ille est certa salus, spes, decus et charitas.
 Non tu somnigere vadas torpore per istum,
 Sed laus alma Dei semper in ore sonet.
 Angelus ut tecum cœlesti currat ab arce,
 Dum videat laudes te resonare Dei.
 Te quoque consociat sanctorum pectore læto,
 Gaudentem Christi cœtus in ecclesia,
 Reliquiæ quorum multæ conduntur in illa,
 Hæc superans munus mille talenta pium.

d Ms., *luxorium*.
 e Ita lego, loco, *bonos*.
 f Ms., *tu percutite*.
 g Ms., *sonet*.
 h Ms., *ad pia templa*.

Spesque, fidesque simul pariter quapropter, in istis A

Porticibus, tecum certa salutis erat.
 Quot tu nam currens pedibus vestigia pouis,
 Totam mercedem ^a frater habere vales.
 Non idcirco tibi videatur hæc via longa,
 Per hanc cœlorum pervia porta patet.
 Felix quippe dies tibi, qua te suscipit illa,
 Illic cum Christo regna beata tenes.
 Currite vos juvenes Christi properanter in aulam,
 Ad laudem Christi currite, vos juvenes.
 Unanimesque simul regem laudate supernum,
 Semper amate Deum unanimesque simul.
 Si nequeas pedibus senior, rogo, pectore curre,
 Mente polum scande, si nequeas pedibus.

LXXIII.

Adhortatio ad laudem Dei.

Discute torpentes, frater, tibi pollice somnos,
 Et contende prior mente [*Ms.*, tecta] subire Dei.
 Intra quippe prior templum, sed tardior exi,
 Te Christi ducat atque reducat amor.
 Septies inque die Dominum laudare memento,
 Ut Psalmista canit David ab ore Dei.

IV. IN QUODAM MONASTERIO, FORTE NOBILIACENSIS.

LXXIV.

Ad ecclesiam sanctorum Lamberti et Cæciliæ, in monasterio Nobiliacensi.

Egregius martyr, præsul Christique fidelis
 Hæc loca Lambertus inclyta sanctus habet.
 Jungitur huic Patri pariter Cæcilia virgo,
 Virginitate potens martyrioque simul.
 Ecclesiæ fuerat magnus nam pastor et ille,
 Hæc Christi regis sponsa perennis erat.
 Hanc humilis abbas Ato ^b construxerat ædem,
 Dona cui Christus donet in arce poli.

LXXV.

Ad aram sanctorum Quintini et Dionysii martyrum.

Quintinus martyr, Pater et Dionysius aram
 Hanc servant precibus semper ab hoste suis
 Doctores vitæ meritis vivacibus ambo,
 Sanguine qui rosæo regna beata tenent.

LXXVI.

Ad aram sanctorum Filiberti et Agathæ.

Hanc Pater egregius aram Filibertus ^c habebit,
 Plurima construxit qui loca sancta Deo.
 Huic quoque conjuncta est clarissima martyr Agatha,
 Venerat in thalamum sanguine virgo poli.

LXXVII.

Ad aram sancti Michaelis archangeli.

Magnus ab arce Michael archangelus aulam
 Hanc precibus semper servet ab hoste piis.
 Quisque legas versus, pro quo exorare memento,
 Pro sudore brevi, ut præmia longa legat.

^a *Ms.*, tot tu mercedes.

^b Ato fuit abbas et instaurator monasterii Nobiliacensis apud Pictones anno 793. De eo vid. Mabill., tom. II Annal. Bened., pag. 307.

^c *Filibertus abbas Gemetici sæc. VII, qui construxit*

213 LXXVIII.

Ad aram sanctorum Sulpitii et Columbræ.

Sulpitius præsul, pastor, patriarcha fidelis,
 Auxilium nobis hic ferat iste pius.
 Inclyta martyrio pariter hic virgo Columba
 Defendat precibus, tecta sacrata Deo.

LXXIX.

Ad aram sanctorum Amandi et Agathæ.

Hac honor ecce tuus præsul Amandus in ara
 Jam colitur, nobis tu auxiliare Pater.
 Virgo sacrata Deo nec non veneratur Agatha,
 Defendat precibus tecta sacrata Deo.

LXXX.

Desiderium habitandi in domo Dei.

Quam dilecta, Deus, tua sunt mihi templa, Sabaoth,
 B Virtutum Dominus, rex meus atque Deus!
 Te Pater alme meum cor, te caro quærit ubique,
 Tuque Deus vivus gaudia magna mihi.
 Quique tuis tectis habitant, sunt valde beati,
 Et resonant laudes hi tibi perpetuas.
 Hic mihi, quæso, domum tribue, mitissime pastor!
 Utque tuas laudes hic sine fine canam.

LXXXI.

Ad oratorium sancti Laurentii martyris.

Hanc levita Dei meritis Laurentius ædem
 Inclytus exornet, Domini jam plenus amore;
 Quem nec flamma vorax vicit, nec vincula, ferrum,
 Per gladios, ignes, cœlum conscendit in altum.
 Ecce Dei famulis faciens suffragia semper,
 C Adjuvat atque suos cultores, credimus, incæ.

LXXXII.

Ad templum sanctorum Elidii episcopi et Leonii.

Hic quoque sanctorum pausant duo corpora Patrum,
 Elidius præsul Pictensis gloria plebis.
 Incausis Pater meritis Leonius almis.
 Arnulfus frater templum renovaverat istud;
 Præmia cui Christus tribuat per sæcla salutis.

LXXXIII.

Ad ecclesiam sancto Petro apostolo sacram.

Petrus apostolicus princeps pius adjuvet hic nos,
 Cujus honore sacro constant hæc tecta dicata.
 Qui sibi commissum pastor conservet ovile
 Protegat atque regat donis cœlestibus illud,
 Perpetuas nobis et portas pandat Olympi.

LXXXIV.

Ad cellam hospitium.

Hic locus hospitibus pateat veniat ^d ultro,
 Semper erit quoniam susceptus in hospite Christus.
 Sitque minister ovans fesso servire vianti,
 Et lavare pedes peregrinis gaudeat ille.
 Hæc exempla dedit Christus pietatis amator:
 Ille prior plantas lavavit discipulorum,
 Hæc faciens frater speret sibi præmia magna
 In cœlis tribui, Christi præcepta secutus.

monasteria Gemeticense S. Mariæ, seu S. Petri, *Jumièges*, in diœcesi Rothomagensi, et *Hereuse*, *Nermoutier*, apud Pictones.

^d Forte, *venientibus*.

Semper amate Deum, fratres, et vosmet amate,
Diligit ille Deum, verus qui est fratris amator.

LXXXV.

Ad oratorium sanctorum Martini et Gelasii.

Pontificalis apex præclarus in orbe sacerdos,
Virtutum meritis Martinus maximus auctor,
Hæc sacrata sibi defendat tecta patronus:
Adjuvet atque preces nostras pietatis amore,
Ut Deus omnipotens famulorum vota suorum
Impleat, et donis cœlestibus augeat illos.
Sit pius et clemens nobis rex optimus ille.
Hoc quoque jam pausat præsul Gelasius almus,
Clarus in urbe pater præsentis, et doctor honestus,
Præcipuus meritis, vivax sermone salutis.
Hanc renovavit enim jam Gundun^a me prius^b aulam,
Ductus amore Patrum, tribuat cui præmia Christus^c
Mitis in æternum felici in sede polorum.

LXXXVI.

Ad ecclesiam beatæ virginis Mariæ Nobiliaci.

Hæc loca quæ cernis, lector, venerabilis aulæ
Partibus ecclesiæ, fuerant ecclesia quondam.
Sed Pater et pastor supplex Ato^e sustulit ista,
Et terris quoniam nimio dilexit amore.
Virgo Maria, Dei genitrix, tua intacta Tonantis,
Tu, regina poli, vitæ spes maxima nostræ:
Ut tibi cultus, honor fieret memorabilis isthic.
Tu, quoque respiceres solita pietate precantes:
Hic famulas famulosque Dei, mitissima Virgo,
Tu precibus nostris semper clementer adesto,
Atque dies nostros precibus rege semper ubique,
Ut nos conservet Jesu pia gratia Christi.

LXXXVII.

Ad refectorium.

Christe Deus, nostræ benedic convivia mensæ,
Quæque tuis servis mitissime dona dedisti,
Per te sint benedicta quidem. Tu largitor almus,
Omnia tu dederas nobis; jam quidquid habemus,
Sunt bona quippe tua, quia tu bonus omnia condis.
Vos quoque convivæ laudes, rogo, dicite Christo:
Semper in ore sonent pacis vel verba salutis.
Semper amat pacem Christus, qui dixerat ipse:
Do vobisque pacem, vobis pacemque relinquo.
Sit quoque nostra manus miseris largissima semper,
Accipit hoc Christus, dederis tu paupere quidquid,
Et tibi non tardat mercedem reddere magnam.

LXXXVIII.

Ad dormitorium^d.

Et requiem nocti^e dederas, lucemque labori,

^a Gundun. Vide infra carmen 101.

^b Edit. mendose: *Gununnepribus*.

^c Ato. Vid. supra carmen 74. Hoc epigramma de basilica Nobiliacensi explicari posse censet quoque Mabillonius Annal. tom. II, pag. 307, quæ beatissimæ virginis Deiparæ titulo quondam insignita fuit, ut patet ex variis chartis, in quibus *Monasterium sanctæ Mariæ et sancti Juniani* appellatur, tametsi modo unum *sancti Juniani* nomen passim retinet. Plura vide apud eundem Mabill. loc. cit.

^d In ms. tit.: *Ad caminacum ubi abbas dormit.*

^e Ms., *Ad requiem noctem*.

^f Ms., *frigidus e verno*.

^g Ms., *despiciat*.

A Prospera conservans famulis noctesque, diesque.
Ad te cor vigilet, somnus si claudat ocellos,
Te labor et requies collaudent omnibus horis.

LXXXIX.

Ad hypocaustum.

Frigidus hibernus^f veniens de monte viator,
Non mea displiceat^g hospita tecta, rogo.
Si mea dona tibi cupias, nimbose viator,
Da prior ecce tua, sic tibi prede mea.

214 XC.

Ad cœnaculum.

Hæc est sancta domus, pacis locus, aula salutis,
Quam super hic semper maneat benedictio Christi:
In qua multiplicet^h fratrum convivia largus,
Qui quondam populi, cœlesti munere dives,
Panibus ex quinque satiavit millia quinque.

XCI.

Ad aram sanctorum Cosmæ et Damiani.

Hæc duo germani Cosmas, Damianus in ara
Junguntur siquidem, semper honore pari.
Quos terris genuit, uno de viscere, mater
Par genuit fratres martyriumque polo.

XCII.

ⁱ *Ad sepulcra sanctorum Joannis episcopi et Apri abbat.*

Hujus hic pausat præclarus episcopus urbis
Nomine Joannes, vir pius atque bonus.
Hic requiescit Aper, hujus venerabilis abbas
Ecclesiæ pastor, promptus in omne bonum.
C Sed pedibus populi fuerant^j calcata sepulcra,
Nec paries cinxit, ut decuit patribus.
Hoc Ato non suffert^k Aperi successor honoris,
Corpora calcari sacra patrum pedibus:
Sed monumenta^l brevi placuit concingere muro,
Pervia ne populi busta forent pedibus.
Addidit et nostræ statim pia signa salutis,
In quo Salvator victor ab hoste redit.
Insuper altare statuit venerabile Christo,
In quo pro patribus hostia sacra foret.
Ut Deus omnipotens requiem concederet illia,
Cum sanctis pariter, semper in arce poli.

XCIII.

Ad aram sanctorum Gervasii et Protasii martyrum.

D Gervasius martyr simul atque Protasius almus
Hæc duo Germani pariter venerantur in ara:
Quos tulit una dies terris, simul unaque cœlo,
Martyrio similes, similes fervore fidei.

^h Edit., *multiplīci et*.

ⁱ Hoc carmen ita emendatum dedit Mabillonius tom II. Annal. libr. xxvi, pag. 307. Est id, eodem interprete epitaphium Joannis episcopi Pictaviensis et Apri abbat, quorum sepulcra, ne a pertrausentibus conculcarentur, Ato abbas Apri successor, et monasterii Nobiliacensis restaurator muro cinxit^l, apposita cruce simul cum altari, in quo victima sacra Deo pro Patribus defunctis immolaretur; quod egregium testimonium est pro doctrina catholica de sacrificio pro mortuis.

^j Edit., *fuerunt*.

^k Edit., *ocato-sufferat*.

^l Edit., *monumento*.

XCIV

^a *Ad portam basilicæ Nobiliacensis.*

Porta domus Domini hæc est, et regia cœli,
Hæc tibi pandit iter sancti et sacraria templi:
Quam ^b mox invenies magnos requiescere Patres.
Sit tibi spes precibus horum præclara salutis,
Si tu corde pio, prostrato et corpore poscis,
A Christo scelerum veniam, peccator, habebis.
Nullatenus dubius sacri tere limina templi:
Omnia credenti præstat pia gratia Christi.
Fecerat has valvas aræ pius abba minister,
Ut mandavit Ato fratrum venerabilis abbas.
Ingrediens templum pro quo intercede, viator,
Ut Deus omnipotens illum conservet ubique.

XCV.

Ad oratorium sancti Andreæ apostoli.

Discipulus Christi verus primusque secutor
Hæc regat Andreas tecta sacrata sibi.
Afferat auxilium nobis habitator Olympi,
Ut nostræ ad Christum perveniant lacrymæ.
Exaudire pius, cœlesti Christus ab arce,
Dignetur famulos semper ut ille suos.

XCVI.

Epitaphium Fortunati poetæ Christiani.

Hac quoque præsentem præsul requiescit in aula
Fortunatus enim vir, decus Ecclesiæ,
Plurima qui fecit sanctorum carmina metro,
Concelebrans sanctos laudibus hymnidicis.
Qui sermone fuit nitidus sensuque fidelis,
Ingenio calidus, promptus et ore suo.

XCVII.

Ad aram sancti Stephani protomartyris.

Nobilis hac Stephanus colitur protomartyr in ara,
Vim faciens cœlo, dum prior astra petit.
A terra ad cœlum lapidum sibi grandine scala
Hæc erat, ut Christum cerneret arce poli.

XCVIII.

Ad aram sancti Joannis evangelistæ.

Hoc altare tenet Christo sinistra Joannes,
Qui super in cœna pectora sancta cubat.
Qui secreta poli de sacro fonte bibebat,
Hanc totam precibus protegat ille domum.

^a De varia restauratione monasterii Nobiliacensis facta ab Atone abbate anno 793 vide superius carmina 74, 86 et 92.

^b Forte, quo.

^c *Gunvinus*, an idem qui supra carm. 85 vocatur *Gundun*: De utroque nobis ignota omnia. Ms. habet, *Gunduinus*.

^d Ms., *mitis*.

^e Hoc et subsequens epigramma, quod nunc ex cod. ms. Salisburgensi emendatius prodit, Mabillonius tom. II Annal. pag. 243, intelligit de *Magulfo*, seu ut alias vocatur, *Magnulfo*, abbate Floriacensi; qui hic laudatur ob cameram ad usum fratrum legendum exstructam, et oratorium illi adjunctum, in quo ipse secreto orationi vacaret.

^f Ms. Sal., *Magulf*.

^g Edit., *duret benedictio*.

^h Forte, *Nunc*.

A

XCIX.

Ad aram sanctarum virginum martyrum.
Virginibus sacris est hoc altare dicatum,
Corpora nam quarum templa fuere Dei.
Sanguine vel roseo cœli qui regna tenebunt,
In fragili sexu fortia bella gerunt.

C.

Ad aram sanctorum martyrum.
Martyribus, mundum quinam vicere triumphis,
Omnibus hæc præsens ara dicata nitet.
Per gladios, ignes et per tormenta, flagella,
Mentibus intrepidis, regna beata petunt.

CI.

Epitaphium Gunvini sacerdotis.

Hæc diruta quidem renovavit templa sacerdos
B Gunvinus ^c magno ductus amore Dei.
Justitiæ cultor, vitæ melioris amator,
Providus ingenio, cautus in eloquio,
Reddat in æternum amori ^d cui præmia Christus.
Illius hic corpus pausat in hoc tumulo.

V. IN MONASTERIO FLOBIACENSIS.

Ex ms. Salisburgensi emendatæ.

215 CII.

^e *De Magnulfo abbate.*

Hanc Magnulf, ^f humilis cameram construxerat
[abbas,

Ut dulcis patribus fieret habitatio sanctis:
Quos servire [daret Benedicto ^g] Christus in ævum,
Ut locus iste foret jam [jamque] legentibus aptus.
C Ut lux, prævidit, fulgens radiaret in illam,
Et domus orandi fieret quam proxima Christi,
In qua secreto potuisset tempore solus,
Ante altare jacens, lacrymas effundere dulces.
Tunc ^h te sancte precor hujus tu pastor ovilis ⁱ
Utque ^j inter memores Magnulfum verba precandi
Illius atque animam commendes [maxime] Christo.
[Qui] tibi jam talem [habitare instruxerat ^k] ædem
Tu quoque vive Deo felix per tempora longa,
Ad normam regulæ, fratrum quoque corrige vitam,
Ut tibi celsithronus tribuat pia præmia Christus,
Cum sancto pariter [Benedicto ^l] Patre per ævum.

CIII.

De eodem Magnulfo abbate.

Empserat hanc mensam ^m Magnulf venerabilis abbas,

D

ⁱ *Hujus tu pastor ovilis*. Cl. Mabillonius ex his et aliis versibus patere existimat Magnulfum adhuc in vivis fuisse, cum Alcuinus hæc carmina conderet. Sed ex hoc loco clarissime patet, Alcuinum hortari quemdam *Magulfi* successorem, ut illius in precibus suis sit memor. Igitur Alcuinus hoc et sequens carmen condidit post obitum Magnulfi, qui contigit anno 794, directum vel ad *Fulradum*, qui non nisi per sesquiannum abbatia præfuit, vel ad *Theodulfum* simul episcopum Aurelianensem. Vid. eundem Mabill. loc. cit. pag. 314.

^j Edit., *ut quæ*.

^k Edit., *quæ.... ad habitandum struxerat*.

^l Edit., *benedicat*.

^m *Hanc mensam*. In ms. Salisburg. loco *mensam*, habetur *mansam*. Rectius forte legendum, *hunc mansum*.

Atque emptam Patri Benedicto tradidit illam,
 Ut foret emptori cum Patre in sæcula merces.
 Hanc tamen ecclesiam sacrari jusserat ille
 Clavigero cœli Petro jam principe magno,
 Atque pii pariter Benedicti nomine Patris,
 Illius ut regerent precibus per sæcula vitam,
 Atque animæ requiem [rogitassent^a] ambo peren-
 [nem.
 Tu quoque, qui titulum recitas, rogitare memento,
 Obsecro^b pro Patre Magnulfo, lector amice.
 Te quoque conservet Christi clementia semper,
 Protegat atque regat clementer hæc loca Christus.
 Laus, honor et virtus^c istic sit semper et illic.

VI. IN MONASTERIO S. NABORIS.

CIV.

*De sepulcro sancti Naboris ab Angilramno episcopo
 ornari cæpto, et a Vascone abbate perfecto.*
 Pontificalis apex pastor, patriarcha, sacerdos,
 Angilramnus^d ovans, fretus pietate magistra,
 Martyris egregii Naboris deductus amore,
 Cæperat, intentus sacro^e vestire sepulcrum,
 Auxiliante pio Carolo, per munera, rege.
 Ne compleret opus, rapuit mors improba Patrem^f
 Post levita humilis vas^g compleverat illud.
 Qui legitis versus ambos, commendite Christo,
 Ut quicumque sua venerit hic solvere vota,
 Cum Patre discipulum verbis memorare benignis.
 Incipit ille prior, sed jam perfecerat iste.
 Unum opus amborum : Christus conservet utrosque.
 Et tu, sancte Dei martyr, invicte triumphis,
 Auxiliare tuis, pastor, Pater optime, servis.

CV.

Carmen priori additum ad Vasconem.

Bis septena tibi direxi carmina Vasco^h,
 Tu quia misisti butristasⁱ ut quoque binas :
 Bis puto septena caliges^j jam forte tenentes,
 Et bis septenas habes per carmina grates.
 Sed rogo nos memora precibus, nostrosque parentes,
 Quorum namque vidēs et scripta hinc nomina sedis.
 Semper in æternum valeas.... carmina vasa^k

^a Edit., *cogitassent.*

^b Ms. Sal., *obsecra.*

^c Cod. Sal., *et cultus.*

^d Angilramnus episcopus fuit Metensis, qui obiit anno 791 et sepultus est in monasterio sancti Naboris, alio nomine *Nova-Cella.*

^e Forte, *sacrum.*

^f *Rapuit mors improba Patrem.* Ex his confutatur calculus Meurissii, qui Angilramni pontificatum ac vitam prorogat ad annum 808 longe post obitum Alcuini hujus epitaphii auctoris (*Mabill., l. cit., pag. 303.*)

^g Leg. *Vasco.*

^h *Bis septena*, etc. Id est, quatuordecim versus prioris carminis 104.

ⁱ *Butristas.* Legendum fortassis *Buttistas* et significare videntur vasa vinaria, septenos calices seu septem certas mensuras capientes. Vid. Gloss. Watcheri voce *Butte.* Ducange voce *Butro et Butristas.*

^j Forte, *septenos calices.*

^k Forte, *Vasco.*

▲ Fel^l venit ad Flaccum hunc me benedicat bucca
 [Maronis

Hodie, si placet, Virgiliæ puer.

VII. IN MONASTERIO CORMARICENSIS.

CVI.

^m *De cellæ Cormaricensis præstantia præ magnis
 urbibus.*

Urbibus egregiis, quarum nova culmina surgunt,
 Famigeræ laudes et super astra volant;
 Vatififeremⁿ veterum celebrant quas carmine libri,
 Multiplices auri nec numerantur opes.

Hæc est, quam cernis, silvestri rustica tecto,
 Constructa in eremo cellula nobilior.

216 Hæc studiis floret sacris et sophica^o jura
 Perlegit, et tractat clancula dicta senum.

B Venditor atque senum volvunt^p mendacia mille

Illic; ut capiat fraude mala socium :

Quæritur hic verum per syllogistica^q sacrum,

Claustra modis variis fame pacifico.

Sæpius ebrietas sensum mala subruit illic;

Ducitur et famuli vix Dominus manibus.

Aspicit hic vester^r jejunia longa legentum,

Atque epulis pascit sobria corda sacris.

Ad te, Christe, preces veniant, mitissime, nostræ,

Ad nos adveniat gratia, Christe, tua^s.

VIII. IN MONASTERIO QUODAM, CUI AL- CUINUS PRÆFUIT.

CVII.

^t *Ubi libri custodiuntur.*

C Parvula tecta tenent cœlestis dona sophiæ.

Quæ tu, lector ovans, pectore disce pio.

Omnibus est gazis melior sapientia donis,

Quam modo qui sequitur lucis habebit iter.

CVIII.

Ad campanam.

Semper in æternum faciat hæc cloacula tantum
 Carmina; sed resonet nobis bona clocca cocorum.

CIX.

Ad locum e quo ad mensam legitur.

Fratribus ex alta resonet bona^u lectio sede,

Exhortans animos semper meditare superna.

^l Locus corruptus.

^m Sequimur celeberrimum Mabillonium, qui et ipse hoc epigramma de Cormaricensi cella intelligi debere existimat, Act. SS., sæc. IV, part. 1, pag. 176.

ⁿ Forte, *vatififerum*, id est *vatum*.

^o Edit., *esophica*, Mabill., *theosophica*.

^p Forte, *rolvit*.

^q Edit., *Singulogistica*.

^r Forte, *vesper*.

^s Hic abrumpendum censui carmen 198 in edit. Quercetani; quod sequentia cum prioribus plane non cohæreant, et hic solita clausula carminis posita sit. Carmen vero subnexum ibi, ænigma est de fornace, quod vide inferius inter alia ænigmata num. 221 et 222.

^t Hic est titulus hujus carminis in cod. ms. Salisburgensi, quo usi sumus. Sequentia duo carmina in eodem cod. carent titulis, a priori tamen divisa sunt, quæ in edit. Quercet. num. 203 indivise currunt.

^u Ms., *sacra*.

Esuriens dapibus corpus dum pascitur illud,
Mens pia pascatur verbis cœlestibus illa.
Et laus alma Deo tota capitatur ^a in aula,
Plecta suis famulis dapibus quæ ^b fercula præstat.
Atque animum pariter cœlesti pane cibavit.

CX.

^c *Ad mensam.*

Fercula nostra pios Christus benedicat in aula,
Et sua multiplicet clementer munera servis ^d.
Qui mannam populo cœlesti misit in imbre,
Rupibus et sic ei ^e sitienti flumina fudit:
Panibus et quinque satiavit millia quinque:
Qui convertit aquas mirandi in vina saporis,
Nos et nostra simul benedicat fercula mitis,
Conserveque suos famulos in pace serena,
Laudibus atque suis faciat consistere sanos.
Pacificos mores, fratres, vos semper amate,
Semper amat quoniam pacem rex ipse polorum.
Pacis amatores nati sunt ecce Tonantis.
^f Hic pariter fratres Domini cum laudibus intrent,
Semper in ore sonat quorum laus gloria Christo.
Hæc est sacra via, pedibus hæc pervia fratrum,
Solutus amicus ovans plantis pertranseat illam.
Non alienus eam pedibus percurrat inquis,
Non fur, falsiloquus quisquam, non mente maligna:
Sed fraternus amor pariter comitetur euntes.
Et pax atque fides pietas, concordia, sacra,
Et divina simul resonet laus semper in ore.
Currite [vos] juvenes Christi properanter ad aulam,
Intentisque animis voces audite supernas.
Non vos decipiat fallax dulcedo jocorum,
Non carnalis amor, ludus, petulantia, risus.
Dum viget ^g atque valet calido [de] sanguine corpus.
Discite florigera sacramentam ætate sophiam,
More fluentis aquæ fugiunt quia tempora semper.

CXI.

Ad aram sancti Joannis Baptistæ.

Præcursor Domini magnus Baptista Joannes,
Hanc ornat sanctam meritis sublimibus aulam.
Qui fuit humanæ venerandus præeco salutis,
Hic ferat auxilium nobis virtute superna.

CXII.

Ad aram sancti Salvii martyris.

Salvius hic præsul meritis et martyr honestus,
Præsenti sacris votis memoratur in ara.

CXIII.

Ad aram sancti Bavonis.

Hæc loca sanctificet venerandus Bavo sacerdos,
Discipulus vita Patris condignus Amandi.

^a Ms., *cantetur.*

^b Ms., *qui.*

^c Ita hoc carmen inscribitur in cod. ms. Salisb.

^d Sic finitur carmen in eodem cod. ms., continuatur vero in editione Quercetani.

^e Ms., *et siccis.*

^f Quæ hic sequuntur, non ad mensam, sed ad locum, quo fratres ad chorum, ad colloquia, ad scholam ire consueverunt, pertinere videntur.

A

CXIV.

Ad ecclesiam sancti Stephani protomartyris ^h.

Hæc magnus colitur Stephanus protomartyr in aula,
Qui fuit egregius meritis et nomine clarus.
Qui lapides inter Christum cernebat in arce,
Ad dextramque Dei stantem super ardua cœffi
Culmina, ferre suo suffragia martyre magnæ.
Cujus honore pio fecit Ambrosius ædem,
Jam precibus veniam mereretur ⁱ ut illius almis.
Pro quo quisque legas titulum exorare memento,
Utque suum famulum Christus conserveat in ævum.

CXV.

Ad aram sancti Petri apostoli.

Rex Carolus Christi magno devotus amote,
B Jusserat hanc aram sacris vestire metallis
Ad decus Ecclesiæ, propriam sibi metque salutem.
Petrus apostolico princeps in agmine primus
Hoc altare regat, simul et hæc templa tæctar;
Adjuvet et precibus famulorum vota suorum.
Hoc opus antistes rege mandante peregit,
Hildilbaldus ^j ovans Agripina præsul in urbe.
217 Hic pro rege, Patres, Christo pia munera
[ferre,
Ut conserveat eum cœlestis gratia semper.
Hæc est alma domus donis solidata supernis.
Hanc regat omnipotens, magno cum principe Petro.
Sit tibi certa salus, veniæ spes, janua vite,
Quisquis corde pio lacrymas hæc fundis in aula.

CXVI.

Ad conditorium sanctatum reliquiarum.

Hæc, tu quam cernis, præparata domuncula, lector,
Reliquias propter sacras jam condita constat
Ut locus hic mundus suffragia sancta teneret:
Servulus ut Christi veniens oraret in isto,
Jusserat Albinus vates hæc tecta parare,
Pro quo, qui titulum videas, orare memento.

CXVII.

De ruriculis castigandis.

Venerat infelix rurensis turba timore,
Quam premit opifices ^k illis inamatus Amandus.
Quid faciunt miseri? Rumpantur dorsa flagellis.
Sit rea ruriculis tantum substantia salva.

CXVIII.

De ædibus sacris ab Alcuino resectis.

B Albinus veniens peregrino vatis ab orbe,
His quem direxit præclara Britannia terris.
Suscipit hunc Carolus, hujus rex inclutus orbis,
Cum pietate sacræ sophiæ tum propter amorem.
Hic diruta diu camerarum culmina jussit,

^g Edit., *vivet et.*

^h Hoc pariter et subsequens carmen continetur in ms. Salisb.

ⁱ Cod. Sal., *meretur.*

^j Hildilbaldus. Hildebaldus, Hildeboldus, Coloniensis archiepiscopus et archicapellanus palatii obiit anno 819.

^k Sensus obscurus.

Ut cernis, lector, totam renovare per aulam ^a.
 Hic loca reliquiis statuens aptissima sacris,
 Sanctorum requies certos ut haberet honores,
 Ut decet in terris venerari sancta piorum,
 Quos Deus in cœlis voluit regnare per ævum.

IX. IN MONASTERIIS S. PETRI SALISBURGENSI ET S. AMANDI ELNONENSI.

CXIX.

^b *De via duplici ad scholam et cauponam.*

Hic tu per stratum pergens subsiste, viator,
 Versiculos paucos studiosa perlege mente.
 In via, quam cernis, duplici ditatur honore:
 Hæc ad cauponem ducit potare ^c volentem:
 Elige, quod placeat tibi nunc iter, ecce viator,
 Aut potare mecum, sacros aut discere libros.
 Si potare velis, nummos præstare debebis:
 Discere si cupias, gratis, quod quæris, habebis.

CXX.

^d *Ad ecclesiam sancti Petri.*

Claviger ætherius, portas qui pandit Olympi,
 Petrus, apostolico præclarus in agmine ^e princeps,
 Protegat hanc aulam Christo donante per ævum,
 Quam Pater egregius Hrodbertus ^f fecerat olim,
 Ut foret altithrono laus, gloria semper in illa,
 Septies inque die laudes ubi dicere Christo
 Conveniunt pariter, devoto pectore, fratres.
 Vos, dum signa sonent, prompti ^g concurrite cuncti,
 Vertice submisso, devota mente venite.
 Angelicus quoniam cœtus vos spectat in aula,
 Et Deus auxilium humilis fert ^h corde precantis.
 Ante altare Dei lacrymas quapropter amaras
 Fundite, dulcisona pariter cum laude Tonanti,
 Ut vos conservet pariter pietate paterna.

CXXI.

Ad aram beatæ virginis Mariæ.

Auxiliare tuis precibus, pia Virgo Maria,
 Æterni regis famulos, regina polorum.
 Nomine namque tuo quoniam hæc est ara dicata,
 Tristia depellens, nobis et prospera donans ⁱ.

CXXII.

Ad sanctum Andream.

Hoc altare suis meritis, defendat ab hoste
 Andreas Christi famulus, qui retia mundi
 Contempsit, Christum tota virtute secutus,
 De cruce qui sacra felix conscendit i Olympum.

^a Hæc de cameratis basilicæ Turonensis oratoriis intelligit Mabillonius tom. II Annal., libr. xxvii, pag. 561.

^b Hoc carmen in edit. Quercetani cum sequenti connexum habetur; a quo tamen illud ob argumenti diversitatem separavimus, secuti codicem Salisburgensem, qui hocce versus non habet.

^c Edit., *portare*. Videtur deesse alterum versum de via ad scholam.

^d Exstat hoc carmen cum decem sequentibus in cod. ms. Salisburgensi, ex quo illa alicubi emendavimus et singulis titulos adjecimus.

^e Edit., *maxime*.

^f *Hrodbertus*. Sanctus scilicet Rupertus primus episcopus Salisburgensis et conditor monasterii sancti Petri ibidem.

A

CXXIII.

Ad sanctum Paulum.

Hæc loca sancta tenet præclarus in orbe magister
 Paulus, apostolico numeratus in ordine doctor,
 Vas sophiæ electum, cœlestis præco salutis,
 Sanguine qui roseo cœli penetravit in arcem ^k.

CXXIV.

^l *In Cœmeterio.*

Hæc æquata solo viluit domus incluta quondam,
 Non tulit hanc speciem, Christi devotus honore
 Arnonus præsul humilis; renovare jacentem
 Incipit, et melius totam construxerat ædem;
 Consecrans summis intercessoribus illam.
 Principis egregii primo Michaelis honore,
 Principis Ecclesiæ necnon sub nomine Petri;
 Principis et fratrum præclari, et Patris Amandi;
 Ut sanctum, voluit, polyandrum fratribus esse.
 Vos in pace Dei chari requiescite, fratres,
 Donec ab ætheria clamet pius angelus arce:
 Surgite nunc prompti ^m terræ de pulvere, fratres:
 Vos vocat adveniens judex de culmine cœli:
 Cum meritis animas propriis assumite vestras:
 Ante Dei Christi magnum modo state tribunal,
 Ut condigna suis capiat quis præmia factis.
 Vosque timete diem horis, precor, omnibus illum,
218 Qui legitis versus operis, dum tempus ha-
 [betis,

Ut vos inveniat veniens lux illa paratos ⁿ.

Atque mei memores, supplex rogo, semper in ore

C Dicite: Christe tuo ^o famulo pius esto per ævum.
 Alcuin ^p dicor ego, jam vos sine fine valete.

CXXV.

Ad sanctam Mariam.

Hæc domus Ecclesiis aliis ut mater habetur,
 Virgo Dei Christi mater quapropter in ista
 Cum Christo colitur, precibus quæ servet ovile
 Istud ab hoste piis, flagitamus, semper ubique.

CXXVI.

Ad sanctum Joannem Baptistam.

Hoc Baptista potens teneat altare Joannes,
 Martyr et egregius simul Anastasius almus.
 Hoc Maximilianus item confessor habebit,
 Nos precibus horum Christi pia dextra tuetur.

CXXVII.

Ad sanctum Paulum.

D Hac Paulus doctor mundi et Benedictus in ara,

^g Ms., *prumptim*.

^h Ms., *humilis est*.

ⁱ Edit., *donis*.

^j Edit., *concessit*.

^k Edit., *in arce*.

^l Hoc carmen, judice Mabill. Act. Sanct. Ben. sæc. iv, part. 1, pag. 63, intelligendum est de oratorio S. Petri Elnonæ, quod Arnonus instauravit, fratrumque polyandrum, id est, cœmeterium esse voluit, adjuncto S. Michaelis et S. Amandi patrocini. Vide supra carmen 29.

^m Ms., *prumptim*.

ⁿ Edit., *pacatos*.

^o Edit., *dicite perpetuo*.

^p Ms., *Alcuine*.

Atque Columba Pater ^a magno veneratur honore ^b. A
Nos pietas quorum precibus simul adjuvet istic.
Ut nobis tribuat Christus bona ^c dona salutis.

CXXVIII.

Ad sanctum Florianum.

Florianus magnis [præclarus ^d] in orbe triumphis,
Cyriacusque puer, propria cum matre Julitta
Præsenti pariter Christi celebrantur in aula.
Hic tibi sit petitior veniæ, spes certa salutis.

CXXIX

Item ad sanctum Joannem Baptistam.

Præcursor Domini magnus Baptista Joannes
Atque pius præsul pariter Martinus, et ipse
Nominibus sacris ista junguntur in ara,
Ante pedes quorum lacrymas hic funde, viator ^e.

CXXX.

De sancto Virgilio episcopo Salisburgensi.

Quæ cernis veniens, lector . . . inclyta tecta ^f
Virgilius fecit, Domini deductus amore,
Egregius præsul meritis, et moribus almus,
Protulit in lucem, quem mater Hibernia primum,
Instituit, docuit, nutrit . . . . . amavit.
Sed peregrina petens Christi jam propter amorem,
Delicias mundi et patriam contempsit amatam.
Per mare, per terras partes pervenit in istas,
Multiplicare studens tota virtute talentum,
Doctrinæ populis et spargere semina vitæ.
Vir pius et prudens nulli pietate secundus.
Maximus Ecclesiæ princeps, et claviger aulæ
Cælestis, Christus proprios huic ^g tradidit agnos;
Hanc regat ætherio clementer nomine Petrus,
Cum sanctis pariter, quorum hic corpora pausant;
Qui precibus populum Christi tueantur amicis :
Tempora deposcant nobis et prospera vitæ
Præsenti, necnon æterni et gaudia regni.

INSCRIPTIONES ALIÆ LOCORUM SACRORUM.

CXXXI.

Ad aram sanctorum Andreae, Laurentii et Hippolyti.

Hanc plus Andreas meritis tutabitur aram,
Et levita simul victor Laurentius ignis ;
Tertius Hippolytus, gladio qui colla subegit.
Qui sua concedant preces ^h suffragia nobis.

CXXXII.

Ad aram sanctorum Pauli, Silvestri et Leonis.

Hanc aram Paulus meritis vivacibus ornet,
Silvesterque simul romanæ gloria gentis,
Eloquio prudens charissimus ⁱ et Leo papa,
Qui nobis faveant regni cælestis ab arce.

^a In ms. Salisb., omisso *Pater*, scribitur, *Columbanus*.

^b Edit., *in ore*.

^c Edit., *vera*.

^d Ex ms. Salisburgensi.

^e Hic est finis hujus epigrammatis in codice Salisburgensi : versus reliqui, qui in editis connectuntur, *ibi desunt*, atque etiam aliter sunt argumenti, ut *scquitur*.

CXXXIII.

Ad aram sancti Jacobi apostoli, etc.

Filius hac Zebedei Jacobus congaudet in ara ;
Namque Dionysio sociis simul illius almis :
Gregorio fuerat Roma qui doctor in orbe ,
Deprecor hos Patres nostram defendere vitam.

CXXXIV.

Ad aram beatæ Virginis et aliorum sanctorum.

Hic regina Dei genitrix pia virgo Maria ;
Hic quoque virgo sacra tecum veneratur Agathes,
Nomine magnifico votis adesto precantum.
Et Petronilla patris præclari filia Petri :
Sulpitius præsul præclarus in urbe Biturca,
Tuque Leutgarius martyr simul atque sacerdos,
R Presbyter egregius nec non Gislarius urnam
Defendant precibus semper præsentibus istam.

CXXXV.

Ad aram sanctorum Joannis evangelistæ, Hieronymi et Mauritii.

Hoc altare tenet Christi sinistra Joannes,
Presbyter Hieronymus doctor clarissimus orbis,
Mauritiusque simul martyr mirabilis ille,
Hic, rogo, vota ferant cælesti nostra Tonanti.

CXXXVI.

Ad aram sanctorum Thomæ apostoli, Aniani et Athanasii.

Hic Thomas colitur, tetigit qui vulnera Christi ;
Urbis et Anianus præsul pius Aurelianæ,
C Miles et Ecclesiæ simul Athanasius almus,
Qui pariter plebem Christi tueantur ab hoste.

CXXXVII.

Ad aram sanctorum Jacobi, Germani et Vedasti.

Hæc Domini frater Jacobus veneratur in ara,
Ut Christi pariter præsul Germanus amatus.
Tertius est junctus Vedastus episcopus almus,
Adjuvet hic horum nos intercessio semper.

CXXXVIII.

Ad aram sanctorum Hrodheroti, Berti et Ansfridi.

Tres Patres summi, meritum pondere magno,
Hæc tenet ara simul, Hrodherotum nomine clarum,
Pontificemque præclarum Bertum nomine dictum,
D Jungitur Ansfridus istis et tertius almus.

219 CXXXIX.

Ad aram sanctorum Philippi, Marcelli et Medardi.

Discipulum Christi teneat hæc ara Philippum,
Nec non Marcellum sanctum simul atque Medardum,
Pontifices claros sanctis virtutibus ambo .
Auxilio duplici sint hic nobis dona salutis.

^f Hæc de basilica cathedrali Salisburgensi a Virgilio erecta intelligenda videntur, quamvis idem et alia templa pulchro molimine erexerit. Vid. illius epitaphium Analect. Mabill. tom. IV, pag. 527.

^g Forte, *cui*.

^h Forte, *precor ut*.

ⁱ Forte, *clarissimus*.

^j Forte, *urbe*.

CXL.

sanctorum Bartholomæi, Gervasii et Protasii.

sem fidei nigros converterat Indos
æus habet præsens hoc apostolus altar.
rætres, necnonque parentibus, illi
, illi [*F.*, illic] atque Protasius almus.

CXLI.

sanctorum Matthæi, Cornelii et Cypriani.
vangelicus servet hanc Mattheus aram,
præsul Romana et martyr in urbe,
Afrorum Cyprianus, martyr et ille;
s quorum lacrymas spei fundite, fratres.

CXLII.

sanctorum Simonis, Hilarii et Remedii.
bi frater, hanc Simon apostolus aram
meritis et præsul Hilarius almus,
que simul, Francorum doctor amatus.
i ope nobis suffragia laudant.

CXLIII.

sanctorum Thaddæi, Felicis et Samsonis.
egregius... doctorque minister;
et, vero dictus cognomine, Felix,
n fidei decus præfortis honestæ,
n pariter meritis, et tecta tuentur.

CXLIV.

sanctorum Apollinaris, Gregorii et Pancratii.

i mundi vicerunt pace Tonantis,
et magni mensa junguntur in ista:
ollinaris martyrque Gregorius almus
ue puer... Pancratius urbis.

CXLV.

sanctorum Patricii et aliorum Scotorum.
Cheranus Scotorum gloria gentis,
lumbanus, Congallus, Adomnanus atque,
Patres, morum vitæque magistri,
æus pietas horum nos adjuvet omnes.

CXLVI.

ad aram sanctarum virginum Scotiæ.
s sacris præsens hæc ara dicata est,
lara fuit Scotorum vita per urbes.
ancta femina, Christo simul ita fidelis;
is salutem per suffragia sancta ministrat.

CXLVII.

Ad aram sanctæ crucis.

u lector, nostræ pia signa salutis,
in medio... mirabile donum;
di vita, mundi jam vita pependit:
s moritur Dominus, quem sancta voluntas,
it servus, semper sit cum sanguine servum.
or esto crucem videasque in lumine ^a stan-

[tem,

ante Dei faciem feliciter ora.
sterne solum, scande sed pectore cælum,
ais culpæ lacrymas effunde calentes;

us corruptus.
le, salutis spes.
te, voluptas.

A Sit tibi certa salus spei ^b pietate perenni,

Qui redimit mundum, immaculato sanguine, totum,
Quique suis famulis clemens peccata remittit.
Hic quoque sit nobis sacræ spes magna salutis,
Agmine apostolico quoniam hæc ara refulsit,
Et simul Helenæ meritis vivacibus almæ,
Quæ invenisse crucis fertur mirabile lignum,
In quo Christus honor mundi, laus, vita pependit
Dum fuit altithronus pro nobis talia passus,
Quid nos hunc famuli debemus ob ejus amorem
Jam, nisi nunc illi nosmet quoque tradere totos?
Sit Deus ille nobis charitas et tota voluntas ^c
Laus, honor et virtus, potus, cibus, omnia Christus.

CXLVIII.

Ad templum sancti Martini, Briccii et Christophori.

B Martinus præsul toto venerabilis orbe,
Briccius et famulus Christi, pius atque sacerdos,
Christophorusque.... colitur hac martyr in aula,
Hi templi ingressum precibus tueantur ab hoste.

CXLIX.

In limine templi beatæ Virginis, sancti Michaelis et sancti Stephani.

Hic fessus veniens primo subsiste, viator,
Et regem cæli mox corpore pronus adora,
Auxiliumque tibi sanctorum assiste precando,
Ut te suscipiant gremio pietatis in urbe.
Virgo Dei genitrix clemens et sancta, benigna;
Michael, ante Deum cæli qui assistit in arce;
Levita Stephanus magnus protomartyr in orbe:
Qui te majoris ducant ad limina templi,
C Et tua vota ferant tecum, pete, semper ubique,
Prosperè deducant, reducant et prosperè portis.
Tnque viator ovans Christum laudare memento,
Ut te conservet pergentem Christus ubique.

CL.

Ad templum Christi Salvatoris.

Hac colitur Christus, mundi salvator, in aula,
Qui regit imperio pelagum, terramque polumque,
Ipse monasterii hujus loca tota gubernet.
Protegat, amplificet, conservet et omnibus horis.

CLI.

^d *In ecclesiam et in laudem beatæ virginis Mariæ.*

Hanc aulam Domini servat tutela Mariæ,
Cui veneranda rudis sacrantur culmina templi,
Et nova consurgunt sacris vexilla triumphis.
D Hac celebratur honor sacræ genitricis in aula,
Quæ verum genuit lumen de lumine Patris,
Quem clamant Titan almo spiramine vates.
Femina præpollens, tu sacra puerpera virgo,
Audi clementer populorum vota precantum,
Marcida qui riguis humectant imbribus ora,
Ac genibus tundunt curvato poplite terram:
Dum veniam fuso lacrymarum fonte merentur,
Et crebris precibus delent peccamina vitæ.
Hæc, inquam, virgo, cælesti pignore facta,
Edidit ex alvo salvantem sæcula regem,
Imperium mundi solus qui jure gubernat,

^d Carmen hoc inter Walafridi Strabi poemata editum est, ut alia pleraque Alcuini (*Querctanus, carmine 2*).

Ut dudum angelico discit virguncula fatu,
 Cum Pater altisonus Gabriel misisset ab astris.
 Hæc fuit, egregius quam promit carmine vates,
 Qui Solymis quondam dives regnavit in arvis :
220 Hortus conclusus florenti in vertice vernans,
Fons quoque signatus cœlesti gurgite pollens ;
 Necnon et turtur tremulus. Cui præscius infit
 Angelus : En sobolem generabis, virgo, pereannem,
 Atque puerperium paritura puerpera gignens
 Filius Altithroni faustus vocitetur in ævum :
 Spiritus e cœlo veniet sanctissimus in te,
 Virtus ecce tuo confert umbracula cordi.
 Patris obumbrabit te, Virgo, celsa potestas.
 Quo dictu matri turgescunt viscera fœtu,
 Qui genitus mundum miseranda labe resolvit,
 Atque crucifixus polluta piacula tersit.

CLII.

^a *Versus Alcuini de ecclesia sancti Liutgeri.*
 Hic Pater egregius meritis Bonifacius almis
 Cum sociis pariter fundebat sanguinis undam,
 Inclyta martyrii sumentes stemmata sacri.
 Terra beata nimis sanctorum sanguine dives !
 Transvolat hinc victor miles ad præmia cœli,
 Ultima cespitibus istis vestigia linquens.
 Suadeo quapropter, curvato poplite, supplex,
 Tu, quicumque legis, terris his oscula fige.
 Spes tibi magna fiat, lacrymas ascendere cœlum
 Hinc potuisse tuas, fultas patronibus ^b istis.
 Hic manet ille cruor cuncto pretiosior auro,
 Membraque cœlesti rore hic perfusa quiescunt.
 Adjuvat hinc Paulus doctor, Bonifacius inde,
 Hæc illis quando constat simul aula dicata.

CLIII.

^c *De basilicis sanctorum apostolorum sancti Petri.*
 Hanc Petrus absidam ^d sanctorum sorte coronat,
 Claviger æthereus, qui portam pandit in æthra,
 Janitor æternæ recludens limina vitæ.
 Omnibus hic geminum digessit dogma per orbem,
 Quod binis constat descriptum rite libellis ^e,
 Pectore qui patulo Christi præcepta capessant.
 Ut prius æquoreas captabat recte catervas,
 Linea squamigeris extendens vincula turmis :
 Sic hominum cuneos, mundi de gurgite raptos,
 Ducit ad æternum cœlesti remige regnum ;
 Ut tibi Salvator vera cum voce spondiit,
 Quando piscantem panda de puppe vocabat.
 Qui ponti pedibus calcavit cærula glauci,
 Sed mare mergentem tumidis non sorluit undis :
 Dextera dum Christi turgentia marmora pressit,

^a *S. Liutgeri.* Id est, de ecclesia S. Bonifacii a sancto Liudgero constructa. Hoc carmen recenset Alfridus scriptor Vitæ sancti Liudgeri episcopi Minigardfordensis apud Westphalos primi. *MABILL. Act. SS. Bened. sæc. iv, part. i, pag. 24.*

^b *Patronibus*, a *patron* vel *patrones*. Vid. Gloss. Cangii hac voce.

^c Editum est hoc carmen cum sequentibus undecim inter Strabi poemata. *QUERCET. carm. 4.*

^d *Hanc Petrus absidam.* Forte ecclesiam Taneten-
scem in Anglia, quam Eadburga abbatissa eodem
pene tempore edificavit in honorem principis apo-

A Cujus præstabat defunctis umbra medelam :
 Dum sani rursus redeunt ad lumina vitæ,
 Quamvis ante nigræ lustrassent limina mortis.
 Hic quoque poplitibus, nec non et crure gemello,
 Claudum restaurat fretus virtute Tonantis ;
 Et cito sanatis præcepit pergere plantis,
 Quem prius ad templum gestabat forte propinquus.
 Hic etiam binos mulctavit morte malignos,
 Qui pretium fundi celarunt fraude nefandum.
 Insuper et magicum falsi phantasma Simonis,
 Funditus evacuans, tetras detrusit in umbras ;
 Romanum vulgus solvens errore vetusto,
 Qui præcelsa rudis scandit fastigia turris,
 Atque coronatus lauri de fronde volavit,
 Sed mox æthereas demittens fructifer auras,
B Cernuus ad terram, contractis ossibus ambo,
 Corruit, et Petro cessit victoria belli.
 Qui cruce confixus gaudens tormenta luebat,
 Horrida crudelis passurus vulnera ferri.
 Quem Deus, æternis ornatum jure triumphis,
 Arbiter omnipotens ad cœli culmina vexit.

CLIV.

Sancti Pauli apostoli.

Saulus, qui sanctas mulctavit carcere turbas,
 Credulus efficitur, mutato nomine Paulus :
 Plurima frugiferis dispergens semina verbis,
 De quo sacra seges mundi succrevit in occa.
 Quem Deus infidum cœli clamavit ab arce,
Quid me persequeris dura cum calce refragans?
C Ergo diem ac noctem ponti sub gurgite mersus
 Magna supernarum meruit spectacula rerum.
 Tertia cœlorum raptus fastigia scandit,
 Atque poli procures vidit cum mente maniplos.
 Quem pythonissa proca clamavit voce proterva,
 Spiritus abscessit, Paulo purgante puellam,
 In vacuasque procul fugiens evanuit auras.
 Effebum puerum, lustrantem tartara mortis
 Suscitavit, in proprias anima penetrante medullas.
 Nonne magum merito geminis fraudavit ocellis,
 Cerneret ut nunquam splendentem lumine Phœbum ?
 Cruribus atque suris claudum restaurat ægrotum,
 Quem fortuna prius gressu privavit egentem.
 Sicque Patrem populi ^f quem febris torsit anhela,
 Torridus atque calor, frigidus ^g brumale coquebat.
D Nec non extales multa... pœna pudenda ^h.
 Curavit citius, Domino tribuente, medelam.
 Dum sarmenta prius glomeraret Paulus ad ignem,
 Torribus ut pellat brumosis frigida nimis,
 Vipera dira manum lethali dente momordit,

stolorum. *CATHÉLINOT* in ms. — Non assentior viro
 alias doctissimo, cum nulla hujus conjecturæ ratio
 appareat; et carmina sequentia de reliquis apostolis
 quæ ejusdem profecto sunt auctoris, ad illum locum
 pertinere haud videantur.

^e *Rite libellis.* Duas intelligit Epistolas Petri apo-
 stoli canonicas, quæ Christi præcepta et fidei dog-
 mata continent.

^f *Leg., Publii.*

^g *Forte, frigus et.*

^h *Locus corruptus.*

lus gelidum non sensit valere virus,
nec sanctum valuit crudele venenum.
squamosa contactum pelle celidrum ^a
in flammam torrendum tradidit atras.
n complevit labentis tempora vitæ,
strygium rubro quæsivit sanguine sacrum,
asque cruor ^b venarum fonte cucurrit.
at tellus quamvis modo mole sepulcri,
in proceras ascendit Spiritus arces,
angelicis, nimbose per æthera, ductus.

CLV.

Sancti Andreæ apostoli.

Il Andreas templi tutabitur aram,
manus, qui quondam funera lethi
peressus, sacrata carne pendit :
eius Oceani lustrantem frustra ^c phascello
ascivit gradiens per littora ponti :
Andreas compunctus voce Tonantis
æternum salvantem sæcula regem,
capturæ contemnens retia sprete,
citius Christi præcepta facessit.
nerare valet, populosis oppida turbis,
quo quæ fana profana fricabant,
pendentes regi præcordia Christo ^f
icem Domino solvebat calce cruenta,
icis in patulo suspensus stipite martyr,
ortalis clausit spiracula vitæ,
as stumens Christo regnante coronas.

CLVI.

Sancti Jacobi apostoli.

que Jacobus, cretus genitore vetusto
a sancto defendit tegmine celsum.
ante pio ponti de margine Christo
at proprium panda cum puppe parentem.
Hispanas ^d convertit dogmate gentes,
divinis convertens agmina dictis,
icos dudum ritus, et lurida fana,
s horrendi decepta fraude, colebant.
hic præsul patravit signa stupendus,
ic in chartis scribuntur rite quadratis.
ix Herodes, regnat tetrarcha tyrannus,
im machæra crudeli morte necavit :
iter excelsus, qui sanctos jure triumphat,
æthereas meritis fulgentibus arces.

CLVII.

Sancti Joannis apostoli et evangelistæ.
us interea glomeretur virgo Joannes,
ermana simul junxit concordia Christo,

te, colubrum.

pureusque cruor. Auctor sermonis 11 in edit.
Oper. S. Ambrosii, pag. 141, et auct. serm.
VI Oper. S. Chrysostomi, pag. 267, scribunt
sancti Pauli caput lacte pro sanguine ma-
sed hæc nullo antiquo auctore probantur ;
nus, ut ex hoc loco probatur, factum igno-
/id. Tillemont. Mémoires, tom. I, not. 80
t Paul, pag. 538, edit. Paris, anno 1701.
ustra. Legendum frustra, ut infra carmine
ustrum vero est aqua vel unda crispans,
ira suo, fluis. Ducange Gloss., voce Flu-

A Dum pandam vetulo linquit cum patre carinam,
Retibus æquoreas claudentem marmore prædas,
Qui prius algosis verrebat cærule remis,
Piscibus insidias nectens sub gurgite ponti :
Sed clamante Deo luctantes littore lymphas,
Retiferamque navem caro cum fratre relinquit,
Et Dominum sequitur, cœli qui regnat in arce.
Hic fuit egregius Christi regnantis alumnus
Omnibus anterior, magno dilectus amore,
Quem rex extorrem, Romæ qui regna regebat,
Trusit in exilium, cymba trans cærulea vectum .
Exsul qua positus rerum spectacula plura
Crevit ^e in extasi, cœlesti numine fretus,
Quæ modo membranis per mundum scripta leguntur.
Pausatque Epheso ^f præfatus corpore præsul,
B Præmia sumpturus, cum clanget classica salpax ^g
Ultima dum prisceis labuntur tempora sæclis.

CLVIII.

Sancti Thomæ apostoli.

Hic Thomas Didymus, nomen sortitus Achivum,
Servat sacratum sorta testudine templum ;
Vulnera qui tangens crudeli cuspidæ gesta,
Credidit extemplo salvantem sæcla monarchum :
Quamvis ante foret sociis incredulus almîs,
Atque fidem dubio gestaret corde sinistram,
Dum chaos inferni, surgens de morte Redemptor
Linqueret obstrusum, vasta comitante caterva.
Sed mox ambiguum convertit rubra cicatrix,
Discipulo palpanti truci vulnuscula ferri,
Dum foribus clausis, trepidans qua turba latebat,
C Pacifer intraret Christus Salvator in aulam.
Hunc igitur soboles misit veneranda Tonantis
Eoas gentes almîs convertere Biblis ^h
Plurima magnificis patrantem signa triumphis.
India tum sacris coluit simulacra nefandis,
Doctrinis veterum stolidis instructa parentum ;
Sed confusa fide in Thoma lucrante salutem
Credidit in Christum, cœli qui scepra gubernat.
Denique transacto præsentis tempore vitæ
Protinus æthereum Thomas lustravit Olympum,
Quem fani flamen veteris cultorque sacelli
Sanguine rorantem rigido transverberat ense,
Præmia sumpturus, cum tellus sponte dchisect,
Omnia de prisceis et surgent corpora tumbis.

CLIX.

Sancti Jacobi apostoli.

Nec non Jacobus, Christi matertera ⁱ cretus,
Et consobrini felici nomine fretus,

^d Edit., *Spanas*.^e Forte, *crevit a cerno*.^f Edit., *effæto*.^g *Salpax*. Tuba. Vid. hanc vocem sæpius apud Ducange, *Gloss*.^h Edit., *Biblis*.ⁱ *Matertera*. Sequitur hic Alcuinus S. Hieronymum, Ven. Bedam et alios, qui Mariam Cleophae, Jacobi Minoris matrem, veram beate Virginis sororem fuisse credebant, textum S. Joannis cap. xix, 25, accipientes secundum litteram. Vide de hac re criticos fusius tractantes, nominatim Tillemont. loc. cit., not. 2 sur la sainte Vierge, pag. 458.

Hanc ædem Domini de summo servat Olympo,
 Quem plebs Judæa sævo bacchante tumultu
 Pulsum de piana fullonis fuste necavit.
 Quod Christum populis, scandens fastigia templi,
 Concionaretur crebro sermone sacerdos.
 In cujus genibus pellis callosa refertur,
 Dum crebris vicibus oraret voce Tonantem,
 Poplitibus flexis tundens pavimenta sacelli.
 Lanae villosi spreuit velamina pepli,
 Linea brumosi sumens mantilia flabris.
 Sic quoque flagrantem contemnens corpore nar-

[dum,

Thermarum penitus neglexit pectore pompam,
 Non cirros capitis, ferrata forcipe, dempsit,
222 Nec culter malas vestis lanugine rasit :
 Cujus virtutum tanta præconia constant,
 Ut vindicta necis, quam dira morte luebat,
 Interitus fieret Solyme, populique ruina ^a.
 Dum Titus cæsar, densa comitante caterva,
 Urbem ferriferis vallaret millibus amplam,
 Cum genitore simul, Romanis arcibus orto :
 Donec dira fames consumpsit strage catervas,
 Mœnibus obstructas et muri carcere septas.
 Tempore, quo tenerum mactavit femina natum
 Insuper assandum verubus transfixit acutis :
 Quem coctum laribus crudelis mater edebat,
 Humanæ penitus naturæ jura resolvens ;
 Horresco referens, Effebi funus acerbum.
 Sic vindicta crucis muletavit clade nefandos :
 Sic quoque Jacobi multavit passio soutes.
 Undecies centena simul cecidisse leguntur
 Millia, per miseram, moribundis civibus, urbem :
 Insuper et centum venduntur millia passim,
 Quos rigidus ferri neglectus mucro reliquit,
 Et famis exigua perierunt funera stipe.

CLX.

Sancti Philippi apostoli.

Hic quoque commemorat metrorum coma Philip-
 [pum,
 Quem pius æthrali ditavit gratia Christus ;
 Barbara qui docuit doctrinis agmina sacris,
 Credere per Scythiam salvantem sæcula Christum :
 Qui dudum tetra torpebant mortis in umbra
 Auctorem lucis tenebroso corde negantes,
 Atque creaturæ famulantes ordine verso.
 Donec apostolicam hauserunt aure loquelam,
 Limpida perpetui cernentes lumina Phœbi.
 Omnes certatim merguntur gurgite sacro,
 Flagitium sceleris purgantes fonte lavacri.
 Inde Asiam properat, sanctis convertere biblis,
 Idola quæ dudum decepta fraude colebat.
 Sedula ^b sed citius pandit præcordia Christo,
 Splendida discipuli dum fantis verba capessit.
 Sed felix Asiæ convertit dogmate regnum,
 In qua post obitum fatali sorte quiescit,

^a Descriptio excidii Jerosolymitani, quam legas
 apud Josephum, de Bello Judaico.

^b Al., *credula*.

^c Al. *mirificis*.

A Cujus hoc templum sacrata tuebitur ara [Al., *arca*].

CLXI.

Sancti Bartholomæi apostoli.

Ultima terrarum præpollens India constat,
 Quam in tres partes librorum scripta sequestrant,
 Idola quæ coluit paganis dedita sacris.
 Sed Bartholomeus destruxit lurida fana,
 Effigies veterum confringens jure deorum,
 Hebrea quem clamat peregrinis lingua loquelas.
 Proles suspendentis aquas in nubibus atris,
 Humida nimborum dum stillant æthera guttis,
 Quot [quem] signat procerum cœlestis dona pro-

[fundi

Ut quondam cecinit Psalmorum carmine vates :

B Ecce latex rorat tenebrosis nubibus aeris.
 Post hæc martyrii mercatur sarta cruenta
 Et sequitur Dominum pictus cum [Al., in] *stigmata*
 Christi

Cujus hoc templum veneranda tuebitur ara.

CLXII.

Sancti Matthæi apostoli et evangelistæ.

Mattheus egregium describens dogma salutis,
 Hebrea per simplum digessit dicta libellum,
 Plurima sanctificis ^e narrans miracula sæclis,
 Quæ modo per mundum divulgant scripta triqua-

[drum.

Quem Fison fluvius, paradisi fonte redundans,
 Tropica portendit pandens mysteria rerum.
 Fontis designat Salvator jure figuram,
 C De quo quadrifluis decurrunt flumina rivis.
 Quattuor ut quondam, nascentis origine sæcli,
 Limpida per latum fluxerunt flumina mundum ;
 Quo rubros flores, et prata virentia glebis,
 Gurgitibus puris, et glauco rore rigabant :
 Sic doctrina Dei fluxit, de fonte quaterno,
 Arida divinis irrorans corda scatebris.
 Hanc scriptor verax expressit Mattheus olim,
 Quemque propheta Dei, sacro spiramine plenus,
 Humana specie vidit signarier olim ;
 Quod Christi patres, et avos numeraret avorum,
 E quibus Salvator noster conuhula sacri
 Sumpserat, in mundo sacrata ^d piacula demens.*

CLXIII.

Sancti Simonis apostoli.

D Simon Zelotes, nec non Cananeus idem,
 Inter apostolicos Petri cognomine functus ^f,
 Cœtus qui docuit gentiles dogma supernum,
 Ut celsum peterent cœlesti tramite regnum.
 Cujus in hac aula sacra servabitur ara,
 Cum polus et tellus, ac ponti frustra fatiscant,
 Donec supremis scintillent sæcla favillis,
 Et mundi moles, montes, collesque liquescant,
 Atque creaturæ, cerarum fluxus ad instar,
 Machina succumbat, flamma crepitante, per orbem.

^d Al., *scelerata*.

^e Edit., *clemens*.

^f Al., *fretus*.

CLXIV.

Sancti Judæ Thaddæi apostoli.

aus numerum concludat Taddeus almus,
gnomen erat præclarum Bibleus [Libbeus]
[olim,
duxisse ferunt ^a, Christi cum grammate sc-

[clum ^b

o, quondam qui regni sceptrâ regebat :
am tartareum damnavit morte tyrannum,
is erebi gaudens emersit ab antris,
dereum Christus ascendit Olympum.
hic etiam vulgato nomine Judas,
ræsenti laudes celebrantur in aula :
his binum facundo famine biblum ^c
antiquas promulgans ore loquelas,
huas Enoch prisco descripsit tempore vates,
pax mundum quam pontus plecteret undis,
: Ecce venit Dominus cum millibus almis,
judicium cunctis habitantibus orbem,
ubes appellat aqua stillante carentes,
quas rapidis dispergunt flamina ventis :
a arboribus sterili de stipite natis
at, autumnî quæ fructum tempore perdunt.
que spumiferis undarum fluctibus æquat,
ada vocans cælorum sidera sotes,
ervata restat tenebrosis pœna procellis.
feras gentes, et ponti barbara regna,
d Dominum doctrinis flexerat almis ;
a Armenia sopitum morte cadaver,
cturum fatali sine, quiescit :
en æthereas lustravit spiritus arces.

CLXV.

Oratio ad duodecim apostolos supra laudatos.

ena simul digessi nomina Patrum,
s Altithrono conversus credidit orbis.
cibus verna ^d crebris, et pectore fulvo,
clementer noxarum pondera laxent ;
am dantes commissa piacula solvant :
m in requiem divina gratia • fretus,
ingrediar, Christo pugnante, per æthra.

CLXVI.

Sancti Matthiæ apostoli.

er observat dilubrum Matthias alnum,
ui fertur de septuaginta fuisse
lis Domini, qui sacrum dogma docebant.
eus electum signavit sorte superna,
das Scarioth, strophâ deceptus iniqua,
apostolici celsum perdebat honoris,
ibras olidas tetro cum viscere fundit,
puit medius laqueo suspensus ab alto ;

m duxisse ferunt. Judam Thaddæum, post
ascensionem, Edessam ad regem Abagarum
fuisse, sanctus quoque Hieronymus credit
h. cap. x, 4). Alii vero scriptores existimant
Hieronymum non bene distinxisse inter
sum apostolum et alium Thaddæum unum
discipulis, quem Eusebius Histor. Eccles. lib. r.
; libr. II, c. 1, a sancto Thoma apostolo mis-
sulo post ascensionem Christi in cælum, ve-
dessam memorat ad regem Abagarum. Til-
l. cit., not. 5 sur saint Thomas. pag. 613.

A Qui Dominum lucis, redimentem sanguine secla,
Vendidit, ut cupidus fulvum numisma capessat.
Matthias idcirco, spreto latrone nefando
In Domino fretus numerum supplevit eundem,
Junctus apostolicis gratatur jure triumphis.

CLXVII.

Ad sanctam crucem.

Vexillum sublime crucis venerare fidelis,
Qua qui se munit, tristia non metuit,
Crux benedicta nitet, Dominus qua carne pependit,
Atque suo clausit funere mentis [F., mortis] iter.
Hic auctor vitæ mortem moriendo peremit,
Vulneribus sanans vulnera nostra suis.

CLXVIII.

Ad templum sancti Michaelis archangeli.

B Ante thronum æterni felix qui regis in ævum,
Michael summa in arce minister ades ;
Aligerosque inter socios per secla manentis
Luminis, et pacis regna beata canis :
Protege, quam terris tibi jure dicavimus aulam,
Optantes precibus scandere ad astra tuis.
Igneaque infesti noceant ne tela draconis,
Continuam infirmis pande benignus opem.
Quatenus expleto belli præsentis agone,
Ad palmam vitæ nos tua dextra levet.

CLXIX.

De catenis sancti Petri apostoli.

His solidata fides, his est tibi, Roma, catenis,
Simplicio nunc ipse dedit sacra jure tenere.
Libera semper eris : quid enim non vincula præsent,
C Quæ tetigit, qui cuncta potest absolvere ? cujus
Hæc invicta manus, vel religiosa triumpho
Mœnia non ullo penitus quantentur ab hoste.
Claudit iter bellis, qui portam pandit in astris.

CLXX.

Sancti Pauli apostoli intercessio.

Omnipotens genitor, cunctis qui gentibus alnum
Egregio Pauli fundis ab ore jubar.
Illius nobis precibus da gaudia, regna
Nos cujus monitis poscere celsa jubes.

CLXXI.

Ad templum sancti Pauli apostoli.

Qui cruce munitus superas fera prælia mundi,
Felicesque trahis victor ad astra choros.
D Serva [Ed., sæva], Paule, tui veneranda sacraria
[templi,

Ne latro depopulans vastet ovile tuum.

CLXXII.

*Ad templum sanctorum Stephani et Laurentii
martyrum.*

En Stephanus lapides suffert, Laurentius ignes,

^b Leg. scedam.

^c Binum... Biblum, id est binum librum, unum
tantum exstat apostoli Judæ scriptum, Epistolæ
nempe canonica omnibus fidelibus, in Deo Patre
dilectis et a Christo Jesu vocatis, inscripta ; aliud scrip-
tum ab Ecclesia receptum ignotatur. Nam Pseudo-
Evangelium, divi Judæ nomine personatum, Gela-
sius pontifex improbat. Mirum si id Alcuinum
latuit.

^d Forte, veneror.

• Leg. divino munere.

Perque iter angustum regna beata petunt.
Jure micat rutilo levitarum aula colore,
Quos vitæ ad palmam mors pretiosa vocat.
CLXXIII.

Ad aram beatæ virginis Mariæ.
Virgo Dei genitrix, nostræ regina salutis,
Hic precibus famulis auxiliare tuis.
Hoc altare tuis quoniam est venerabile votis,
Virginibus sacris laus, decus, atque salus.
CLXXIV.

Ad ecclesiam et aram beatæ Virginis.
Hæc tibi sancta domus sancta est, sanctissima Virgo,
Virgo Maria, Dei ac genitrix intacta Tonantis.
Perpetuam mundo genuisti virgo salutem,
Quapropter mundus totus te laudat ubique.
En ego quippe tuus famulus te laudo Camœnis;
Tu mihi dulcis amor, decus, et spes magna salutis.
Auxiliare tuum servum, clarissima Virgo;
Vox mea te lacrymis pulsat, mens ardet amore:
Nec non cunctorum precibus hic annue fratrum,
Ad te qui clamant: Virgo, tu gratia plena,
Per te conservet semper nos gratia Christi.
Quisque legas versus dic: Christe, tuere poetam,
Hæc quoque mensa tuo sacrata est nomine, Virgo,
Tu regina poli, campi flos, lilia mundi,
Hortus conclusus, vite fons, vena salutis.
Accipe clementer famulorum vota tuorum,
Atque Deo Christo humili rogo redde precatu.
CLXXV

Ad aram sancti Martini.
Hoc altare tibi constat, Martine, dicatum,
Confessor meritis magnus in orbe piis.
CLXXVI.

Ad sanctum Joannem Baptistam.
O Baptista potens, tinxisti in Jordane Christum,
Hic precibus lava crimina nostra tuis.

224 CLXXVII.

Ad aram sancti Aniani.
Hæc pius Anianus sacra memoratur in ara,
Confessor Christi sanctus in ore sui.
CLXXVIII.

Ad templum et altare sancti Medardi.
Hæc est aula quidem sancti veneranda Medardi;
Haud minus altare hoc illius esse liquet.
Huc quicumque fide veniat, sua crimina flere,
Ob meritum sancti, hic accipiet veniam.
CLXXIX.

Ad aram sanctorum Quintini et Dionysii.
Hæc duo præclari Patres venerantur in ara,
Quintinus siquidem, sanctus Dionysius atque,
Hic confessor erat Christi, sed martyr et ille;
Ad Dominum prosit quorum intercessio nobis.
CLXXX.

Ad aram sanctorum Salvii et Amandi.
Salvius hanc aram, magno quoque . . . Amando^a
Amplectuntur enim mentibus ambobus^b
Ambo florentes virtutibus, ambo perepni

^a Forte, *magnus quoque sanctus Amandus.*

^b Forte, *ambo suis vel piis.*

A Cœlorum regno, credimus, ut maneant.
CLXXXI.

Ad ecclesiam et aram sancti Mauritii.
Victor ab hoste redit, divino munere clarus,
Dum [F., cum] legione sacra, victor ab hoste redit.
Prælia pace Dei Mauritius ardua vicit,
Exsuperans mundi prælia, pace Dei.
Hæc domus, ecce, suo titulata est nomine sancta,
Fulgeat et meritis, hæc domus ecce suis;
Cujus honore sacrum et micat hoc altare dicatum,
Gaudeat et populus cujus honore sacro.
CLXXXII.

Ad aram sancti Joannis Baptistæ.
Ara dicata tibi micat hæc, Baptista Joannes;
Laudibus hanc dignis semper memor esto colendam.
B Qui Dominum sacris meruisti tingere in undis,
O felix! precibus nostras hic ablue culpas.
CLXXXIII.

Ad sacellum sancti Martini.
Hoc defende tuis precibus, Martine, sacellum
Sancte, piis, simul et nostras dignare rogatus
Exaudire, Pater, varios ac deprime fluctus
Cordis, ut æternam valeamus carpere vitam
CLXXXIV.

Ad ecclesiam sancti Stephani martyris.
Hæc (domus) æterna micat Stephano protomartyre
[magno,

Qui veniam inter veniam^c lapidantibus illam
Deposcit; Christi sacra est exempla secutus.
Adjuvat ecce suis precibus plus martyr amicos.
CLXXXV.

Ad templum sancti Petri apostoli.
Petrus apostolico conservet nomine semper,
Præclarus princeps, tecta sacrata sibi.
Qui clavem cœli manibus deportat honestis,
Clementem nobis pandat ad astra viam.
CLXXXVI.

Ad aram sanctorum archangelorum.
Hanc regat omnipotens Michael angelus aram,
Per quem victus erat perfidus ille draco,
Et procul ejectus celso de culmine cœli
Qui culpæ cupit semper in ore pius.
Jungitur huic Gabriel, socius venerabilis, aræ,
Qui virtute pia fulget in arce poli.

D Cujus ab ore sacro mundi generare salutem
Didicit æternum, virgo Maria, Deum,
Additur his Raphael, oculos qui forte Tobie
Sanavit, natum duxit et ille suum.
Hos tres hic precibus nostris astare precamur,
Audiat ut famulos Christus ab arce suos.
CLXXXVII.

Ad aram sancti Joannis Baptistæ.
Hanc Baptista potens meritis tutabitur aram,
Qui Dominum Christum tinxit in amne sacro.
Hic electus erat matris de ventre; Tonantis
Vox Verbi, et nostræ præco salutis erat.
Hic fuit egregius Christi paronymphus in orbe,

^c Forte, *indignis venia.*

Iste Dei digitis agnum monstravit adesse,
Sanguine qui mundi crimina cuncta tulit.

CLXXXVIII.

Ad aram sanctorum Stephani et Pauli apostoh.

Hæc Stephanus colitur magnus protomartyr in ara,
Grandine qui lapidum regna beata petit.

Et precibus cujus, nimium mirabile dictu,
Saulus erat subito Paulus in orbe piis.

Bestia mane rapax, spolia quæ vespere tractat,
Iste preces nostras adjuvet ipse suis.

CLXXXIX.

Ad aram sancti Laurentii martyris.

Quem nec flamma vorax vicit, Laurentius aram
Sanguine conservet hanc, rogo, martyrii.

Iste Dei Christi mandata implevit amore,
Pauperibus tribuens, quidquid habebat inops.

Divitias sæcli contempsit habere caducas,
Perpetuas Christi ut possit habere polo.

CXC.

Ad aram sanctorum Quintini et sociorum martyrum.

Hoc altare pius servet Quintinus ab hoste,
Sanguine qui sacro regna beata petit.

Huic quoque junguntur laicorum turba piorum,
Qui petiere polum, sanguine martyrii.

CXCI.

Ad sanctos Mauritium et socios martyres.

Hæc loca Mauritius meritis vivacibus ornet,
Egregius martyr cum legione sua :

Quorum mira fides animi, et constantia mira,
Commeruit laudes semper in orbe pias.

CXCII.

Ad aram sanctorum Dionysii et sociorum martyrum.

Pontificalis apex servet Dionysius aram

Hanc, rogo, cum sociis martyribusque aliis.
Quorum scriba tenet cælesti in arce libellos,

Ante Dei faciem nomine perpetuo.

CXCIII.

Ad aram sanctorum Germani et aliorum.

Confessor fidei meritis et nomine clarus

Germanus præsul, pastor et ipse pius :

Cui confessorum hac jungitur agmen in ara,
Nos precibus quorum servet ubique Deus.

CXCIV.

Ad aram sanctorum Martini et aliorum.

Hæc sacratus amor [*F.*, honor] Martini fulget in ara, D

Quem colit Europa, quem simul orbis amat.

Agmina sacra cui magna junguntur honore
Sanctorum pariter, per pia vota fidei.

225 CXCIV.

Ad aram sanctorum Remedii et aliorum.

Hanc Pater egregius, doctorque Remedius aram

Cum sociis vitæ, servat ubique suis.

Quos pia cura simul mensa satiavit in ista,

Qui erexit illam, quique dicavit eam.

CXCVI.

Ad ecclesiam sancti Benedicti abbatis.

Hæc, Benedicte, tibi, pius abba monachus,
Confessor vester, tecta dicata manent.

A Turba monachorum celebrat te sancta per orbem,
Quorum vita fuit fame scripta tuo.

Te quoque sancta cohors fratrum specialiter istic,

Assiduis precibus, laudat, honorat, amat ;

Hæc quibus aula patet nocturno tempore semper,
Hic orare docet, fundere et hic lacrymas.

Horum, sancte Pater, precibus hic semper adesto.

CXCVII.

Ad aram sanctorum Hieronymi et aliorum.

Totius Hieronymus doctor mirabilis orbis,

Cum sociisque suis, hæc loca sancta tenet.

Nomina quisque legas, titulis perscripta piorum,

Hos rogo precibus pronus adesse tuis.

CXCVIII.

Ad aram sancti Gregorii papæ.

B Gregorius doctor, pastor, patriarcha, sacerdos,

Romana quondam præsul in urbe pius :

Hic precor ore ferat fratrum pia vota Tonanti,

Cum Patribus quorum hic nomina scripta vides.

CXCIX.

Ad ecclesiam ubi sanctorum reliquiæ coluntur.

Qui cæli cupiet portas intrare patentes,

Sæpius hanc pedibus intret et ipse suis.

Hæc est perpetuæ venienti porta salutis,

Hoc est lucis iter, et via jam veniæ.

Hæc domus alma Dei, hic sunt thesaura Tonantis,

Sanctorum multæ reliquiæque Patrum.

Ilcirco ingrediens, devota mente, viator,

Sterne solo membra, pectore carpe polum.

C Hic Deus, hic sancti, tibi spes, hic terra salutis

Sit conjuncta tuo pectore firma fides.

CC.

Ad sanctum Michaellem archangelum.

Hic precibus nostris Michael archangelus adsit,

Magnus in arce poli princeps, Christique minister

[*Ed.*, magister]

Adjuvet ille preces sanctorum semper ubique,

Ille suis precibus nos hic conservet ab hoste,

Invigilare Dei faciet et laudibus istic.

CCI.

Ad aram quamdam.

Hac sedet arce Deus iudex, Genitoris imago :

Hic seraphim fulgent Domini sub amore calentes ;

Hic inter cherubim volitant arcana Tonantis ;

Hic pariter fulgent sapientes quinque puellæ,

Æterna in manibus portantibus luce lucernas.

CCII.

Ad aram sancti Petri apostoli.

Claviger æthereus, portas qui servat Olympi

Petrus apostolicus, princeps et pastor ovillis.

Perpetui Regis, sibi met hæc contexta [ara] dicata est,

Assiduis precibus totum conservet in ævum.

CCIII.

Ad aram beatæ Virginis.

Virgo Maria Dei genitrix, castissima Virgo,

Lux et stella maris, nostræ regina salutis :

Hanc aram meritis semper vivacibus ornet,

Quæ sacrata suo condigno constat honore.

CCIV.

Ad aram sancti Pauli apostoli.

Nomine namque tuo, doctor clarissime mundi,
Paule Deo Christo caelo vocatus ab alto :
Hæc præsens titulis vitæ sacrabitur ara,
In qua magna salus venit, spes certa salutis.

CCV.

De dedicatione ecclesiæ Gorziensis.

Ista domus Domino Christo, sanctisque dicata est,
Ardentis Juli, quinis et Idibus [*Ed.*, indibus] olim.
Hanc pius archipater, Metensis gloria plebis,
Hrogandus ^a præsul, magno sacravit honore.

CCVI.

Oratio ad Christum.

Da tua Celsithronus nobis suffragia semper,
Exaudire preces famulorum, Christe, tuorum,
Qui tibi vota ferant devoto pectore laudis,
Perpetuam tribuens clementi munere vitam.
Quisque Deo lacrymas.... hanc fundis ad aram,
Esto memor nostri, cecini qui carmina Christo,
Exaudire preces famulorum, Christe, tuorum,
Qui tibi vota ferant præsentium laudis in ara,
Et da cælestis nobis pia dona salutis.
Sis memor Alcuini, lector, rogo, carminis hujus.
Tu mihi dulcis amor semper soror inclyta salve,
In precibus fratris sis memor ipsa tui.
Delicias sæcli, pompas, gazasque caducas,
Mente, manu, lingua spernere disce tua.
Sit tibi Christus amor, virtus, laus, omnia Christus,
Permaneat.... et semper in ore sonet.

CCVII.

Ad aram ab Hildebaldo ornatam.

Ductus amore tuo magno, mitissime Christe,
Atque tuo pariter, sanctissima virgo Maria,
Atque tuo meritis præclare, Medarde sacerdos,
Jusserat hanc aram pulchris ornare metallis
Hildebaldu^b ovans, humilis pater atque sacerdos,
Pro quo, lectores tituli, exorare rogamus.

CCVIII.

Ad picturas patriarcharum Adam, Noe et Abraham c.
Hic Deus omnipotens Adam de pulvere plasmat,
Accola hic factus paradisi primitus Adam.

226 Nomina pone Pater cunctis animantibus Adam.
Costa viri matrem pausante protulit Adam.
Hic seducta fuit mulier, seductus et Adam.
Has cherubim portas flammis defende beatas.
Perge foras Adam et felicia regna relinque.
Terra tibi tribulos pro crimine germinet Adam.
Livor edax fratris qui justum percudit Abel ^d
Hic Noe dilectus Domino sibi fabricat arcam :
En natat in liquidis, mundi cum civibus, arca.

^a *Hrogandus.* Id est, Grodegangus Metensis episcopus, qui ecclesiam monasterii Gorziensis dedicavit, et reliquias sancti Nazarii ibidem collocavit v Id. Jul., anno 765. Vide Mabill. Annal. Ben., tom. II, pag. 208, n. 6.

^b *Hildebaldu.* Ille abs dubio Coloniensis episcopus, a quo Carolus Magnus sacramentum Dominici corporis et sanguinis petiit, ut exitum suum confirmaret jamjam moriturus et postera die obiit. Mabill., Annal.

A Ecce columba pia pacis tibi portat olivam :
Alba columba redit corvo pereunte nigello.
Perge foras et educ et cuncta animalia tecum.
Est pater hic Abram patriam dimittere jussus,
Hic Sarri latitans casulae post ostia risit.

CCIX.

De quadam ecclesia.

Qui regit imperio pelagum terramque polumque
Hanc regat ipse suis donis coëstibus aulam :
In qua cultus, honor, laudes et gloria Christi,
Semper in æternum maneat pietatis amore.

CCX.

De Christo salvatore mundi e.

Virgo Maria nitet, nullo temerante pudorem,
Post partum Pueri, virgo Maria nitet.
B Filius hic hominis fit maxima quæstio mundi,
Nobiscum Deus est, Filius hic hominis.
Illic homo, qui Deus est, spes est antiqua priorum,
Spes in fine piis, hic homo, qui Deus est.
Aspera mors populi ligno deducta cucurrit,
Aufertur ligno aspera mors populi.
Lumen adesse Dei persensit Tartarus ingens,
Nec credunt homines, lumen adesse Dei.
Mors fera per hominem miserum sibi subdidit orbem,
Subdita congemuit mors fera per hominem.
Suscitat ecce genus morti, pater ille profanus,
Ad vitam Christus suscitatur ecce genus.

ADHORTATIONES

seu

C VERSUS MORALES.

CCXI.

Adhortatio ad nocturnas laudes.

Surgite vos, fratres, laudes et dicite Christo,
Hæc est apta domus nocturno tempore vobis.
Pervigiles precibus jam vos insistite sacris,
Credimus auxilium præstare petentibus istic
Angelicos cœtus, noctis qui tempora servant,
Quique ferant Christo fratrum pia vota benigne,
Illic vos invenient vigilantes semper honeste,
Atque pia mente Regem laudare supernum.

CCXII.

Adhortatio ad excutiendum somnum.

Surge, precor, juvenis, vigeas dum corpore sano
D Et tibi pande viam precibus ad regna polorum :
Nec dederis sensus tota, rogo, nocte sopore.
Assiduus gelidæ somnus est mortis imago :
Longa quiescenti facient tibi fata sepulcrum :
Artes nam hostis habet antiquus mille nocendi.
Pervigil idcirco magnum tibi conde triumphum,
Ut pia te Christi conservet dextera semper.

Bened. tom. II, pag. 407, n. 14. — Vide supra carmen 115.

^e Hanc inscriptionem decerpimus ex longiori epigrammate 199 editionis Quercetani, cum nec cum antecedentibus, nec cum consequentibus versibus ibidem ullam habeat connexionem ; et cum illis non fuerit conjuncta, nisi ex incuria scriptoris.

^d Edit., *id justum percudit Adam.*

^e Ex cod. ms. Salisb.

CCXIII.

Memoria mortis.

O mortalis homo, mortis reminiscere casus.
 Nil pecude distas, si tantum prospera captas.
 Omnia, quæ cernis, variarum gaudia rerum,
 Umbra velut tenuis veloci sine recedunt.
 Præcave non felix ne te, dum nescis et audis,
 Quassans præcipiti dissolvat turbine finis.
 Porrigere poscenti victum, vel contege nudum,
 Et te post obitum sic talia facta beabunt.

CCXIV.

De contemptu divitiarum.

Dilige pauperiem, mordaces effuge gazas,
 Nam reddunt cupidis, post carnis dulcia, flammæ.
 Quamvis perspicuus auro gemmisque nitescas,
 Pauper et exiguus ibis, et nudus ad umbras.
 Id solum tecum post mortis fata manebit,
 Quod bene, quod juste, quod recte feceris ipse.

CCXV.

De exoranda divina clementia.

Non est quippe Deus pœnis culpandus in istis,
 Sed nostra in melius vita ferenda cito:
 Et pia flectenda est precibus clementia nostris,
 Quatenus a nobis transferat ipse plagas:
 Atque suis clemens præstet solatia servis,
 Tempora concedens prospera cuncta quibus.
 Hymnidicas læta laudes ut mente canamus,
 Celsithroni cuncti semper ubique simul.
 Laus cui, cultus, honor, virtus, benedictio, carmen,
 Semper in æternum gloria magna Deo!

INSCRIPTIONES

VARIORUM LOCORUM.

CCXVI.

In refectorio fratrum.

Hic patriarcha pius sedcat summusque sacerdos,
 Sit cui larga manus, placidum cor, verba serena:
 Per cujus dextram benedicat dextera Christi,
 Fratribus appositum quidquid defertur edendum.

CCXVII.

Ibidem.

Hæc est sancta domus, pacis locus, aula salutis,
 Quam super o! semper maneat benedictio Christi.
 In qua multiplicet fratrum convivia large,
 Qui quondam populi, cœlesti munere dives,
 Panibus ex quinque satiavit millia quinque.

CCXVIII.

Ibidem.

Sit germanus amor, fratres, vos inter ubique,
 Sit pax, pura fides Christi, concordia dulcis.
 Christus in ore sonet, habitetque in pectore Christus,
 Sit cibus et potus Christus, sit vita salusque,

* Hoc quoque carmen ex codice ms. pervetusto Salisburgensi descripsimus, ubi cum priori Alcuino tribuitur.

^b Ms., *Hic pariter fratres.*

^c Hoc carmen in edit. Quercetani finem facit carminis 198, ad quod tamen minime pertinet. Quapropter illud hoc loco sub singulari titulo dedimus. Vide supra carmen 106.

PATROL. CI.

A

CCXIX.

Ibidem.

Hic patres, fratres ^b, Domini cum laudibus intrent,
 Quos pariter Dominus totum conservet in ævum:
 Et pariter pascat nitido cum pane salutis,
 Et pariter donet cœlestis feracula vita.

227 CCXX.

Ibidem.

Qui de rere daptes dedit, et de petra bibendum,
 Qui convertit aquas liquidas in vina Falerna;
 Qui siccis pelagi pedibus superambufat undas
 Augeat ipse suis famolis sua dona benignus.

CCXXI.

Ad fornicem c.

^b Si mea dona tibi cupias, nimbose viator,
 Da prior ecce-tua, sic tibi prede mea.
 Est mihi venter edax, calido qui pascitur igne,
 Vertice sub quadro fumidus exit odor.
 Ad me mox [*Ed. vox*] hospes gelido fugit Æmbre De-
 [cembri,
 A me qui Augusto florida in arva fugit.

CCXXII.

Ad fornicem iterum d.

En, ego pulchra foras sum, sed magis utilis intus,
 Est calidus venter, feritur dum frigore vertex.
 Avidus hospes amat gelidæ ne tempore brumæ,
 Qui calida æstate spernit adesse mihi.
 Os in ventre mihi est, quadrato in gutture nares,
 Qui spirat fumum, dum calet ille foco.

C

VERSUS AD VARIOS.

CCXXIII.

Ad Leonem III papam.

Semper in æternum valeas, sanctissime papa,
 Tu Leo, tu victor proles amata Dei.
 Doctor in orbe pius, Christi clarissima salpex (*I. e.,*
 [tuba],

Et caput Ecclesiæ, lux, decus atque pater.

Justitiæ cultor, veræ et pietatis amator,

Pauperibus..... clarus honore pio.

Notus in orbe procul, meritum laude venustus,

Virtutum titulis nomen amoris habens.

Sis pius et mitis, Christi pro, pastor, amore,

Angelicis opibus quos [*F.*, ovibus quas] tua dextra

^d Te Deus æternus longævo tempore sanum [regit.

Protegat, exaltet prosperitate bona;

Et tibi perpetuum concedat in arce polorum,

Cum sanctis regnum: jam sine fine vale!

CCXXIV.

Pia vota pro urbe Roma et Leone papa e.

Salve, Roma potens, mundi decus, inclita mater,

^d Hoc carmen in edit. Quercetani initium est carm. 199, quod cum sequentibus versibus nullam connexionem habet; atque hinc inde detractum sub hoc titulo posuimus. Vide supra carmen 208 et infra carmen 260.

^e Lectiones differentes ex cod. ms. Salisburgensi adnotavimus.

Atque tui tecum valeant in sæcula nati.
 Et caput orbis honor, magne [Ms. Sal., magnus]
 [Leo papa, valetio :
 Tu quoque justitiæ sceptrum, lux [Ib., lex] sedis,
 [honoris
 Perpetuus [Ib., .perpetuis] valcas Christo donante
 [triumphis.

Claviger ætherius, doctor simul inclytus orbis,
 Te precibus pariter conservet semper ubique :
 Et, quos Roma tenet circum sua mœnia, sancti
 Vos precibus pariter sanctis tueantur ubique.
 O Patres, populus, Romanæ gloria gentis,
 Semper in æternum, Domino miserante, valetio!

CCXXXV.

Ad Leonem sedis apostolicum a.

Pontificalis apex, princeps, patriarcha, sacerdos,
 Præsul amate Deo, sanctorum sancte magister,
 Pastor apostolicus, magnus Leo papa, valetio.
 Lux, decus Ecclesiæ, Romanæ gloria gentis,
 Et patrio patriæ populo spes magna salutis :
 Egregius doctor, meritis et nomine clarus,
 Virtutum titulis toto præclarus in orbe.
 Te Deus æternus, mundi mitissimus auctor,
 Salvator generis humani, maximus hæres,
 Protegat atque regat longævum tempore sanum :
 Atque tibi tribuat felicia tempora clemens :
 Augeat et numerum populi, per dogmata verbi
 Ut multiplicata lætus mercede laboris,
 Celsithroni videas faciem sine beatam,
 Principi apostolico Petro conjunctus in ævum,
 Arce poli Christo lætus in laudibus ænis.
 Tu rege doctrinis munula laus^b regna per orbem.
 Charta tua currat, signata in nomine sacro,
 Per terram, pelagus, regiones, regna, per urbes.
 Exhortans sancto cunctos sermone legentes.
 Semina ne vite maculent zizaniam mortis,
 Crescat ab ore tuo cælorum candida messis,
 Unde Dei populus vivat feliciter omnis :
 Gaudeat et teneat tecum cœlestia regna
 Semper in æternum, summo donante tonante.
 Vive Deo felix, felix et vive per ævum,
 Aurea lux mundi, terre sal, porta salutis,
 Et decus Ecclesiæ, gemmisque corona refulgens.
 Sis memor Albinus, memoret te gratia Christi,
 Quæ te conservet, præsul sanctissime, semper.

CCXXXVI.

Ad Leonem apostolicum urbis Romæ.

Pontificalis apex, et primus in orbe sacerdos,
 Pastor apostolicus, papa valetio Leo.
 Sancte Pater, patriæ præclari et culmen honoris,
 Dignus in urbe sacra, doctus in orbe procul.
 Justitiæ cultor, sanctæ et pietatis amator.
 Firmus in officiis, verus in eloquiis.
 Tu decus Ecclesiæ, mundi laus, gloria cleri,
 Exemplum vitæ, forma salutis ope.

^a Ita Quercetanus.^b Locus corruptus. Forte, *mundana*.^c Versus corruptus.

A Te Deus æternus, multis feliciter annis,
 Concedat sacrum multiplicare græg m.
 Ut laus et merces maneat tibi, sancte sacerdos,
 Tempore perpetuo pacis in orbe sacro.
 Dogmata divinæ legis renoventur ubique
 Per te, perque tuum, sancte Pater, studium
 Hoc opus antiqui Patres fecere per orbem,
 Quorum dicta modo pagina sacra canit,
 Et virtutis honos lato celebratur in orbe ;
 Cœlestis quorum nomina chasta tenet,
 Et laus perpetuo decantat carmine mundus,
 Principibus structa est talibus Ecclesia.
 Hoc opus, hoc studium, magni est pastoris in orbe,
 Nempe talenta sibi multiplicare data.

228 Totus hora quidem properat mundi c.....

B Ut quondam vates præcinnere sacri.
 Et iudex vigilat hominum super acta supernus,
 Ut cunctos propriis judicet ex meritis.
 Tunc famulus sumet meritorum dona fidelis,
 Lætus et intrabit gaudia summa Dei.
 Tu quoque sancte Pater, laudem inter hos habebis
 Sanctorum cives, clarus in orbe poli.
 Ut tunc esse bonis felix merearis in.....
 Nunc durus tibi sit nullus in orbe labor.
 Pœnarum genera spreverunt omnia sancti,
 Cum Christo ut caperent regna beata poli.
 Horum sancta sequens felix vestigia pastor,
 Doctrinis mentis cum pietate sacris :
 Ut te perpetuis cælorum gloria donis
 Cum Christo et sanctis accipiat, teneat.
 C Miserat hunc puerum vestræ pietatis amator,
 Præsul Eanbaldus^d munera parva gerens.
 Quem tua suscipiat bonitas, obsecro, benigne,
 Et [est] famulus vester, filius atque meus.
 Ecclesiæ magno papæ et pastore Leoni
 Albinus chartam miserat hanc famulus.

CCXXXVII.

Ad Carolum Magnum.

Ad nos quippe tuus famulus veniebat Homerus^e,
 Nuntia læta ferens David ab ore tuo.
 Fecerat et Flaccum gaudentem in pectore vestrum,
 Deque salute tua, de sobolisque tuæ.
 O mihi dulcis amor, dulcis presentia Christi,
 Dulce tuum studium, et dulcis ab ore sonus.
 Tuque tuique simul per sæcula semper amici
 D Pervaleant, vigeant, David ubique vale.
 Hunc iterum puerum vestræ pietate remisi,
 Serviat ut nobis [F., vobis] carmine, corde, manu.

CCXXXVIII.

Ad eundem, de studiis in aula regia.

Venerunt apices vestræ pietatis ab aula,
 O dilecte Deo, David dulcissime, Flacco ;
 Portantes vestræ nobis pia dona salutis,
 Quam Deus omnipotens semper superaugeat, opto.
 Tu lans, spesque tuis, toto tu gaudia regno :
 Tu decus Ecclesiæ, rector, defensor, amator :

^d Præsul Eanbaldus. An Eanbaldus episcopus Eboracensis, de quo alibi sæpius?^e Id est Angilbertus.

Tu dignos equidem misisti sorte ministros
 Ordinibus sacris, jam per loca nota capellæ.
 Ecce sacerdotes Christi sua jura tenebunt :
 Officiale decus servant [servant] sibi rite ministri,
 Nathaneique suo gaudent sub principe certo.
 Accurrunt medici mox Hippocratica tecta,
 Illic venas fundit, herbas hic miscet in olla :
 Ille coquit pultes, alter sed pocula præfert :
 Et tamen, o medici! cunctis impendite grates

[F., gratis.]

Ut manibus vestris adsit benedictio Christi :
 Hæc mihi cuncta placent, iste est laudabilis ordo.
 Quid Maro versificus solus peccavit in aula?
 Non fuit ille Pater jam dignus habere magistrum,
 Qui daret egregias pueris per tecta camenas.
 Quid faciet Beleel biliaris doctus in odis?
 Cur rogo non tenuit scholam sub nomine patris?
 Quid faciet tardus canuto vertice Drances,
 Consilio validus, gelida est ceu dextera bello?
 Zacheus arborem conscendit parvus in altam,
 Ut videat turbam scriptorum currere circum,
 Litterulis, chartis, miseris solatia præstat.
 Non tangat, caveat, puerorum sportula dextras
 Jam tenet ordo suum proprie nunc quisque magistrum.
 Presbyter egregius toto sub pectore plenus,
 Iste sacerdotes factis et voce gubernat,
 Ante illos gradiens, clarissima forma salutis :
 Ordo ministrorum sequitur te Jesse magistrum.
 Vox tibi forte sonat Christi taurina per aulam,
 Ut decet ex alto populis pia verba legenti.
 Candida Sulpicius post te trahit agmina lector,
 Hos regat, et doceat, certis ne accentibus errent.
 Instituit pueros Idithum modulamine sacro,
 Utque sonos dulces decantent, vece sonora.
 Quot pedibus, numeris, rhythmo stat musica, discat.
 Noctibus inspicat cæli mea filia stellas,
 Assuescatque Deum semper laudare potentem,
 Qui ca lum stellis ornavit, gramine terras,
 Omnia qui verbo mundi miracula fecit.
 Fistula tunc Flacci proprium tibi carmen, Homere,
 Jam faciet, tu dum sacram redieris in aulam.
 Perpetuum valeat Thyrsis simul atque Menalca,
 Ipse Menalca coquos nigra castiget in aula,
 Ut calidos habeat Flaccus per fercula pultes.
 Et Nemias Groco infundat sua pocula Baccho,
 Qui secum tunnam^a semper portare suescit.

CCXXIX.

Ad eundem^b.

Omnibus alma salus pueris sit atque puellis,
 Regia progenies valeas per sæcula longa :
 Vivere quam Christus multis feliciter annis
 Concedat, tribuens æterni et gaudia regni.
 Christe, salus mundi, laus, gloria, vita, Redemptor,
 Temporibus cunctis, annis atque omnibus horis,

^a *Tunnam*. Tunna vas aquæ, vini, cerevisiæ et alterius liquoris capax.... His verbis Alcuinus innitit pincernam regium. Ducange Glossarium, V. *Tunna*.

^b In edit. Quercetani prioribus hisce versibus, qui fortassis pars sunt carminis 228 antecedentis,

A Dilectum David conserva in sæcula multa ;
 Ut gaudens vivat felix, et prospere regnet.
 Omnis ubique simul populus respondeat : Amen !
 Clementer mitis populo miserere misello :
 Grex est quippe tuus, tu pastor amabilis illi,
 Mercedem tribuet tibi per sæcula Christus.
 Nunc valeas iterum et semper in sæcla valetot

CCXXX.

Ad eundem.

Splendida dum rutilat roseis auriga quadrigis
 Perfundens pelagus luce nova liquidum ;
 Discutit ex oculis nocturnos pollice sonnos,
 Mox senior strato prosilit ipse suo :
 In campos veterum procurrrens, carpere flores
 Rectilocos, ludo spargeret ut pueris :
 B Quos tibi, dulcis amor, David, clarissime consul,
 Obtulit, ut pietas vestra probaret eos.
 229 Tradere jam pueris fierent si iudice digni
 Te, decus o sophiæ, condere corde, tuis.
 Tu defende, precor, solita pietate poetam,
 Qui direxit ovans munera pauca tibi.
 Sunt equidem plures, cupiunt qui carpere dicta
 Sæpius alterius, quam sua ferre foras :
 In hoc se studio sapientes esse putantes,
 Natorum valeant si maculare melos.
 Talibus occurrat tua, rex, sapientia dives,
 Defendens Flacci paucula dicta senis.
 Sint Patris Entelli memores, juvenisque Daretis,
 Ne laus, quam quærant, detrahat ipsa magis.
 C Impleat æternis Christi te gratia donis,
 O laus atque decus, rex sine fine vale !

CCXXXI.

Ad eundem, et Angilberum.

Dulcis Homere, vale, valeat tua vita per ævum,
 Semper in æternum, dulcis Homere, vale !
 Pectoribus valeat dulcis dilectio nostris,
 In nostris Christus pectoribus valeat.
 Lux, via, vita, salus cunctorum Christus ametur,
 Sit nobis Christus lux, via, vita, salus.
 Semper ubique vale, dic, dic, dulcissime David,
 David, amor Flacci, semper ubique vale !
 O mihi dulcis amor, David, per sæcla valetot ;
 Quam te præsentem semper habere velim,
 D Pierio ut tecum liceat mihi ludere versu,
 Scandere vel summi sidera celsa poli,
 Vel pulchras tecum numerorum discere formas,
 Irrepere aut veterum dicta stupenda Patrum,
 Aut tractare sacra æternæ præcepta salutis,
 Quæ via te mecum pervehat astra super.
 Hæc est sola salus, hæc est sapientia vera,
 Hanc qui... amat, hunc amat ipsa salus.
 Qui terrena dedit, tribuat celestia regna,
 Ut felix vivas semper in arce poli.

noctitur carmen alterius metri et longe alterius argumenti, nempe *Descriptio solitudinis et scholæ Cornaricensis*, quod num sit Alcuini merito dubitatur ; propterea illud ab hoc loco separatim inter carmina dubiæ auctoritatis rejecimus.

Ipsæ pius nobis placuit [placeat] super omnia Chri- A Muneribusque datis veniunt ad pocula testes,
[stas,

Utque dies nostros protegat atque regat.

CCXXXII.

^a Ad eundem Carolum.

Carmina dilecto faciat mea fistula David,
Laurigero David carmine dignus erit.
David amor populi, David laus, gloria plebis,
Atque decus regni, spesque corona suis.
Ite per Hespericas, musæ, concentibus urbes
Clamantes : David semper ubique vale !
Terra, polus, pelagus resonent hoc voce sonora.
Dicat et orbis : honor sit cui vita, salus.
Hoc optent precibus simul agmina sancta polorum,
Hoc tribuat clemens Christus ab arce poli.
Ut vivat, regnet multis feliciter annis,
Ad laudem populi, David in orbe pius.
Transacto et felix præsentis tempore vitæ
Cum Christo teneat regna beata poli.
Ad te nunc, David, referat mea fistula voces.
Quas, precor, ut solita jam pietate legas.
Te mea mens sequitur, sequitur quoque carmen
[amoris,

Decantat, laudat, nocte dieque simul :
Atque pie Patris Martini pronus ad aram,
En poscit lacrymis prospera cuncta mihi [F., tibi].
Tecum, sancte Pater, pergat miseratio semper,
Justitiæque decus, et pietatis amor.
Gaudet ut populus, te jam veniente, per urbes,
Totus ubique simul, cum senibus juvenes.
Hoc [F., huc] tua perveniat bonitas pater optime
[regui.

Ut tua permaneat laus, honor atque decus.
Tu pater es patriæ, præclari et pastor ovilis,
Te timeat pravus, te pius omnis amet.
Nec tibi subripiat quorundam prava voluntas,
Qui sua forte volunt, nec tua, nec Domini.
Roma caput mundi, primi quoque culmen honoris,
In qua gazarum munera sancta latent ;
Quæ modo disrupto plangit sua viscera fœtu,
Per te sanet ^b saucia membra cito,
Ut pater et populus concordi pace regantur,
Ut mens una fiat, quos habet una fides,
Quos genuit Christo, Christi confessus amorem,
Claviger ætherius Petrus in orbe pius :
Ne turbata fluat per mandum fluminis unda,
Unde solebat aqua pura manare prius.
Plurima nempe tibi sunt emendanda per orbem
O rex, o rector, o decus Ecclesiæ !
Simoniaca quidem pululat male pestis in orbe ;
Muneribus dantur mystica dona Dei ;
Quæ Deus æternus cunctis impendere gratis
Jusserat, ut gratis accipit ipse dator.
Stat quoque iudicium causæ sub munere dantis,
Sportula justitiam vertit in ore senis ;

^a Hoc carmen Alcuinus, dum jam aula relicta in monasterio suo Turonis moraretur, ad Carolum Romanam, ad dissidia ibidem componenda, abiturum scripsit, prout contextus docet ; nempe anno 800.

^b Forte, sanentur.

Impia jam purgat ebrietasque reum ;
Opprimit et miseros quorundam sæva potestas.
Impleat ut saccos dives ab ore suos.

Impune discurrunt facientes furta latrones.

Ultiores acclerum sunt otiam socii.

Talia compescat tua, rex, veneranda potestas :

Rectorem regni te Deus instituit.

Grex est quippe tuus populus, tu pastor ovilis

Nobilis, egregii, magnus in orbe pater.

Ut tua nobilitas, sic et sapientia cunctis

Præcessat, virtus, laus, honor atque decus.

Ad te respiciunt famulorum vota tuorum,

Quid tua expectantes mens pia præcipiat.

Ipsa caput mundi spectat te Roma patronum,

B Cum Patre et populo, pacis amore pio ;

Quos revocare quidem studeat tua sancta voluntas

Ad pacis donum, per pia verba Dei

Erige subiectos, et jam depone superbos,

Ut pax et pietas regnet ubique sacra.

Pastor apostolicus, jam primus in orbe sacerdos,

Per te cum populo gaudeat ipse Pater :

Rector et Ecclesiæ per te, rex, rite regatur ;

Et te magnipotens dextra regat Domini,

Ut felix vivas, lato regnator in orbe,

Proficiens facias cuncta Deo placita.

Angelus ætheria veniens cœlestis ab arce,

Qui tecum maneat, nocte dieque simul,

Prosperè qui semper te, rex, deducat euntem,

Et redeuntis iter protegat atque regat.

C **230** Ut te suscipiat victorem Francia gaudens,

Obvia palmatis et manibus veniat.

Hoc tribuat Christus mundi mitissimus auctor,

Ut veniens venias, David amate, cito.

Hoc mihi cunctipotens donet clementia Christi,

Ut videam faciem lætus in orbe tuam.

O pater, o pastor, rector, spes alma tuorum,

Sit tibi vita, salus, sit sine fine, vale !

CCXXXII bis.

^c Ad eundem d.

Surge, meo domno dulces fac, fistula, versus.

David amat versus, surge, et fac, fistula, versus.

David amat vates, vatorum est gloria David,

Quapropter, vates, cuncti concurrite in unum,

D Atque meo David dulces cantate camenas.

David amat vates, etc., ut supra.

Dulcis amor David inspirat corda canentium,

Cordibus in nostris faciat amor ipsius odas.

Vatis Homerus amat David, fac, fistula, versus.

David amat vates, etc., ut supra.

Inclita dulcisono taceas ne tibia plectro,

Nomen in ore tuo resonet per carmina David,

Ilius atque tuum repleat dilectio pectus.

David amat vates, etc., ut supra.

David amat veterum sacrosatos noscere sensus,

^e Carmen hoc, apud Frobenium inter **ADONDA** positum, huc revocavimus. **EDR.**

^d Hic titulus carminis est in ipso cod. ms.; ad totam vero aulam vota sua pro illius prosperitate dirigit.

Divitiasque senum gnaro percurrere corde,
 Scrutarique sacræ gestit secreta sophiæ.
 David amat vates, etc., *ut supra*.
 David habere cupit sapientes mente magistros,
 Ad decus, ad laudem cujuscunque artis in aula.
 Ut veterum renovet studiosa mente sophiam.
 David amat vates, etc., *ut supra*.
 Fundamenta super petram quoque ponit in altum,
 Ut domus alma Deo maneat firmissima Christo.
 Felix sic lapides posuit. . . dextera primum
 Inclyta celsithrono fierent ut templa Tonanti.
 Auxilietur opus Christi clementia sanctum!
 Auxilientur opus cœlestes, queso, ministri,
 Sanctorumque simul numerus, precor, adjuvet illud.
 David amat Christum, Christus est gloria David.
 Surge, meis charis dulces fac, fistula, versus.
 Inclyte cur taceam juvenis te, Carle, a cæmenis?
 Tu quoque magnorum sobolis condigna parentum;
 Tu decus es aulæ, regni spes, indolis almæ.
 Quapropter laudat omnis te fistula vatium.
 Surge, meis charis, etc., *ut supra*.
 Tu quoque sacra Deo virgo, soror inclyta David,
 Carmine perpetuo nostro jam, Gisla, valetio.
 Te, scio, sponsus amat cœlorum gloria Christus,
 Nam cui tu soli semper tua membra dicasti.
 Surge, meis charis, etc., *ut supra*.
 Rotthrud carmen amat, mentis clarissima virgo.
 Virgo decora satis, et moribus inclyta virgo.
 Curre per albescentes campos, et collige flores
 Ex veterum pratis pulchram tibi pande coronam.
 Surge, meis charis, etc., *ut supra*.
 Virginis egregiæ Bertæ nunc dicite laudes,
 Pierides, mecum, placeant cui carmina nostra
 Carminibus Musarum . . . digna puella est.
 Surge meis charis, etc., *ut supra*.
 Tibia vos laudet pariter nunc nostra, puellæ,
 Præfragiles annis, maturæ in moribus almis,
 Præpulchram speciem vitæ jam vicit honestas.
 Surge, meis charis, etc., *ut supra*.
 Cur te non memorem, magnæ Primicerius b aulæ,
 Aaron quippe prius magnus sub Mose sacerdos
 In te nunc nostrum c subito reviviscit in aula.
 Tu portas Effoth, sacrum altaribus ignem,
 Ore poli clavem portas manibusque capelle.
 Tu populum precibus defendis semper ab hoste.
 Surge, meis charis, etc., *ut supra*.
 Thirsis amat versus, dicamus carmina Thirsin,
 Ardua quippe fides canuto vertice fulget.
 Fulget amor Thirsin quapropter pectore nostro.
 Alma fides Thirsin faciet quoque Davide charum.
 Surge, meis charis, etc., *ut supra*.
 Vidus [madidus] imbrifero veniet de monte Me-
 [nalce

A Ut legat hos versus aulæ condignus amore :
 Dignus amor rutilat vato d in corde Menalce.
 Surge, meis charis, etc., *ut supra*.
 Chartula curre modo per sacra palatia David,
 Atque humili cunctis charis fer voce salutem,
 Basia dans dulci molimine semper amicis,
 Atque mei David pedibus prostrata cæmenas
 Mox expande tuas, decies dic mille salutes,
 Atque pedum digitis da basia dulcia sacris.
 Sic te verte meis [charis] proferre salutem,
 Atque puellarum cameras percurrere canendo,
 Et pete castra. . . primo clarissima Juli e,
 Et dic multimodas juveni per carmina laudes :
 Et sic ad sacram citius tunc curre capellam,
 Pacificam utque feras cunctis in ore salutem.
 B Et quicumque tibi occurrat per strata fidelis,
 Vir, pater aut frater forsan, juvenesque senesque,
 Semper in ore feras sacram pacis olivam.
 Dic : Homerus amat vestram per sæcla salutem :
 Vos Deus omnipotens semper conservet ubique,
 Te quoque Christus, David, conservet in ævum.
 David, amor noster, David super omnia charus,
 David amat vates, vatorum est gloria David.
 David amat Christum, Christus est gloria David.
 Post hæc charta cito hortos percurris amœnos,
 Cum pueris quam jam habitare solebat Homerus.
 Cerne salutiferos pulchro de gramine flores,
 Si bene se cant, crescant si germine læto.
 Si non hostis edax inimico pollice rumpat.
 Undique cingantur firmissime scipibus illi.
 C Si domus, et pueri vigeant, si tecta domorum,
 Læta Deo laudes facies, si prospera cuncta
 Invenies, et dic pueris : servate fideles
 Castra, precor, veniat ad vos dum vatis Homerus ;
 Ne vel flamma vorax, vel fur devastet in istis
 Jam septis quidquam, summo miserante Tonante.
 Vosque valet, mei pueri, pia chara poetæ,
 Et portate meo dulci mea carmina David.
 David amat vates, et reliqua *ut supra*.
 David amat Christum, *ut supra*.

CCXXXIII.

Querelæ ob negatum hospitium ad eundem.

D Nix ruit e cœlo, gelidus simul irruiet imber,
 Non fuit Albino, specta f paulisper in urbe
 Qui cum dixisset, donec pertranseat imber,
 Et calido pectus paradi fronte g refirma.
 Tristis abit senior jejuno ventre poeta ;
 Et pueri tristes planxerunt carmine Flaccum.
 Frigida quapropter taceat sibi fistula carmen ;
 Has tantum paucas balbutiat ore cæmenas :
 Carmina non curat David, nec Delia h curat.

a Carle, filius Caroli Magni primogenitus : Rotrud et Berta illius filie.

b An Angilbertus?

c Forte, nostra.

d Forte, vatorum, ut supra vers. 3.

e Juli. Ita cod. ; fortassis Caroli vel Pippii. Ad

Julium et Luciam directum est carm. 256, col. 796.
 f Sensus est : qui dixisset : Exspecta paulisper, etc.

g Locus corruptus.

h Delia. Hoc nomine compellat filiam, ut videtur, Caroli in sequenti carmine.

Dum redeunt iterum calidi bona tempora Phoebi,
Mox pristina redit virtus in carmine Flacco,
Tunc ruet in David Musarum ketior odis;
Nunc pax, vita salus David, tunc praelia Musis.

CCXXXIV.

Ad filiam forte Caroli Magni.

Nec tu quippe tuum curasti, filia, Flaccum:
Vester abit toto tremulus, en corpore vates,
Virgillii resonans tacito vix carmine versum:
Me circum validus ventus, nix, undique nimbus.
Hanc tamen injuriam poteris purgare precando.
Si Regenberctum ^a possit servire ^b magistrum,
Serva, sic vestro patrono et praesule magno
Viribus et manibus, securi, tralaeque, palaque
Caetera turba sui populum ^c mox pergat in hostem,
Ille operi insistat canuto vertice tantum,
Haec rogo perficiens valeas, mea Delia, semper.

CCXXXV.

Ad eandem.

Quae cupis, ut veniat, venias nec charta caveto,
Ne musas mergat sospita dira tuas.
Dum Moses pelagus virgae divisit in ictu,
Dic semel aut bis si percutit ipse sinum.
Munera muneribus David superaddidit Albin
Munera muneribus Christus superaddat et illi:
Carmina carminibus binas superaddat et illi:
Omnia dona bonus semper Deus augeat illi;
Et te florentem faciat, mea filia, donis:
Atque mei David sobolis charissima donis
Floreat aeternis: cuncti florete fideles.
Jam salvete, valete, vigete et avete, valete!

CCXXXVI.

Vota pro familia regia.

Delia doctisone se ^d grammatica plectro
Floreat ut studiis pectus ubique tuum.
Vita salus cunctis, Domino donante, puellis,
Perpetuumque ^e in tempora longa fiat.
Felix quippe Pater, flores qui germine tales
Egrediis mundi progenuit titulis.
Dextra Patris summi natas, natosque, patremque
Conservet pariter, protegat atque regat.

CCXXXVII.

Allocutio ad Musas in gratiam regulis pueri ^f.

Pergite, Picrides, musali pollice flores
Carpere, qui liquidis crescunt prope fontibus amnis:
Regali ut juveni faciatis sarta salutis.
Ut variis totus fulget virtutibus ille,
Nobilitate cluens, laudabilis orbe, paterna;
Sic vos florigeri decurrite prata decoris:
Vertice Castalidum juvenali et pangite stemma,
Fulgeat in roseo vertex virtutis honore.
Illic et sophiae clarescat lilia condens.

^a Regenberctum. Regimbertum hujus nominis magistrum existisse sub initium saec. ix, in monasterio Sanct-Gallensi Mabillonius refert tom. II Annal., pag. 281.

^b Forte, possis servare.

^c Forte, papuli.

^d Hiatus sensus.

▲ Justitiae violis variet per tempora fulgor,
Et crocea rutilet verecunda modestia vultu.
Talibus his juvenem sertis ornate, Cautena:
Ecce tuas aures, juvenum clarissime, donis,
Versifico volui paucillum tangere plectro,
Et tibi perpetuam Musis mandare salutem.
Florigeris utinam vigeas per saecula sceptris,
Atque Deo junctus teneas caelestia regna.

CCXXXVIII.

De Richbodone ad Angilbertum

Obtulit altithrono parvus munuscula servus
Richbodo ^g, quae cernis, lector, in aede sacra,
Ob scelerum veniam, ob vitae caelestis amorem;
Pro quo quisque legas, funde preces Domino:
Pro te, proque tuis quas fundes, frater amate,
■ Ad haec, dum venias, limina sacra domus,
Christus ab aetherea clemens exaudiat arce
Te faciens, lector, corde redire domum.
Te rogo, sancte Pater, supplex per carmina nostra
Sis memor et nostri, te, rogo, sancte Pater:
Dulcis Homere, precor, Flacci memor esto poetae,
Sis minor ut Samuel, dulcis Homere, precor.
Auxiliare senem nostros, rogo, tu per amicus,
Est locus insenos ^h auxiliare senem
Est mihi certa fides de te, charissime frater,
Cum Christo et sanctis sit tibi certa salus.
Pro mundo moriens hic mundi vita pendit,
Abluit omne hujus sanguinis unda nefas:
Dum caput inclines mundum super erigit astra,
Et mirum saeculis, mors tua vita fuit.
C Agnus ab hoste sacer, populum qui per mare duxit,
Nunc melius mundum salvat ab hoste suum.
Aeneus en serpens, populi qui vulnera sanat,
Nunc tu peccator aspice mente pia.

CCXXXVIII bis.

Flaccus ad Homerum [Angilbertum].

Dum suetas soleat Cycnus servare canenas,
Cuculus et proprios novit habere sonos.
Dum mare, dum fontes, proprium dum sidera cursum
Quaerque suum servant, sub moderante Deo,
Carmina cur taceat subito sua Flaccus Homero,
Filius atque patri cur taceat subito?
Heu, cur muta silent ora jam vocis egena,
Mellifluos quondam quae cecinere sonos?
D Nos venerandus amor pacis per foedera junxit,
Quem pax nostra Deus perficiat, vegetet.
Pacificos Deus in numerum sibi prolis adoptat,
Quisquis amat pacem, est filius ipse Dei.
Rancor amarus abi, redeas concordia dulcis,
Hic fugiens pereat, illa tenens maneat.
O tu dulcis amor, qua te nunc parte requiram,
Cum [F., Num] natus propria possit odisse
[patrem].

^g Deest aliquid.

^f Forte, Pippini aut alterius filii Caroli Magni.

^h Richbodo. Cognomento Macarius, ad quem Alcuinus scripsit epistolas 169, 170, 171, 172. Alias etiam jam monimus nomine Homerii compellari Angilbertum.

ⁱ Vox corrupta; forte, insenos seu non senes.

SeJ citius redeat, o. llium qui pellere possit,
 Jangatur patri natus et ipse suo.
 Carmina tunc poterit jam dulc'a Flaccus Homero
 Pangere versifica, qui modo pauca canet.
 Christus ab alto Deus nostrum conjungat amorem ;
 Tu , nate , valeas, dulcis Homere meus.

CCXXXIX.

Ad Paulinum patriarcham Aquileiensem.

Tinge tuos calamos, claritas, in gurgite Christi,
 Atque meum pectus imple ^a cœlestibus odis,
 Ut dignas ^b valeam Paulino dicere grates,
 Mellifluis nostras musis qui impleverat aures,
 Et memor unanimi ^c longam po. t tempus amici
231 Carminibus sacris repetens : Albine, valetō.
 Quam festiva dies fuerat, cum pagina nobis
 Læta ^d fuit titulis optate inscripta salutis !
 Omnia dicta mihi charitatis mellē manabant.
 Quo ^{sa} divertit lætus relogentis ocellus,
 Cernit ubique suæ semper nova gaudia mentis ;
 Maxime jam gaudens in prosperitate paternā,
 Quem Deus æterno conservet tempore sanum.
 O lux Ausoniæ, patriæ decus, inclytus auctor,
 Justitiæ cultor, sacræ pietatis amator,
 Te mea mens ardet sacris constricta catenis.
 Diligit, exquiri, complectitur, attrahit, ambit ;
 Pectoris æterna secumque recondet in arca.

^e CCXL.

^f *Ad eundem Paulinum.*

Hic Paulinus ovans toto requiescat ^g in ævo,
 Hocque cubile pater dignus dignetur habere.
 Invidus hoc templum nunquam pertranseat hostis,
 Ne charos animis subito disjungat amicos,
 Quos Christi charitas charos conjunxit amicos.

CCXLI.

Ad eundem.

O Pauline Pater, pastor, patriarcha, sacerdos,
 Vite pars melior, nostræ pars inclyta vite !
 Sis memor Albini sacris altaribus astans,
 Et dulces int' r lacrymas, super ora fluentes,
 Dic : Miserere Deus nostro clementer amico,
 Criminibusque suis veniam largire benignus,
 Ut te cum sanctis liceat laudare per ævum.
 Omnipotens Patris virtus, sapientia Christus,
 Ossecro te supplex toto de pectore pauper ;
 Ut tua conservet Paulinum dextera semper,
 Protegat, atque regat, virtutum floribus ornet.

^a Ms. Sal., *comple.*

^b Ms. Sal., *dignus.*

^c Ms. Sal., *una mimi.*

^d Ms. Sal., *Lecta.*

^e *Sequentia duo carmina in cod. ms. Salisb. ex quo etiam nonnulla menda correximus, cum præcedenti absque divisione connectuntur.*

^f Cl. Catelinot hoc carmen censuit esse epitaphium Paulini. Aliud dicendum, si versus isti pars sunt prioris carminis, prout sunt in cit. codice Salisburgensi ; quapropter voces *Hic, ... hocque cubile ... hoc templum* interpretor de *pectoris arca*, qua se Paulinum recondidisse ait in versu ultimo carminis prioris. Cl. Madrisius Op. sancti Paulini, in ejus Vita cap. 13, num. 11, pag. xxxviii, hos versus ita interpretatur, ut sensus sit : ^g *Utinam Paulinus hic (id*

A Tuque Maria, Dei Genitrix, sanctissima Virgo,
 Prospera cuncta meo Paulino posce, precamur,
 Ut vigeat, valeat Christi repletus amore.
 Vos quoque, chara simul sanctorum turba Tonanti^b.
 Qui bibulas proni monitis cœlestibus aures,
 Ecclesiæ Patres, habuistis semper apertas,
 Et nunc cum Christo cœlestia regna tenetis ;
 Fundite proque mei Paulini, posco, salute
 Cum pietate preces summo super omnia regi.
 Ut vigeat, valeat Christi præcepta secutus.
 Et vos Ecclesiæ [sanctæ] sanctissima proles
 In commune precor prostrato corpore terris ⁱ
 [Utque mei curam Paulini habeatis in ævum ^j],
 Illius et vitam precibus commendite Christo,
 Ut vigeat, valeat longævo tempore sanus.

B Angelici faciem cœtus qui cernitis almam
 Perpetui Patris cœlesti in culmine semper,
 Expansis manibus humili sed pectore posco,
 Vos quoque Paulinum precibus defendite vestris,
 Ut gaudens regnet, vestro sociatus honori,
 Æternisque Dñi vobiscum laudibus adsit,
 Regna beata tenens, felix sine fine, polorum.
 Hos rogo versuculos habeas, Pater optime, tecum,
 Ut tua mens memoret læto pro carmine natum ^k
 Sit tibi Christus amor, virtus, decus, omnia Christus,
 Sit via, vita, salus, spes et laus, gloria perpes,
 Semper in ore sonet, maneatque in pectore semper,
 Ut tibi cum sanctis tribuat cœlestia regna :
 Qua memor esto tui nati, te posce per illum,
 Qui te perpetuam cœli deducat in aulam.

C Et nunc et semper, mi mi Paulino, valetō.
 Carminis hic finem lacrymis faciemus obortis ^l
 Sed nunquam sacri finem faciemus amoris.

CCXLII.

Ad eundem.

Fer festina Patri Paulino charta salutem,
 Dic, Pauline Pater, dulcis amice ^m, vale.
 Janua parva quidem, et parvus habitator in æde est,
 Non spernas nardum, lector, in corpore parvum,
 Jam redoleat nardus spicato gramine multum.
 Me lapis egregium portat tibi corpore parvo.
 Parva quidem res est oculorum, cerne, pupilla ;
 Sed regit imperio vivacis corporis actus :
D Sic regit ipse demum totam sibi Nardulus istam,
 Nardulo ⁿ, die lector pergens, tu parvule, salve.

est, in ecclesia Martiniana) requiescat, ibique sepulturam eligere dignetur ; ut in eadem tumultatus basilica cum Alcuino resurrectionem expectet. ^o *Somnia !*

^g *Edit., requiescit.*

^b Ms. Sal., *Tonantem.*

ⁱ *Edit., pros:rata corpore sanus.*

^j Hunc versum ex cod. ms. Salisb. ita restituimus ; in editis enim ita mendose sonabat :

Angelici faciem charam Paulini habeatis in ævum.

^k *Edit., nutum.*

^l *Edit., amatis.*

^m Cl. Madrisius loc. cit. Append. 1, poemat. 4, pag. 243, ait, in hoc poemate ænigma aliquod solvendum Paulino proponi.

ⁿ Forte, *Nardule.*

CCXLIII.

Ad Theophylactum a.

Theophylacte Pater, sophiæ tu doctor honestus,
 Laudibus egregiis clarus in orbe procul.
 In regno magnus, *clarus in orbe videris* b :
 Dona tui cordis sunt nova, vel vetera.
 Urbs, caput orbis, habet te maxima Roma magistrum,
 Verba salutis habes semper in ore tuo.
 Omnibus es *omnis* sancta pietate magistra,
 Quæ solet egregium cor habitare tuum.
232 In qua meque, precor, gremio charitatis ami-
 [cum c,
 Sim licet ignotus, suscipe, sancte, tibi.
 Nam Scriptura canit vero *paradigmata* d sancta
 Carmine, quæ laudes concelebrat *sophiæ*.
 Sic [novus e] ut *mustum* tecum veterascet amicus,
 Sic hodie dulce bibis, dulcis amicus erit.
 Dixerat et Paulus, doctor clarissimus orbis,
 Sancta probate prius, quæque tenete bona.
 Obsecro te supplex animo, me spernere noli,
 Sed solita fratrem me pietate proba.
 Larga quidem charitas Christi solet esse per orbem,
 In gremium multos congregat illa suum.
 Qui in charitate manet, portat in pectore Christum,
 Vera quidem charitas est Deus omnipotens.
 Qui prodesse potest, non est spernendus amicus ;
 Vel prodesse valet, alter amicus ei.
 Præfuit ut Christus jam vulnera dira gementi,
 In curam nummos protulit atque duos.
 Hac pietate, precor, me tu tibi suscipe fratrem,
 In Christo fratres gratia nos genuit.
 [Incluta nos fratres una fides genuit].
 Suadeo quippe tibi, doctor clarissime mundi,
 Ut doctrina sacro currat ab ore tuo.
 Chartula scribatur vitæ, mittatur f ubique,
 Prætitulata pio nomine apostolico.
 Sic tua laus crescit; merces sic magna manebit
 Pastori summo sedis apostolicæ.
 Cujus amore pio *commenda me, rogo, frater* g.
 Commendet Christo ut me pater ore suo.
 Vos pariter patres semper sine fine valete,
 Dextera vos Christi protegat atque regat.

CCXLIV.

b Ad Aquilam (Arnonem) episcopum Salisburgensem.

Per montes, campos Aquilam, mea chartula, quare,
 Pontificem magni dominis et meriti ;

a Exstat hoc carmen in cod. Salisburgensi, cujus lectiones variantes annotavimus. Duos, qui tempore Alcuini vixerunt, reperio Theophylactos, unum episcopum Tuderti, legatum Adriani I papæ, qui concilio Calchutensi anno 788 præfuit, et a concilio quoque Francofordiensi anno 794 missus fuit. Alterum sedis apostolicæ notarium, qui scripsit litteras Paschalis I papæ pallium Barnardo Viennensi antistiti concedentis anno 817; de quo Mabillonius *Annal. tom. II, pag. 441, num. 71*; et *Append. sec. iv Bened. pag. 566*. Huic posteriori, quem scriba docto, per quem chartula vitæ scribatur prætitulata nomine apostolice, comparat Alcuinus, præsens carmen maxime convenire videtur.

b Ms. Sal., *colorum scriba videris*.

c Ms. Sal., *amicum*.

A Inventum ut valeat, milleno carmine canta,
 Albinus officio t die vale perpetuum.
 Dic : Memor esto tui semper, Pater alme, magistri,
 In precibus sacris, per loca sancta Patrum.
 Dic quoque, dic supplex, dic, queso j, sancte sacerdos
 Justitiam sequere semper in ore tuo.
 Non tibi blanditiæ sæcli non vana voluptas k,
 Non timor aut terror cordis in antra cadat :
 Plena saluteri sed jam fiducia verbi
 Possideat plenum pectus amore Dei.
 Judicium promat justum tua lingua, sacerdos,
 Ut Christo placeat, quidquid in ore sonas.
 Spiritus e cælo veniens tua pectora, præsul,
 Lætificet, habitet, sanctificet, repleat.
 Plus æterna Dei Christi est metuenda potestas,
 Quam terrena quidem, quæ velut umbra volat.
 Omnipotens iudex, justis qui præmia præstat,
 Det tibi verba piæ pacis in ore tuo.
 Tempora sunt nimium variis nunc plena periculis,
 Quæ quondam sancti præcecinere Patres.
 Etates hominum, mores mutantur et actus,
 Utque momenta quidem, vita cito fugiet.
 Nec redit ipsa dies, mensis, nox, hora vel annus,
 Sed fugiens fugiet, fontis ut uuda fluens.
 Tristitia se lætis iunmiscent tempora nostris ;
 Utque vices faciunt noxque diesque suas,
 Gaudia jam veniunt, veniunt et tristitia statim :
 Non est qui fuerat, transiet omnis homo.
 O Pater, idcirco facies, dum tempus habebis,
 Mente, manu, lingua, quæque Deo placeant.
 C Ore sonet Christi laudes et vera loquatur,
 Et totum redolet pectus amore Dei.
 Totius atque bonis instent jam corporis actus,
 Membra simul placitis nocte dieque Deo.
 Ut totus placeas magno tu iudice Christo,
 Ut te conservet semper ubique Deus.
 Posco, memento tui, præsul præclare, magistri l,
 In precibus, lacrymis per loca sancta sacris m
 Ut veniam mitis præstet cui Christus ab arce,
 Quæ gessit scelerum vita nefanda, precor.
 Tu sine fine vale, pastor, patriarcha, sacerdos,
 Sit tibi Christus amor, lux, via, vita, salus !
 CCXLIV bis.

Ad Aquilam.

D Tinguere semel calanum charitas in gurgite Christi
 Fac paucos Aquilæ versiculosque meo :

d Ms. Sal., *paradigmate*.

e Edit., *nobis ..... veterascat*.

f Ms. Sal., *mittetur*.

g Ms. Sal., *me tu commende rogamus*.

h Carmen isthoc ad Arnonem Salisburgensem archiepiscopum, quem Alcuinus Aquilam cognominare solet, prout in epistolis vidimus, exhibemus ex cod. ms. bibliothecæ nostræ S. Emmerami; unde illud etiam Cl. Mabillonius descripsit, et inter *Analecta Vetera* retulit, pag. 348 edit. recentioris.

i Ms., *Albino filio*.

j Ms., *lacrymis dic*.

k Ms., *voluntas*.

l Tui ... Magistri. Inde suspicari licet, Arnonem Alcuini fuisse discipulum.

m Ms., *sancta Patrum*.

Cujus amore calent Patris præcordia tota,
 Omnibus atque horis nomen in ore sonat.
 Cui Deus æternum tribuat per sæcula salve,
 Protegat, exaltet, fructificet, vegetet.
 Quem mea mens ardet sacris religata catenis,
 Ambit et exquirat, diligit et memorat.
 Tertius Albinus vobis jungatur amicus,
 Et lacrymas resonet inter in ore sacras.
 Quippe triplex funis facile non rumpitur unquam,
 Sic quoque tres inter firma viget charitas.
 Tres ubi sunt pariter collecti in nomine Christi,
 His astat medius Christus et ipse pius.
 Hoc memorate, viri, totumque valete per ævum,
 Vos videam lætos mox, miserante Deo.
 Corporis et capitis omnes tunc certe capilli
 Pierio plectro carmina læta canant.
 Orpheus aut Linus, nec me Maro vincit in odis
 Dum manibus cingam pectora vestra meis.

CCXLV.

Ad quemdam episcopum.

Incolumem Christus, charissime, te mihi, præsul,
 Conservet mitis semper ubique, precor
 Tu mihi dulcis amor, cordis tu carmen in ore,
 Tu memor esto mei, tu sine fine vale!

CCXLVI.

Ad quemdam episcopum.

Nulla manns discingui....^a ni tua præsul
 Salve^b pater sancte, et lege tu feliciter illam
 Succinctum^c solvat, cupiat qui abscondita scire,
 Nulla tamen dextra ni tua, sancte Pater.

CCXLVII.

Ad Macarium episcopum^d.

Hæc tibi, Macari, devovi munera pastor,
 Cum Christo et sanctis tu sine fine vale!
 Sis memor Albini, memoret te gratia Christi,
 Et tu *nigre meus*^e, candidus esto Dei.
 Cur, mi nigre, taces, de te nunc nescio quid...^f
 Aut tamen ecce tibi sit Deus omnis amor^g
 Sit tibi et potus dippeus rex^h, vita salusque,
 Laus cujus resonet semper in ore tuo.
 Ut tibi mandavi, Bergensesⁱ instrue nostros,
 Et tecum discat, qui tibi perplaceat.

233 Hæc præcepta decem, vobis quæ chartula^j
 [cantat.]

Nocte dicque pio corde tenete, precor
 Sæpius et nosmet memorantes dicite, quæso;
 Pauperis Albini, Christe, memento tui.

^a Forte, *discingat chartam*.

^b Forte, *Solve*.

^c *Succinctum*, id est, epistolam. Huc, puto, pertinet, quod B. Alcuinus in epist. 187 de *Cincto* ex Epicteto attulit.

^d Hic Macarius est Richbodus episcopus Trevirensis, de quo vide supra.

^e *Nigre meus*. Nigrum quoque, sed Magum simul Alcuinus appellat Adalbertum epist. 91.

^f Forte, *quidquam*.

^g Edit., *amator*.

^h Sensus corruptus.

ⁱ *Bergenses*. Exstat in pago Mosao ad Roram fluvium, ad Roramundam Mosæ aquis sese immiscu-

A

CCXLVIII.

Ad quemdam episcopum.

I præsul amate, precor, hæc tibi diverte, viator,
 Sis memor Albini ut præsul, amate, precor.
 O mea chara domus, habitatio dulcis, amata,
 Sis felix semper, o mea chara domus.
 Sophia sancta Patrum tectis servatur in istis,
 In te discatur sophia sancta Patrum.
 Tu valeas, vigeas donis [his] inclyta semper,
 In sophiæ cultu tu valeas, vigeas.
 Rustica turba tuo habitet sub tegmine nunquam;
 Sit procul e tecto rustica turba tuo.
 Protegat atque regat Christi te gratia semper,
 Cum sociis pariter, protegat atque regat.

CCXLIX.

B

Ad eundem fortassis.

Præsul amate, precor, pergat hæc chartula tecum,
 Sis memor ut Patris, præsul amate, precor.
 Tu mihi dulcis amor, filii per sæcula salve,
 Christus in æternum sit tibi dulcis amor.
 Semper in ore tuo resonent pia verba salutis,
 Laus Christo resonet semper in ore tuo.
 Pectore, mente, manu miseris solatia præsta,
 Semper ama Christum, pectore, mente, manu.
 Omnibus esto pater, pastor, patriarcha, sacerdos,
 Pauperibus, miseris, omnibus esto pater.
 Sis decus Ecclesiæ, cunctis et forma salutis
 Et caput et custos, sis decus Ecclesiæ.
 Gratia summa Dei tecum comitetur ubique,
 Augeat et meritis gratia summa Dei.

C

Dic rogo perpetuum pueris, puer inclyte, salve
 Albine quoque^k vale dic, rogo, perpetuum.
 Læta dies veniat nobis, sub nomine nostro,
 Æterna et vobis læta dies veniat.
 Sit tibi cura mei, curet te Christus ubique,
 Est mihi cura tui, sit tibi cura mei.

CCL.

Ad Maurum.

Has tibi, sancte puer Benedicti^l Maure camenas
 Albinus vates versiculis cecinit:
 Valle optans animo tibi prospera cuncta fideli,
 Ut felix vivas semper ubique Deo.
 Pro quo funde preces solita pietate Tonanti
 Conservet famulum ut Christus ab hoste suum.

D

CCLI.

Ad quemdam amicum.

Tu quoque non meritis, crispis sed calve capillis,
 Ut valeas, vigeas tempus in omne, precor.

tem cænobium, quod Berg appellatur apud Browerum in libro Trevir. Antiq. octavo; ubi Lotharius rex hunc locum Hungero episcopo Trajecti inferioris donasse perhibetur anno regni sui tertio. De hoc monasterio Alcuinum hic agere conjicit Mabillonius Annal. Bened. tom. II, libr. xxvi, pag. 323, num. 52.
^j *Chartula*. Hæc intercidit: nisi sit illa *De decem verbis Legis* supra tom. C, col. 567.

^k Forte, *Albinoque*.

^l *Puer Benedicti*. Sic etiam inscripta est Alcuini epistola 150: *Benedicto sancti Benedicti puero Mauro*. Ita semetipsum Rabanus Maurus nominat in suo ad sanctum Martinum carmine, quod est tertium inter ejus poemata tom. VI, pag. 202.

Dum lacrynas Domino Benedicti fundis in aula,
Sis memor Albini, dulcis amice, tui.

CCLII.

Ad alterum amicum.

Tu quoque, Nave ^a, vale, major tibi mente fideli,
Inter sacra precor, verba memento mei.
Parvula nilque nocent librorum membra ministra,
Si mens alta petit grandis amore Dei.

CCLIII.

Ad plures amicos.

Vosque valcte, viri fratres, Patresque fideles,
Vos Deus omnipotens protegat atque regat.
Vos mandata Patrum tota virtute priorum
Conservate, precor, pectore, mente, manu.
Obsecro meque piis precibus commendate ^b Christo
Ut scelerum veniam donet ubique mihi.

CCLIV.

Ad sanctum Benedictum.

O Benedicte, vale, monachorum maxime pastor,
Quos generas verbis, hos rege jam precibus.
Judicis ante thronum doctorum quisque cohortes
Deducet proprias, quas genuit Domino :
Tunc quoque tu monachos deduxeris ante tribunal
Celsithroni regis, almpiter, proprios.
Auxiliare tuis precibus quapropter ubique :
Grege numero crescat, pastor amate, tuus.
Jam gregis ex numero pastoris gloria crescit,
Conserva meritis ecce, tuos famulos.

CCLV.

Ad quemdam amicum.

Pectus amor nostrum penetravit flamma.....
Atque calore novo semper inardet amor.
Nec mare, nec tellus, montes nec silva vel alpes
Huic obstare queunt, aut inhibere viam :
Quo minas, alme Pater, semper tua viscera lingat,
Vel lacrymis lavet pectus, amate, tuum.
Cur tu dulcis amor fletus generabis amaros,
Et de melle pio pocula ^c amara fluunt?
Sic tua jam, mundus, miscentur dulcia amaris,
Adversis variant prospera cuncta cito.
Omnia tristifico mutant gaudia luctu,
Nil est perpetuum, cuncta perire queunt.
Te modo quapropter fugiamus pectore toto
Tu quoque nos, mundus jam periture, fugis :
Deliciasque poli, semperque manentia regna
Queramus, toto pectore, mente, manu.
Felix aula poli nunquam disjungit amicum ;
Semper habet, quod amat, pectus amore calens.
Huc properare, Pater, precibus rape me, rogo,
[tecum,
Qua noster nunquam dissociatur amor.
Aspice letifico gratanter corde, precamur,
Parvula, quæ magnus munera misit amor.
Nam duo præmitis laudaverat æra magister,
Quæ injecit templi vidua nuda gazis.

^a Forte, Nate.^b Sapius alibi, commendite.^c Edit, copula.

A Omnibus est donis melior dilectio sacra,
Atque fides firma, quæ viget atque manet.
Te divina, Pater charissime, dona sequantur,
Præveniantque simul semper ubique. Vale!

CCLVI.

Ad Julium et Luciam.

Te Deus omnipotens conservet semper ubique,
Julius o juvenis, spes amor atque decus !
Lucia vive Deo felix, clarissima virgo,
Semper in æternum, Lucia virgo, vale.
234 Et mea per versus valeat Mathematica dulces,
Femina verbipotens, tu sine fine vale.

CCLVII.

Ad amicum abeuntem.

B Angelus e cælo veniens comitetur euntes ^d
Semper, abito tuas, dulcis amice, vias.
Te mea mens sequitur, magno cum cordis amore,
Exoptans animo prospera cuncta tibi.
Qui mihi te, frater, Christus concessit amicum,
Conservet sanum Christus ubique mihi :
Efficiens citius pariter natumque, parentem
Congaudere simul prosperitate bona.
Quod modo non vidi te, te, duleissimè frater,
Contestor vere, cor dolet hoc nimium.
Quam prope, nescivi, te nos spectando maneres,
Nunc nisi gaudens non mihi dixit homo ^e.
Me tamen ecce, precor, præsentem semper habeto,
Ut te præsentem semper habebo, Pater.
Sit tibi, sitque mihi præsens Deus omnibus horis,
C Sit pius et clemens, gloria, vita, salus.
Quos charitate pia terris conjunxit amicos,
Gaudentes pariter jungat in arce poli.
Hos, rogo, versuculos tecum fer, frater amice,
Sis memor Albini ut semper, amice, tui.
Per campos, colles, silvas et flumina pergens,
Semper iter Christus protegat ecce tuum,
Sanctorum precibus semper sine fine valeto,
Et nunc et semper, dulcis amice, vale !

CCLVIII.

Ad eundem fortassis.

Curre viam, frater, angustam ^f, tramite pulchram,
Quæ te sub tectis Domini deducat in aulam.
Nec tibi forte pedes cæno sordente respargit,
D Nec tibi cæruleus crines infuderit imber.
Nec vis ventorum turbat, nec grando procellis :
Nec timor, ut tollant vestes, nec fauce latrones,
Nec leo, nec tigris,.... aper ambo visuntur
Vel coluber, regulus, serpens prosternit euntem.
Sed bene securus poteris percurrere stratam.
Laus divina tibi resonet quapropter in ore,
Utque pium placido Christum tu pectore porta :
Ille tuos gressus, sensus, et verba gubernet,
Dux, via, rector, amor tibi sit, protector ubique
Incolumem ducat te, teque reducat euntem.

^d Forte, euntem.^e Locus corruptus.^f Ms., Angusto.

CCLIX.

^a *Ad amicum absentem suspiria.*

Dulcis amor lacrymis absentem plangit amicum,
 Quam longinqua negat terra videre oculis.
 Itara fides hominum charos effecit amicos,
 Millia multa cient pectore, solus erit.
 Argento melior, fulvo pretiosior auro,
 Omnibus et gazis clarior iste nitet.
 Quem cupit et quærit mentis sibi tota voluntas,
 Ut habeat, teneat, diligat atque colat.
 Iste eris ecce mihi magno conjunctus amore,
 Tu requies mentis, tu mihi dulcis amor.
 Te Deus æterno conservet tempore semper,
 Tu memor Albini semper ubique vale.

CCLX.

^b *Ad Eboracenses Fratres.*

Nunc cuculus ramis etiam resonavit in altis;
 Florea versicolor pariet nunc germina tellus.
 Vineæ Bacchiforas tradit ^c de palmitē gemmas,
 Suscitāt et vario nostras modulamine mentes
 Indefessa satis rutilis lusciniæ ruscis.
 Et sol signiferi medium transcendit in orbem,
 Et Phœbus vicit tenebrarum regna refulgens;
 Atque natans ad vos pelagi trans æquora magni,
 Albini Patris deportat charta salutem;
 Mœnibus Euboricæ habitans tu sacra juvenus.
 Fas idcirco, reor, comprehendere plectra Maronis,
 Somnigeras subito te nunc ex ore ^d camenas,
 Carminibusque sacris naves implere frenosum ^e.
 Talia namque placeat vestro quia munera Patri,
 Qui nunc egregias regalibus insonat artes
 Auribus, et Patrum ducit per prata sequentem,
 Præpulchro sophiæ regnantem stemmate celsæ.
 Tu quoque, tu Patri nimium dilecta juvenus,
 Tu soboles vite, patriæ laus et decus omne,
 Ætheriis sophiæ feliciter utere donis;
 Ut tibi permaneat merces et gloria semper.
 Ebrius injiciat vobis neu vincula Bacchus,
 Mentibus inscriptas deleat neu noxius artes:
 Nec vos Creteusis depellat ab arce salutis
 Improbus ille puer, stimulis armatus acutis.
 Nec vos luxivagus raptet per inania mundus,
 Vortice submergens vitalia pectora nigro:
 Sed præcepta sacræ inemores retinete salutis,
 Dulcisono Christum resonantes semper in ore.
 Ille cibus, potus, carmen, laus, gloria vobis
 Sit, rogo, qui vobis tribuat felicia regna,
 Atque suis sanctis jungat per æthera semper.

^a Ex cod. miss. Salisburgensi.

^b Versus hoc carmen in editione Quercetani præcedentes, separatim dedimus supra num. 208 et 222, ubi videas nostram adnotationem. Pertinere vero videtur ad annum 781 quo scholæ Palatiæ præfectus fuit? Vid. notas epist. 162.

^c Ms., *trudit*.

^d Ms., *excire*.

^e Ms., *Frenosum*.

^f Differentes lectiones addidimus ex cod. Salisb. De Saxonibus, absoluto post 35 annorum spatium

A

CCLXI.

¹ *Ad gentem Gothorum.*

Gens sacra Gothorum, sanctus ², sine fine valetō,
 Electus Domino populus, plebs inclita salve.
 Victricibus ³ gentes vicisti maxime bellis
 Quam multas quondam, hostes modo vincite Christi
 Per clypeum fidei, per fortia tela salutis.
 Auxiliator erit vobis Deus armus ubique,
 Si jam firma fides habitat sub pectore vestro,
 Atque opus egregium sequitur bona dona fidei.
 Has, rogo, litterulas placido percurrите sensu.
 Quas modo direxit vobis dilectio sancta.
 Prospera cuncta Deus Gothis concedat Olympi,
 Omnibus æterni tribuens bona gaudia regni:
 Inque piis precibus memores estote, rogamus
 Albini semper, scripsit qui talia vobis.
235 Vos Deus omnipotens totum conservet in ævum,
 Æternum tribuens ⁴ vobis per sæcula regnum.

CCLXII.

¹ *Ad filium profugum.*

Cur, rogo, nate, tuo patri irasceres amate;
 Longius optatum mox modo carpis iter?
 Et tu tristis abis, patrem tristemque relinquis
 Ut sceleratus: ego judicor ecce reus.
 Iratus calido quidquam nec pectore dixi;
 Mandavi placida dicere verba tibi.
 Utere ceu propriis rebus feliciter illis,
 Sunt mea quippe tua, sint tua quæso mea.

CCLXIII.

Ad discipulum.

C En tuus Albinus, sevis ereptus ab undis,
 Venerat, altithrono nunc miserante Deo,
 Te cupiens apel-peregrinus-lare camenis
 O Corion, Corion! dulcis amice satis.
 Quidquid tu volitas per magna palatia regum,
 Ut ludens pelago aliger undisono:
 Qui sophiæ libros prinivis lac ore sub annis
 Suxisti, et labris ubera sacra tuis.
 Dum tibi dum major per tempora creverat ætas,
 Tunc solidos sueveras sumere corde cibos.
 Fortia de gazis veterum et potare Falerna;
 Sensibus et fuerant pervia cuncta tuis.
 Quidquid ab antiquo iavenerunt tempore Patres,
 Nobile cuncta tibi pandit et ingenium:
D Ac divina tuis patuit Scriptura loquelis.
 Ædibus in sacris dum tua vox resonat.
 Quid tua nunc memorem scholastica carmina vatis,
 Qui cunctos poteras tu superare senes.
 Viscera tota tibi cecinerunt, atque capilli;
 Nunc tua lingua tacet; cur tua lingua tacet?

bello, ad fidem conversis ista intelligi vult, nulla quidem adducta ratione, Cl. Catelinot in ms. Mihi vero quam simillimum est, Alcuinum ad populos provinciæ Gothiæ, Saracenis conterminæ, et a Carolo Magno devictæ scripsisse, atque eos adversus hostes sibi vicinos animasse.

² Ms. Sal., *Gens bona Gothorum semper*.

³ Ms. Sal., *præclaras*.

⁴ Edit., *tribuet*.

⁵ Forte ad Osulfum, cujus infelicem lapsum luget in epistolis 206, 207, 208.

Nec tua lingua valet forsant cantare camenas?
 Atque, reor, dormit lingua tibi Corion.
 Dormit et ipse meus, Corydon, scholasticus olim,
 Sopitus Baccho. Væ tibi, Bacche Pater!
 Tu quia tu quæris sensus subvertere sacros,
 Atque meum Corydon ore tacere facis.
 Ebrius in tectis Corydon aulensibus errat,
 Nec memor Albinus, nec memor ipse sui.
 Obvia non misit venienti carmina Patri,
 Ut cauerent salve: tu tamen, ecce, vale!
 Rusticus est Corydon, dixit hoc forte propheta
 Virgilius quondam, rusticus est Corydon.
 Dixerat ast alter melius sed Naso a poeta,
 Presbyter est Corydon, sit cui semper ave!

CCLXIV.

^b Ad alium discipulum.

Nunc bipedali Carminibus laudes Credule dulces Mi tibi nate Chare canemus. Certo valet! Semper ubique Sit tibi Christus Pax via virtus: Plenus amore Ilius esto, Ecce precamur. Te quoque semper Protegit ille Omnibus horis, Atque momentis; Ut tibi nullus Lædere possit. Curva senectus Certe propinquat, Signaque vertex Candida monstrat, Ultima fata Forsan adesse: Esto paratus, Ecce precamur, Obvius ire Omnipotenti, Pectore gaudens. Pax tibi semper,	Chare fidelis, Credule nate, Primus amore, Atque paterno Discipulatus Dulcis amore. Tuque sophiæ Scrinea sacra, Arca fidei, Et tuba vitæ, Præco salutis, Primus in aula. Vox tua plebi Pandat Olympi Ostia summa, Lucisque templum, Laus ubi Christo Personet alma. Hoc, rogo, carmen Ore cancto, Mente teneto, Et memor esto Obsecro Patris; Sisque beatus Semper in ævum. Te comitetur Gratia Christi, Gloria cœli, Perpete vita, Pax tibi semper.

EPITAPHIA.

CCLXV.

^c Epitaphium Gisleberti episcopi.

Hic Gislebertus præsul requiescit humatus.
 Corpus terra tegit, spiritus astra petit.

^a Edit., *Nassa*.

^b Ex cod. ms. Salisburgensi.

^c Gislebertus abbas Elnonensis seu S. Amandi, factus episcopus Tornacensis et Noviomensis, regimen quoque præfati monasterii (quod tum vere abbatibus ad episcopatum assumptis in more positum erat) retinuisse videtur, ut notat Mabillonius tom. II Annal. Bened. libr. xxv, num. 51. Obiit anno 782, x Kal. Junii sepultus in ecclesia S. Petri ad dexteram presbyterii partem. BOUQUET. Script. Rer. Franc. tom. V, pag. 410.

^d Fulradus abbas S. Dionysii prope Parisios obiit anno 784. Ejus corpus sepultum est in ecclesia Dionysiana; deinde translatum in cellam Lebrahensem, de Lièvre BOUQUET. Script. Rer. Gall. tom. V, pag. 410.

^e *Pastorque*. Mabillonius tom. II Annal., libr. xxv,

A Vir pietate potens, humilisque, modestus, honestus,
 Devotus nimium pastor, honore Dei.
 Hic pius ecclesiam sancti construxit Amandi,
 Cunctaque jam renovans claustra monasterii.

CCLXVI.

^d Epitaphium Fuldradi abbatis.

Presbyter egregius valde, et venerabilis abbas,
 Strenuus actu, opere, pectore, mente pius.
 Corpore Fulradus tumulo requiescit in isto,
 Notus in orbe procul, noster in orbe Pater.
 Inclytus iste sacræ fuerat pastorque capellæ,
 Hic decus Ecclesiæ, promptus in omne bonum.

236 Hæc domus alma Dei magno est renovata de-
 core,

Ut cernis, lector, tempore quippe suo.

B Iste pius Patres magno dilexit amore,
 Reliquias quorum hæc domus alma tenet.
 Credimus idcirco cœlo societur ut illis,
 In terris quoniam semper amavit eos.

CCLXVII.

Epitaphium Maginarii abbatis.

Hic sit sub pedibus tibi, Maginare, magistri
 Jam sacra mundanis temporibus requies.
 Te pius ille Pater teneris nutrit ab annis,
 Tu quoque successor ejus honoris eras.
 Hoc, heu! per parvum rexisti tempus ovile,
 Floribus in mediis mors mala te tulerat.
 Sed quem Christus amat, illi mors nulla nocebit;
 Post mortem melius vivit in arce poli.
 Moribus in suis quapropter vivite Christo,
 Qui legere vultis carmina nostra, precor.
 Obsecro meque piis precibus commendite Christo,
 Ut increar cives [Loco civis] urbis adesse Dei.

CCLXVIII.

ⁱ Epitaphium Pauli monachi S. Martini Turonis.

Tu quicumque cupis requies cognoscere fratrum,
 Et loca, quo quisque spectat ab arce Deum:
 Nomina curre legens lacrymosis scripta camenis,
 Perlectisque simul funde preces Domino.
 Ut pius omnipotens animas defendat ab hoste,
 Felicem tribuens pacis in arce diem.
 Et cum pervenies ad hæc mea carmina, quæso,
 Dic duplex: Paulo jam miserere Deus!
 Et Martine, decus mundi, Pater optime noster,
 D Auxiliare piis, te precor, et precibus.

num. 43, legit *custosque*, et melius; nam Fulradus fuit capellanus Pippini regis et filiorum ejus. Plura de eodem lege apud eundem.

^f *Magistri*. Sensus est: Hic tibi, Maginare, sub pedibus tui magistri Fulradi sit requies. Maginarius nimirum Fulradi fuit discipulus, postea eidem in regimine monasterii Sancti-Dionysiani successit; et post breve tempus octo annorum anno 793 e vivis sublatus sub pedibus sui magistri requiem seu tumulum adeptus est. MABILL. tom. II Annal. libr. xxv, num. 43, pag. 270.

^g Leg., *in sanctis*.

^h Ms. add., *hæc*.

ⁱ Mabill. Annal. libr. xxvi, pag. 521. Epitaphium hoc valde scabrosum appellat. De hoc Paulo monacho præter ea, quæ hic narrantur, nihil innotuit.

Cujus eram vivus semper devotus amore,
 Inque Deo Christo spes mihi sacra fuit.
 Paulus eram dictus Martini famulus a almi,
 Transcursi modicum tempus in orbe meum.
 Me primum felix Burgundia matris in alvo
 Widerat effusum, et fletibus irriguum.
 Mox Martinus amor rapuit me inclytus auctor
 Post teneros annos in famulum sibimet.
 Perque suos servos venerandos, atque magistros,
 Scripturis memet imbuat atque sacris.
 Septenas vixi decadas novus hospes in orbe,
 Fraterno junctus semper amore fui.
 Languidus, ægrotus solvebam debita donec,
 Atque artus anima liquerat ipsa suos.
 Fratervis fueram manibus mox conditus ista,
 Hic mihi perpetua est donus et requies;
 Omnipotens animas jubeat remeare quousque
 Ad cineres iterum, tunc ero Paulus ego.
 Nunc fratres animam precibus commendite Christo,
 Vosque valete mei semper ubique Deo.

CCLXIX.

Epitaphium cujusdam.

Hoc rogo pauxillum veniens subsiste, viator
 Et mea scrutare pectore dicta tuo.
 Ut tua deque meis cognoscas fata figuris;
 Vertitur o! species ut mea sicque tua.
 Nunc quod es, fueram, famosus in orbe viator,
 Et quod nunc ego sum, tuque futurus eris.
 Delicias mundi casso sequebar amore,
 Nunc cinis et pulvis, vermibus atque cibus.
 Quapropter potius animam curare memento
 Quam carnem, quoniam hæc manet, illa perit.
 Cur tibi rura paras, quem parvo cernis in antro
 Me sopitum, requies sic tua parva fiet.
 Cur Tyrio corpus linas b vestirier ostro,
 Quod mox esuriens pulvere vernis alet.
 Aspice, qui quondam gemmis fulgebat et auro,
 Hic jacet in tumultu stercore sordidior.
 Ut flores pereunt, vento veniente minaci,
 Sic tua namque caro gloria tota fuit c.
 Tu mihi redde vicem lector, rogo, carminis hujus,
 Et dic: da veniam, Christe! tuo misero.

CCLXX.

^d De magni quondam meriti episcopo.

Nobilis iste fuit magna de gente sacerdos,
 Sed magnis multo nobilior meritis.
 Vir fuit in populo dictus cognominac... e
 Moribus egregius... f peramabilis omni.
 Vir fuit iste Dei patiens, moderatus, honestus,
 Moribus egregius et in omni strenuus actu;
 Corde pius, humilis, mitis, rigidusque superbo,

^a Edit., *frimbibus*.^b Forte, *sinas*.^c Forte, *fugit*.^d Compara hoc carmen cum capp. 21, 35 et 34 Vitæ metricæ sancti Willibrordi supra col. 720 et 722, ex quibus hocce consarcinatum est.^e Ms., *cognomine Wilbrord*.^f Ms., *egregi s populo*.^g Edit., *ludus remetum*.^h *Malum*, peccatum.

A Solator miseris, et inops sibi, dives egenis:
 Qui postquam vitæ, meritis perfectus, in annis
 Bis octena sciens complevit lustra sacerdos,
 Ter quater et menses, mensis jamjamque Novembri
 Idibus octonis cœli migravit ad aulam,
 Cœtibus angelicis junctus, cœlestibus hymnis
 Collaudans Christum, semper sine fine beatus.
 Qui meritis magnus crescebat honorificusque
 Iste erat eximius doctor, præsulque preclarus
 Splendescens nostro lucifer ore novus.
 Et quos cæca prius populos caligo tenebat,
 Irradiat summi luce poli supera.
 Vir fuit iste Dei patiens, moderatus, honestus,
 Moribus egregius, mitis, et ore pius.
 Plurima qui postquam perfecto dona la'ore
 B Commeruit, Christo perficiente, sibi,
 Mox meritis, annis, tota et pietate repletus,
 Tranquilla multum in pace quievit ovans.
 Spiritus ætheriam lætus migravit ad aulam,
 Gaudia cum sanctis jam sine fine tenens.

EPIGRAMMATA ET ÆNIGMATA.

237 CCLXXI.

Vates vivens post mortem.

Vivere post mortem vates vis nosse viator?
 Quod legis ecce loquor, vox tua nempe mea est.

CCLXXII.

Balneum aquæ calidæ.

Nudus erat hospes, placeat cui ludere mecum e,
 Atque fovere meo corpora fonte sua.
 C Qui piscis quondam gelidis generavit in undis,
 Nunc calidus homini forte minister erit.
 Nunc ligno velitur, quondam qui ligna vehebat,
 In pratis currens, stat piger in domibus.
 Dum nudus veniat calidam pius hospes in aulam,
 Fontibus ut lavet hic sua membra meis;
 Obsecro, ne videat, proprios advertat ocellos,
 Contextit primi quod rea dextra patris
 Hoc natura docet, hoc et persuasit honestas,
 Ut tibi sit facies semper honesta puer.

CCLXXIII.

Ænigmata.

Causa necis fueram, tamen et nil nuncupor esse b,
 Ordine quisque legat recto me, comedet et me i,
 Me super ille equitet j, transverso qui legat ore.
 D Sex mihi litterulæ sunt, et præclara potestas k,
 Disrumpis nomen medio de tramite totum,
 Pars colet una Deum l, hominem pars altera signat m
 Littera tollatur faciet mox quarta venenum n.
 Est vir jam totus canuto vertice sanus o,
 Materna effectus prima pereunte p figura.
 Post primam linæ pereunt, erit horrida serofa q.

ⁱ *Malum*, fructus.^j *Mulum*, animal.^k Virtus.^l Tus seu Thus.^m Vir.ⁿ Virus.^o Sanus.^p Anus.^q Sus.

CCLXXIV.

Ænigma aliud.

Presbyter integro celebravit nomine ^a missam.
Littera tollatur, præstat convivia Paschæ ^b.
Atque minister erit, tollatur tertia, mensæ ^c.
Quartaque tollatur, miscet mala verba venenis ^d.
Fur erit, addatur extremis prima dualis ^e.
Tertia cum prima tollatur littera, mirum!
Decrepita ^f accurrit nixa dolrada ^g per ædes.

CCLXXV.

Aliud ænigma ^h.

Tu, qui pergis iter per sacra palatia, lector,
Dic, duo quæ moveant totas monosyllaba lites?
Dic, duo quæ sanctam rumpant pronomina pacem?
Dic, duo quæ faciant pronomina nomina cunctis?
Omnia dic quæ sunt verbi, quæ syllaba fingit?
Qualiter et ⁱ tecum loquitur, qui non fuit unquam?
Hæc lege, solve cito, aut taurum persolve poetæ ^j.

CCLXXVI.

De lusciniâ.

Quæ te detraxeris ^k lusciniâ ruscis,
Illa meæ fuerat invida letitiæ.
Tu mea dulcisonis implesti pectora musis,
Atque animum mœstum carmine mellifluis.
Quapropter veniant volucrum simul undique cœtus,
Carmine te necum plangere Pierio.
Spreta colore, tamen fueras non spreta canendo,
Lata sub angusto pectore ^l vox sonuit.
Dulce melos iterans vario modulamine musæ,
Atque Creatorem semper in ore canens.
Noctibus in furvis nusquam cessavit ab odis
Vox veneranda sacris, o decus atque decor!
Quid mirum, cherubim, seraphim si voce Tonantem
Perpetua laudent, dum tua sic potuit?
Felix o nimium, Dominum nocteque dieque
Qui studio tali semper in ore canit!
Non cibus atque potus (somnus ^m) fuerat tibi dulcior
[odis,
Alterius volucrum nec sociale jugum.
Hoc natura dedit, nature et Conditor almus.
Quem tu laudasti vocibus assiduis:
Ut nos instrueres ⁿ vino somnoque sepultos,
Somnigeram mentis rumpere segnitiam;
Quod tu fecisti, rationis et inscicia sensus,
Indice natura nobiliore satis:
Sensibus hoc omnes, magna et ratione vigentes
Gessissent aliquod tempus in ore suo!

^a Magnus.^b Agnus.^c Mausus.^d Magus.^e Mus.^f Edit., *Darepita anus.*^g F., *dolabra.*^h Quod solvendum aliis relinquimus.ⁱ Edit., *Qualitas ut.*^j Edit., *Portæ.*^k Ms., *quæ te dextra mihi rapuit.*^l Ms., *angusto gutture.*^m Vox somnus redundat.ⁿ Edit., *instraveras.*

A Maxima laudanti merces in sæcla manebit
Æternum regem perpes in arce poli.

CCLXXVII.

De Cuculo.

Plangamus cuculum, Daphnin dulcissime, nostrum,
Quem subito rapuit sæva noverca suis.
Plangamus pariter querelosis vocibus illum,
Incipe tu senior, quæso, Menalca prior.
Heu! cuculus nobis fuerat cantare suctus.

Quæ te nunc rapuit hora nefanda tuis?
Heu! cuculus, cuculus, qua te regione reliqui,
Infelix nobis illa dies fuerat:
Omne genus hominum cuculum cum plangat u' lique,
Perditus est; cuculus, heu! perit ecce meus!
Non pereat cuculus, veni sub tempore veris,
Et nobis veniens carmina leta ciet.
Quis scit, si veniat? Timeo est submersus in undis,
Vorticibus raptus, atque necatus aquis.
Heu mihi! si cuculum Bacchus demersit in undis
Qui rapiet juvenes vortice pestifero.

238 Si vivat, redeat, nidosque recurrat ad almas,
Nec corvus cuculum dissecet ungue fero.

Heu! quis te, cuculus, nido rapit ecce paterno?
Heu! rapuit, rapuit, nescio si veniat.

Carmina si curas, cuculus, dum eurrere passis,
Te Daphnin juvenis optat habere tuus.

Tempus adest veris, cuculus, mo' lo rumpe soporin,
Te cupit et senior atque Menalca pater.

En tandem ^p nostri librorum prata juvenici,
C Solus abest cuculus, quis, rogo, pascit eum?

Heu! male pascit eum Bacchus, reor, impius ille,
Qui sub cuncta cupit vertere corda male.

Plangite nunc cuculum, cuculum nunc plangite
[cuncti,

Ille recessit ovens, flens redit ille puto.
Opto tamen flentem cuculum habeamus ut illum,

Et nos plangamus cum cuculo pariter.
Plange tuos casus lacrymis, puer inclyte, plange:

Et casus plangunt viscera tota tuos.
Si non dura silex genuit te, plange, precamur,

Te memorans ipsum plangere forte potes.
Dulcis amor nati cogit deslere parentem,

Natus ab amplexu dum rapitur subito.
Dum frater fratrem germanum perdit amatum,

D Quid nisi jam faciat semper et ipse fleat?
Tres olim fuimus, junxit quos spiritus unus,

Vix duo nunc pariter, tertius ille fugit.

^o Hos versus Mabillonius eruit ex codice ms. El-nonensi in Belgio, atque edidit in *Analectis* pag. 409 novæ editionis, ubi hæc adnotavit: « *Cuculus, Menalca, Daphnin* seu *Daphnis* nomina sunt supposita pro veris, qualia de more usurpat Alcuinus; et Theodulphus episcopus Aurelianensis, qui in lib. iii, *carm.* 3, Menalcam poetam laudat; et *carm.* 4 *regiæ mensæ* præfuisse innuit. *Daphnis* discipulus fuit Alcuini, is cui ipse expositionem in vers. Cant. Cant. *Sexaginta reginæ*, etc., dedicavit. » De Cuculo nihil aliud accurrit, nisi quod existimo eum esse filium prodigum, cujus intemperantiam et casum etiam plangit in epistolis 75, 207 et 208.

^p Forte, *tondunt.*

Heu! fugiet, fugiet, planctus quapropter amarus
 Nunc nobis restat, charus abijt cuculus.
 Carmina post illum mittamus, carmina luctus,
 Carmina deducunt forte, reor, cuculum.
 Sis semper felix utinam, quocumque recedas,
 Sis memor et nostri, semper ubique vale!

CCLXXVIII.

^a De gallo fabula.

Dieta vocatur avis proprio cognomine gallus,
 Nuntiat hæc lucem, terrarum decutit umbras;
 Tempora discernit, lumbis succingitur, hujus
 Subditus Imperio gallinarum regitur grex;
 Illic laudans Deus intellectum dicit habere,
 Quippe sub obscuro dirimat qui tempora populo.
 Proh dolor! hunc longe properantem septa viarum
 Arctarant quondam, dum tentat pabula rostro:
 Ergo cibos solus dum querens competa lustrat,
 Heu jactans, audaxque nimis, multumque superbus
 Insidiante lupo excipitur; quo pondere pressus
 Protinus hanc evadendi sibi reperit artem:
 Sæpe meas tua fama, lupe præfortis, ad aures
 Venit, et ignoto monuit rumore, quod altum
 Vox tibi magna sonum claris concentibus edat;
 Nec tantum doleo invisio quod devoror ore,
 Quantum quod fraudor licet ne discere de te
 Credere quod licuit. Cujus fera credula vocis,
 Oblataque lupus laudis tumefactus amore,
 Infernale aperit guttur, faucesque voraces
 Pandit, et immense reserat penetrabile cavernæ:
 Sed celer eripitur lucis prænuntius ales,
 Ac saltu volat et ramo citus arboris hæret.
 Mox igitur subita jam libertate potitus,
 Excelsusque sedens his cantus vocibus edit:
 Decipitur merito, frustra quicumque superbit,
 Et capitur falsis cariturus laudibus escis,
 Ante cibos voces dum spargere tentat inanes.
 Respicit hæc illos, qui cum sint fabula, nacti
 Jure salutis opus, privantur fraudibus atris
 Attendendo cavis falsas rumoribus auras.

CCLXXIX.

Commendatitia cujusdam fratris.

Qui legat, Alcuinum, dicat, rogo, Christe, tuere.
 Vos dilecta cohors patriæ generosa propago,
 Accipite hunc fratrem, misi quem mente benigna.

CCLXXX.

^b De rerum humanarum vicissitudine et clade Lindisfarnensis monasterii.

Postquam primus homo paradisi liquerat hortos,
 Et miseræ terre miser adibat opes;
 Exsilioque gravi pœnas cum prole luebat,
 Perfidiæ quoniam furta [F., fata] maligna gerit:

^a Hoc carmen ex cod. ms. S. Emmerani edidit Mabillonius Vet. Analect. novæ edit. pag. 409.

^b Scripsit Alcuinus hoc carmen, prout ex contextu elucescit, ad Highbaldum episcopum et fratres ecclesiæ ac monasterii Lindisfarnensis occasione diræ cladis a Danis paganis, anno 795 e Germaniæ Aquilonaris plaga in Britanniam effusis, illate; illi enim hæc illac discurrerent cuncta vastant, rapiunt, aut incendunt, atque loca sacra violantes, sacerdotes et clericos, chorosque monachorum ac sanctimonialium

A Per varios casus mortalis vita cucurrit.
 Diversosque dies omnis habet at homo.
 Fatali cursu miscentur tristia letis;
 Nulli firma fuit regula Letitiæ.
 Nemo dies cunctos felices semper habebit,
 Nemo sibi semper gaudia certa tenet.
 Nil manet æternum celso sub cardine cœli,
 Omnia vertuntur temporibus variis.
 Una dies ridet, casus cras altera planget,
 Nil fixum faciet tessera læta tibi.
 Prospera conturbat sors tristibus impia semper,
 Alternis vicibus ut redit unda maris.
 Nunc micat alma dies, veniet nox atra tenebris,
 Ver floret gemmis hiems ferit hocque decus.
 Sidereum stellis calmen depingitur almis.
B Quas nubes rapiunt imbriferæ subito.
 Et sol ipse die melia subducitur ardens,
 Cum tonat undosi auster de vertice poli.
 Sæpius excelsos feriunt ut fulgura montes,
 Summaque silvarum flamma ferire solet;
 Sic major magnis subito sæpissime rebus
 Eveniet casu forte ruina malo.
 Hæc exempla dedit periturus et undique mundus,
 Divitiis florens, qui perit in pelago.
 Voce prophetarum pariter per quatuor orbis,
 Jam prædicta vides subruta regna modo.
 Nobilis urbs regni et prima potentia regum
 Perdidit, o Babylon! Chaldaea regna potens.
 Egregium bello et magnis te, Persa, triumphis
C Obruit, heu! jaculis femina sola suis
 Victorem mundi medio sors, ecce secundis
 Rebus Alexandrum India cæ flore tulit.
 Roma caput mundi, mundi decus, aurea Roma,
 Nunc remanet tantum seva ruina tibi.
 Gloria Castrens gladiis æquata remansit,
 Lutea pars digitum sola videtur incers.
 Quid te sancta canam David (urbis) inelyta regis
 In mundo nullis æquiparanda locis?
 In te templum Dei, cultus, laus, gloria, virtus,
 In te mansit ovans sancta propago Patrum.
239 Dum tua, quis teneat lacrymas, nunc ultima

[cernit;

Gens inimica Deo jam tua tecta tenet.

Heu! Judea tuis habitator in urbibus errat

D Rarus, in antiquis laus tua tota perit.

Nobile jam templum, toto et venerabile in orbe,

Quod Salomon fecit, Chaldaea flamma vorat.

Dejicit hoc iterum Romana potentia bellis,

In cineres solvens mœnia tecta diu.

Ecce relicta domus Siloe per sæcla remansit,

In qua sancta Dei arca potentis erat.

immani feritate conficiunt; tum in Lindisfarnensem insulam invecti, ecclesiam invadunt, sacra omnia pollutis calcant vesigiis, altaria suffodunt, pretiosa quoque rapiunt et auferunt. Quin etiam e fratribus alii interfecti, alii in altum demersi, qui jam captivi adducti aut nudi projecti. Ita Mabillonius lib. xxvi Annal. Bened., pag. 308, num. 26 ex Turgoto in libro secundo de Historia Dunelmensi. Vide etiam notas epist. 9 ad Lindisfarnenses.

^c Forte, *invidæ*, sors nempe.

Sic fugit omne decus, hominis quod dextera fecit,
 Gloria sæclorum sic velut umbra volat.
 Ut sitiens liquidas frustra sibi somniat undas,
 Sic gazas mundi dives [dites] habebit inops.
 Tempora cur tantum lucta longinqua retexam,
 Et veterum miseros carmine plango dies?
 Dum præsens dies patitur pejora per orbem,
 Et misera mundus nunc ditione dolet.
 Asia lata gemit paganis pressa catenis,
 Quam premit et spoliat gens inimica Deo.
 Africa jam servit pars magni tertia mundi
 Proh dolor! heu! tota pestiferis dominis.
 Hesperix populus, quondam gens inclyta bellis,
 Invisis sceptris servit et ipsa modo.
 Quidquid habent pulchri, Domini vel templa decoris,
 Vastavit, rapuit ethnica dextra sibi.
 Hoc generale malum relevet speciale per orbem,
 Quod patitur solus quisque, ferat levius.
 Jam domus alma Dei, princeps qua corpore pausat
 Petrus, apostolica primus in arce Pater;
 Perfidix manibus fertur vastata fuisse,
 Dum pretiosa domus impia dextra tulit.
 Planxerat Italia Gothorum tempore tuto [F., tota]
 Vastavit templa hostis ubique Dei:
 Et natat effusus sanctorum sanguis in aula,
 Qua prius almus honor omnipotentis erat.
 Hunorum gladios ter ternis senserat annis
 Gallia tota, suis exspoliata bonis.
 Ecclesias, urbes, vicos, castella, sacratus
 Cum populis pariter, ignis edax rapuit.
 Talia cur, Jesus, fieri permittis in orbe,
 Judicio occulto, non ego scire queo.
 Alia [Alter]a vita tuis servatur in arce polorum,
 Qua pax alma viget, prælia nulla fiunt
 Aurum flamma probat, justos tentatio mundat,
 Purior utque anima si læra celsa petat.
 Hæc est vita viro justo, tentatio tota,
 Auribus cecinit pagina sacra tuis.
 Quemque Pater natum puro complectit amore,
 Sæpius huic tristi dura flagella dabit:
 Sic Deus omnipotens sanctos per sæva probavit
 Verbera, post reddens præmia læta polo.
 Non vos conturbet, sancti, inconstantia, fratres,
 Hæc mundana quidem gurgitibus variis.
 Sic fuit atque fiet sæcli versatilis ordo,
 Lætitix nunquam sit cui certa fides.
 Qui jacet in lecto, quondam certabat in agris
 Cum cervis, quoniam fessa senectus adest.
 Qui olim Syrano lætus recubabat in ostro
 Vix panno veteri frigida membra tegit.
 Longa dies oculos atra caligine claudit,
 Solivagos atomos quæ numerare solet.
 Dextera quæ gladios, quæ fortia tela vibrabat,
 Nunc tremit, atque ori porrigit ægre cibum.
 Clarior ecce tuba subito vox faucibus hæsit,
 Auribus appositis murmura lausa a ciet.

^a Vox theodisca; *Leise*, murmura tenuia.

^b *Est*, *lucrifacere*.

A Quid jam plura canam? Marcescit tota juvenus,
 Jam perit atque cadit corporis omne decus:
 Et pellis tantum vacua vix ossibus hæret,
 Nec cognoscit homo propria membra senex.
 Quod fuit, alter erit; nec erit ipse, quod ipse:
 Fur erit ipse suis temporibus variis.
 Sic ventura dies mentes mutabit et artus.
 Atque utinam melior proficiat meritis!
 Quapropter potius cœlestia semper amemus.
 Et mansura polo, quam peritura solo.
 Illic variat tempus, nil non mutabile cernis;
 Illic una dies semper erit, quod erit.
 Quo tu, quæso, meus mentem, rogo, dirige lector;
 Illic invenies quod cupiet tibi cor.
 Qua tua te nunquam fallit spes, advena mundi,
 B Aspicias patriam, quam tuus optat amor.
 Irvenies veniens illic bona gaudia vitæ
 Perpetuæ, quæ tu semper habere potes.
 Lætus in æternum Christo sociabere civeis,
 Ille manet semper, tu quoque semper eris.
 Quid tu pertristis aurum te perdere plangis?
 Est auro melius lucrifacere ^b Deum.
 Quid species vanas lacrymosis, nate, querelis
 Persequeris; hæc tu cur peritura cupis?
 Talia jam mundi, non Christi luget amator,
 Sit, rogo, non aurum, sit tibi Christus amor.
 Ad vos, o fratres, veritam, mea cura, camenas,
 Alloquar et paucis vos modo versiculis.
 Vos regale genus, soboles veneranda parentum
 Sanctorum, qui vos jam genuere Deo.
 C Illorum bibulas meritis ^c cœlestibus aures
 Nunc adhibete pio pectore, mente, manu.
 Ut sanctum precibus conservet semper ovile,
 Pectore concordix quod statuere Deo.
 Horrida non frangat vestras tentatio mentes,
 Impia quam vobis gessit iniqua manus.
 Sed magis ad studium vitæ melioris abundet,
 Lucitet et mentes semper a Jesse Deo,
 Erigit allisos, qui vulnerat atque medetur:
 Qui ferit atque sanat, conterit atque levat.
 Nocte dieque simul precibus insistite sanctis,
 Ut vos conservet Jesus ubique pius.
 Et si quæ placeant concordix addiscite corde,
 Atque implete manu, quod pia mens cupiat.
 D Sic tandem vobis clypeus descendit ab alto,
 Et Domini dextra proteget atque reget.
 Vos estote Patrum memores, quæis semper ab alto
 Venerat auxilium, dante Tonante, pium.
 Jam Moyses melius precibus quam exercitus armis,
 Extendens palmas prælia sacra regit.
 Plurima pro lacrymis sternuntur millia morte
 Ezechix regis pestiferi populi,
 Huic quoque ter quinos clemens Deus addidit annos,
 Pro prece, quam moriens fundit ab ore Deo;
 240 Vobis nota canam, fratres, quæ se erat olim
 Ecclesix nostræ pontificalis apex:

^c Forte, *monitis*.

egregii precibus se flamma retorsit
 i^a quondam, Bebban ab urbe procul.
 ut precibus Eadbert^b, minitantia mortem
 i, pius præsul vester et ipse Pater.
 et ipse Pater, præsul, pastorque sacerdos
 rtus, vestræ jam decus Ecclesiæ
 iis precibus, Domino donante, peregit,
 pus est nostris dicere versiculis;
 s heroicis præclarus Beda magister
 us explicuit inclyta gesta Patris:
 ac celebrat quem tota Britannia crebris,
 xibus rogitat se auxiliari piis.
 atque alii, si si præcepta tenetis,
 a [et] fixum est semper amare Deum^c,
 precibus vestrum tucantur ovile,
 us expulsis mœnia vestra fovent.
 a vobis meliora prioribus esse
 is fratres: sic quoque vestra fient,
 Dominum speratis pectore, qui post
 ajora solet verbera dona dare.
 actorum Præsul^d successor avorum
 scis populum, qui loca sancta tenes:
 o, ut video, curarum pondere pressus;
 lam dira fuit tempore plaga tuo;
 lango tuos casus, charissime frater;
 unt lacrymis, pectora mœsta dolent.
 geminans, tanto^e sub murmure necum,
 us, heu! quam sit illa dolenda dies,
 na manus, veniens a finibus orbis,
 o subito littora nostra petit;
 usque Patrum veneranda sepulcra duorum^f;
 a scævavit templa dicata Dei.
 i Christi mundissima vinea Sorech
 si subito dentibus esca fuit;
 s subito pereunt altaria circum
 pter cithara plus gemit ecce mea.
 facta fuit, Domino quæ ferre solebat

mi. Legendum *Aidani*, seu *Edani* (quo no-
 atur carmine seq. vers. 692) episcopi Lin-
 nis, de quo idem, cujus hic mentio fit, mi-
 refert Ven. Beda lib. III Historiæ cap. 46
 do: « Tempore episcopatus ejus hostilibus
 m exercitus, Penda duce, Nordhumbro-
 rumpi clade longe lateque devastans, per-
 urbem usque regiam, quæ ex Bebbæ quon-
 inæ vocabulo cognominatur, eamque . . . .
 tsumere conatus est. . . . S. Aidanus,
 D tjs furentibus globos igneos ac fumum supra
 rbis exhalare (ex insula Farne) conspiceret,
 rvatis oculis manibusque cum lacrymis di-
 ide, Domine, quanta mala fecit Penda. Quo-
 tim mutati ab urbe venti in eos, qui accen-
 lammarum incendia retorserunt, ita ut ali-
 omnes territi impugnare ultra urbem ces-
 uam divinitus juvari cognoverant. » Porro
 bodie est *Bamborow*, Latine *Camborra* in
 bria, sita e regione insulæ Lindisfarnensis,
 ie nomen obtinet *Holyland* seu *Insula san-
 Martinière*, *Grand Dictionnaire*, verb. *Bam-
 t Lindisfarne*.
 bert, qui anno 688 factus episcopus Lindis-
 i, mortuus est anno 698 sexto Maii. De eo
 la agit variis locis, nempe lib. IV Hist. Gentis
 n cap. 29, et in Vita sancti Cuthberti cap.
 . Item in altera Vita carmine scripta, quam

A Munera; credo, pium munus et ipsa fuit.
 Felix ipsa dies illis, si tristia nobis
 Pectora fecisset; sic petiere polum;
 Et sanctis socii facti sic sanguine sacro,
 Qui se sub Christo subjiciunt gladiis.
 Hos puto quapropter nobis non esse gemendos,
 Quos melior cælo vita sibi rapuit.
 Desine quapropter lacrymis hos plangere, præsul,
 Quos sibi perpetuo Christus habet socios:
 Teque magis facias tota virtute paratum,
 Ut quo pervenias tristia nulla flant.
 Inclyta perpetuam præstat patientia vitam,
 Ut vox veridica promiserat ipsa Dei.
 Fer patienter onus Christi tu triste sacerdos,
 Job exempla dabit motor et ipse sibi.
 B Miles et Ecclesiæ Paulus per mille triumphos,
 Qui sua non doluit vulnera, mente potens.
 Quis sine vel miles capiat certamine palmam,
 Bella nefanda dabunt præmia magna suis.
 Per gladios, mortes, pestes, per tela, per ignes,
 Martyrio sancti regna beata petunt.
 Stemmata jam gaudet belli, qui stemmate vincit,
 Prælia post terræ, regnat in arce poli.
 Si quid displicuit Christo jam cuncta videnti,
 Moribus in vestris corrigite hoc citius.
 Ut pius egregium conservet pastor ovile,
 Ne rapidis capiat hoc lupus insidiis.
 Non est quippe Deus pænis culpandus in istis,
 Sed nostra in melius vita ferenda cito.
 Et pia flectenda est precibus clementia nostris,
 C Quatenus a nobis transferat ipse plagas:
 Atque suis clemens præstet solatia servis,
 Tempora concedens prospera cuncta quibus.
 Hymnidicas læta laudes et mente canamus
 Celsithroni cuncti semper ubique simul.
 Laus cui, cultus, honor, virtus, benedictio, carmen,
 Semper in æternum, gloria magna Deo.

Canisius edidit Lect. Antiquarum edit. D. Basnage
 tom. II, pag. 5 et seqq. Ad sanctum Eadbertum per-
 tinere sequentes illius carminis versus credidit Hen-
 schenius in Vita sancti Eadberti, Act. SS. tom. II
 Martii pag. 408, Edit. Venet.

N. 40. Morborum fugiunt labe, furor impius atri
 Dæmonis absistit.

Certe hæc cum præsentis Alcuini testimonio bene con-
 veniunt. Desunt vero sancti Eadberti Actus, quos olim
 S. Beda de eodem versu scripsisse memorat, loco ci-
 tato, his verbis:

. . . . . Versu memorabar ut olim
 Illius egegius referens antistitis actus.

^e Ita hunc versum emendari posse credidimus,
 cum in editione Quercetani mendose legeretur:

Illorum fixos est semper amore Dei.

^d At tu sanctorum præsul, etc. *Hugibaldum* abs
 dubio compellat, qui tempore illius cladis rexit Ec-
 clesiam Lindisfarnensem, uti constat ex epistola 9 ad
 eundem et omnem congregationem Lindisfarnensis
 Ecclesiæ scripta. Vide etiam epistolam 14 ad *Ædli-
 redum* regem, etc.

^e Leg., *tacito*.
^f Forte, *tuorum*.

CCLXXX bis.

• De Conversione Saxonum.

Quintus erat mundi tristis ab origine limes ^b
 Expletus, morbo nimium tabefactus acervo ^c
 Quattuor horribilis metas dum torquerit orbis :
 Dumque diurna rotans redeuntia sæcla redirent,
 Quæ patribus promissa darent fulgentia regna.
 Post capit [cæpit] sextus felix se volvere cardo,
 Qui meruit tandem prædictum germinis alti
 Adventum, antiquis multisque capessere sæclis.
 Qui Genitor solio clemens prospexit ab alto
 Pompiferum mundum, dura sub morte jacentem,
 Et genus humanum, ex limo quod fecerat olim,
 In barathri cernens foveam mersisse profundam.
 Tunc pater omnipotens, rerum gratissimus auctor,
 Ille pius sator, superam qui temperat axem,
 Progeniem sanctam præcelsa mitis ab arce
 Misit, et extemplo cinxit lux aurea mundum
 Horrida probrosæ dempsit qui crimina mortis,
 Et facinus mundi Jordanis lavit in undis,
 Signavitque pius pretiosi sanguinis ostro.
 Sic quoque fellivomi prædam de fauce chelydri
 Abstulit, et quoquidi (*sic*) calidas spoliavit arenas,
 Victor ovans rediit, patriam remeavit ad arcem.
 Jam septingentos finitos circiter annos
 Et septem decies, ni fallor, supra relictis,
 Ut tradit septem priscorum calculus index,
 Adsunt præsentis defluxu temporis anni.
 Quo Carolus nono regnat feliciter anno ^d ;
 In quo Saxonum pravo de sanguine creta
 Gens meruit regem summum cognoscere cœli,
 Sordida pollutis quæ pridem dura sacellis,
 Ponebat, rapidis bustim ^e depasta caminis
 Rite cruentatas tauros maclabat ad aras.
 Et demonum cultus colla inflectendo nefandos,
 Suppliciter venerans proceresque Deosque Penates,
 Barbarica rabie fluxas grassante medullas,
 Pro rerum fortuna plebs miseranda rogabat.
 Hoc genus indocile Christo famularier alto
 Ignorans, Dominum nam corde credere nolens,
 Ob causam nostræ in mundum venisse salutis.
 Hanc Carolus princeps gentem, fulgentibus armis
 Fortiter adinctos ^f galeis cristatus acutis,
 Arbitris ^g æterni mira virtute jubatus ^h,
 Per varios casus domuit, per mille triumphos,
 Perque cruoriferos umbos, per tela duelli,
 Per vim virtutum, per spicula lita cruore
 Contrivit, sibimet gladio vibrante subegit ;
 Traxit silviculas ad cœli regna phalanges,
 Moxque lupos sævos teneros mutavit in agnos :
 Raucisonos tinctos furva nigredine corvos
 Vertit in albisus subito jamjamque columbas,

^a Carmen ex codice collegii S. Pauli depromptum ; forte Alcuini, multis tamen mendis obsitum. — Ex ADDENDIS apud Frobenium, ad calcem tomi secundi, huc relatum. EDIT.

^b Forte, quinta ætas.

^c Leg., tabefactus acerbo.

^d Anno 771, Carolus solus regnum suscepit ; anno

A Alipedes Griphes subito, Harpyiasque volucres
 In placidas convertit aves, dirosque molossos
 Transtulit in molli tectas lanugine damas :
 Saltigerosque tigres, fulva cervice leones,
 Haud secus ut pecual proprioire clausit ovili.
 Postque salutiferi perfusos rore lavacri,
 Sub Patris et Geniti, sancti sub Flaminis almi
 Nomine, quo nostræ constat spes unica vitæ,
 Christicolasque rudes ad cœli sidera misit :
 Chrismatibus sacro inunxit baptismate lotos,
 Quo jam fumiferas valeant transcendere flammæ,
 Progeniemque novam Christi perduxit in aulam.
 Porro celsithronus iudex cum factor Olympi
 Venerit, ultricibus mundum damnare favillis,
 Et vas pestiferum cœlesti fulmine fractis ⁱ
B Ad Stygias raptim vincum retruserit umbras,
 Fulvereoque globo versutum coxerit anguem,
 Quo sine fine dolens picea marcescat ^j in olla,
 Cunctorum meritum trilibri tunc lance librando,
 Lactea dona bonis, seu tristia jungit amaris,
 Principis interea clemens pro munere tanto
 Præstet, ut astrigeri potiatur præmia regni ;
 Dulcia mellifluæ degustet pascua vitæ :
 Pascua, quæ noster jam dudum jure Redemptor
 Cœlicolisque dare proprio promisit ab ore.

CCLXXXI.

POEMA

DE

C PONTIFICIBUS ET SANCTIS

ECCLESIE EBORACENSIS.

Ex cod. ms. monasterii S. Theodorici prope Rhemos.

241 MONITUM PRÆVIUM.

Auctorem hujus poematis anonymum vocat celeberrimus Mabillonius, qui illud e cod. ms. monasterii S. Theodorici ope D. Christophori Daubin sodalis sui eruit, atque illius fragmentum, omissis iis quæ a ven. Bedæ mutuata sunt, inseruit Act. SS. Bened. sæc. III, part. II, pag. 558 et seqq. Inscriptio enim poematis, omisso auctoris nomine, in præfato codice hæc erat: *Historia Anglica carmine heroico a quodam sapiente facta.*

D Integrum vero poema postea a Mabillonio acceptum, de auctore nihil dubitans, sub nomine Flacci Alcuini edidit Oxoniæ 1691 Thomas Gale Hist. Britannicæ, Saxonicæ, Anglo-Danicæ Script. pag. 703 et seqq. « Quamvis enim hujus opusculi vel auctoris illius apud biographos nulla mentio fiat, nesciri tamen auctor ipse se noluit, » inquit laudatus editor in præfatione ; « nam versibus 1515, 1530, 1552, bene perpensis, elicies Alcuinum fuisse patrem hujus libelli, ne quid de stylo et temporis consonantia, aliisque indiciiis prolixius dissertare necesse habeam. »

780, multi Saxones baptizati sunt, prout annalistas referunt.

^e Loco *ustim*. Ducange, voce, *Bustus*.

^f Forte, *accinctus*.

^g Loco *Arbitri*.

^h Forte, *juvatus*.

ⁱ Forte, *fractum*.

^j Loco, *marcescat*.

Eadem pene sententia est viri doctissimi D. Rivet A esse mysteriorum Christi, et laborare vice mea in ecclesia ubi ego nutritus et eruditus fueram; et ex congregatione S. Mauri, tom. IV Historiæ litterariæ Franciæ, pag. 333, ubi opinionem Oudini, qui tom. I de Script. Eccles., pag. 1923, auctorem hujus carminis Fridegodum ex ea solum ratione facit, quod præsens poema duriori, quam alia genuina Alcuini, stylo exaratum videatur, ita solide refutat: « Sola styli, inquit, durities haud sufficit ut libellum istum Alcuino deberi quispiam inficietur, nisi eidem plura poemata multo duriora, quæ tamen illius esse nemo dubitat, eripere voluerit: nonnullæ enim in illo occurrunt elegantiae, quas in aliis nostri poetæ carminibus vix reperias. Nihil quoque in hoc opere circa historiam occurrit quod non conveniat ætati Alcuini; plura vero ibi auctor de se narrat, quæ plus quam quinquaginta annis prius evenerunt, quam Fridegodus ille, qui primum post medium sæculi sequentis seu IX scripsit, mereri potuerit nomen poetæ: quod facile demonstratur ex iis quæ noster narrat a versu 1515, usque ad versum 1595. » Ita solide D. Rivet B

Et certe postquam ibi poeta noster narrasset, duos fuisse Ælberti episcopi Eboracensis discipulos, qui ædificium, illius mandato cœptum, curarunt, unum Eanbaldum et alterum Alcuinum, ulterius refert quod priori, nimirum Eanbaldo, tradiderit pontificale decus; alteri vero, utique Alcuino, charas super omnia gazas librorum, seu curam bibliothecæ: atque hunc ipsum semet esse, qui proprium suum nomen, ut pote veri auctoris, fronti hujus poematis præfixerit. Cujus, inquit versu 1529 (discipuli nimirum, cui cura librorum ab Ælberto commendata fuerat),

Cujus si curas proprium cognoscere nomen,
Fronte sua statim præsentia carmina prodent.

Et hæc quidem sola adeo perspicua sunt, ut iisdem bene persensis nullus dubitandi locus supersit, poema præsens ad beatum Alcuinum tanquam verum auctorem pertinere: quæ nihilominus hoc quoque ratio- C cinio, ex aliis hujus poematis narrationibus, ex Alcuini epistolis et ejusdem Vita deducto, confirmari possunt. Etenim auctor poematis se Eboraci natum, nutritum et educatum profitetur. Vers. 16 et seqq.:

... Patriæ quoniam mens dicere laudes,
Et veteres cunas properat proferre parumper,
Eboricæ gratis præclaræ versibus urbis.

Vers. 1648 et seqq.:

Hæc ego nauta rudis teneris congesta carinis,
Per pelagi fluctus et per vada cæca gubernans,
Eboricæ ad portum commercia jure reduxi,
Ut pote quæ proprium sibi me nutritivum alnum,
Imbuti et primis atque verenter ab annis, etc.

Id ipsum de se profitetur Alcuinus in epistola 6, quæ est ad fratres Eboracensis ecclesiæ, ubi ita scribit: « Vos fragiles infantia mæx annos materno fovistis affectu, et lascivum pueritiae tempus pia sustinistis patientia, et paternæ castigationis disciplinis ad perfectam viri edoculistis ætatem, et sacrarum eruditione disciplinarum roborastis. »

242 Præterea auctor poematis discipulus fuit Ælberti episcopi Eboracensis, qui eidem tradidit, vers. 1525:

..... Charas super omnia gazas
Librorum.

Et vers. 1532:

Huic sophiæ specimen, studium, sedemque, librosque
Undique quos clarus collegerat ante magister.

Has librorum gazas sibi ab eodem Ælberto commissas fuisse Alcuinus apertis verbis declarat in epist. 56, ad Eanbaldum: « Laus, ait, et gloria Domino Deo omnipotenti, qui dies meos in prosperitate bona conservavit, ut in filii mei charissimi exaltatione gauderem... qui dignus haberetur dispensator

esse mysteriorum Christi, et laborare vice mea in ecclesia ubi ego nutritus et eruditus fueram; et præesse thesauris sapientiæ, in quibus me magister meus dilectus Helbrechtus (Ælbertus) archiepiscopus hæredem reliquit. » Concordant quæ narrat auctor Vitæ, cap. 4, ubi scribit Alcuinum post obitum Hechberti seu Egberti, alium Patrem et magistrum Elchertum, seu Ælbertum accepisse, sub quo ita eruditione profecit, ut reliquos discipulos sapientia ac virtute præcelleret; quorum tamen propterea in se concitatam invidiam humilitate ac mansuetudine ita fregit, ut eum postea etiam secundum ab Ælberto magistrum habere gauderent.

Ex his igitur argumentis adeo mihi perspicuum esse videtur, poema præsens Alcuini genuinum partum esse, ut etiam neminem futurum esse confidam, cui de ea re dubium relinquatur.

Celeberrimus Mabillonius hanc de Pontificibus Eboracensibus historiam scriptam fuisse circa annum 785 existimabat: D. Rivet vero, Hist. litter. Franciæ tom. IV, pag. 533, illam differri vult ad annum 796, quo nempe obiit Eanbaldus episcopus Eboracensis, de quo ultimo hic agitur; et quatuor annis postquam anno 792 ex Anglia in Galliam rediit Alcuinus: quod ipsum is viro docto insinuare videtur illis verbis vers. 1592 et seqq.

... Dum quattuor annus
Dividitur vicibus...

Sed fallitur vir optimus, neque enim Alcuinus ibi quidpiam scribit de obitu Eanbaldi, sed solum de obitu et sepultura Ælberti magistri sui, quem ibi deplorat, et cujus memoria nunquam excidet, inquit,

Dum sol noxque sibi cedunt: dum quattuor annus
Dividitur vicibus, crescut dum germina terris, etc.

·POEMA.

Christe Deus, summi virtus, sapientia Patris,
Vita, salus, hominum factor, renovator, amator,
Unica lingua Dei, donorum tu dator alme;
Munera da mentis, fragili da verba poetæ;
Irrorans stolidum vivaci flumine pectus,
Ut mea lingua queat de te tua dicere dona.
Te sine nulla valet dignum quid dicere lingua.
Vos quoque suppliciter cives contestor Olympi,
O Sancti, populus fortis, gens diva Tonantis,
Victrices aquilas cæli qui fertis in arcem,
Æthereo regi regalia dona ferentes,
Qui vestri causa sacratum sponte cruorem
Fuderat in terris, ut vos salvaret ab umbris,
Inque Dei Patris secum deduceret aulam;
Mecum ferte pedes [Forte, preces] vestris componite

[carmen

Hoc precibus: patriæ quoniam mens dicere laudes,
Et veteres cunas properat proferre parumper,
Eboricæ gratis præclaræ versibus urbis.
Hanc Romana manus muris et turribus altam
Fundavit primo, comites sociosque laborum
Indigenas tantum gentes adhibendo Britannas.
(Nam tunc Romanos fecunda Britannia reges
Sustinuit merito, mundi qui sceptrata regabant)
Ut foret emporium terræ commune marisque;
Et fieret ducibus secunda potentia regni,
Et decus imperii, terrorque hostilibus armis;

Vers. 26.

Esset ab extremo venientibus hospita portus
 Navibus oceano, longo sua prora remulco
 Navita qua properans, ut sistat ab æquore fessus.
 Hanc piscosa suis undis interluit Usa [*Angl.*, *Owse*],
 Florigeros ripis prætendens undique campos.
 Collibus et silvis tellus hinc inde decora,
 Nobilibusque locis habitatio pulchra, salubris,
 Fertilitate sui multos habitura colonos.
 Quo variis populis et regnis undique lecti
 Spe lucri [*Mab.*, certatim] veniunt, quærentes divite

[terra

Divitias, sedem sibi met, lucrumque, laremque.
 Hinc Romana manus, turbatis undique sceptris,
 Postquam secessit, cupiens depellere sævos
 Hostes, Hesperix regnum sedemque tueri;
 Urbis tunc tenuit sceptrum gens pigra Britonum.
 Quæ fere continuis Pictorum pressa duellis,
 Servitii pondus tandem vastata subivit;
 Nec valuit propriis patriam defendere scutis,
 Vel libertatem gladii revocare paternam.
 Est antiqua, potens, bellis et corpore præstans,
 Germanix populos gens inter et extera regna,
 Duritiam propter dicti cognomine Saxi.
 Hanc placuit ducibus regni conducere donis,
 Ut foret auxilio patriæ, pavor hostibus atque.
 Ore favet vulgus clamoso mobile statim,
 Et bona collaudat patrum consulta suorum,
 Atria gazarum rumpunt regalia, genti
 Mittere dona parant ignotæ, quo magis illa
 Annuat, ut placitæ feriant sibi fœdera pacis.
 Ast indigna vident tantis exenia votis.

243 Legatos exire jubent, vada salsa carinis
 Jam sulcare citis, dulci formidine vota
 Ingeminant lacrymis : quoniam sic ipse monebat
 Libertatis amor, patriæ spes ac redimendæ.
 Quid jam [*Cod. Rhem.* quid tibi] plura canam? Pro-

[perans exercitus, ecce

Venerat undosi vectus trans æquora ponti,
 Subsidiium sociis referens, hostemque nefandum
 Expulit, et vicit multis per bella triumphis,
 Donec Picto ferox timido simul agmine fugit,
 Contentus propriis sese defendere in oris;
 Hæc inter majora dari stipendia poscit
 Externus sibi met miles : hæc causa duelli
 In sociam fuerat gentem convertere ferrum,
 Et segnem populum patrio depellere regno.
 Hoc pietate Dei visum, quod gens scelerata
 Ob sua de terris patrum peccata periret,
 Intraretque suas populus felicior urbes;
 Qui servaturus Domini præcepta fuisset.
 Quod fuit affatim factum, donante Tonante.
 Jam nova dum crebris vigerunt sceptris triumphis,
 Et reges ex se jam cœpit habere potentes
 Gens ventura Dei. Rexit tunc temporis almus

Vers. 78.

^a Eduin, alias Edwinus, Allæ filius, rex Northumbriæ. Alford. anno 617, num. 7 et seq.

^b Pulsus in exsilium, ab Ethelfrido rege. Ven. *Beda Hist. Eccl. Gentis Angl.* lib. 11, c. p. 12.

A Gregorius præsul, toto venerabilis orbi,
 Ecclesiæ sedem Romanæ, maximus atque
 Agrorum Christi cultor, devotus ubique,
 Plurima perpetuæ dispersit semina vitæ.
 Vomere nec solum Latios confregerat agros,
 Sed bonus atque pius peregrini cultor agelli,
 Oceani tumidos ultra sulcavit aratro,
 Pectora divini fluctu gentilia verbi
 Arida mellifluis perfundens arva fluentis :
 De quibus æquorei potus hausere Britanni
 Jam sibi perpetuæ, Christo donante, salutis.
 Eduin ^a interea veterum de germine regum,
 Euborica genitus, dominus per cuncta futurus,
 Pulsus in exsilium ^b fugit puer invida regna.
 Orama ^c gentilis qua viderat ipse supernum,
 Nocte soporata, solus dum tempore quodam
 Anxia corda gerens curis, loca congrua adivit,
 Et tacitus sedit sublustri lumine lunæ :
 Vir stetit ignotus habitu, vultuque repente
 Ante oculos juvenis, verbisque affatur amicis :
 « Quæ te dura coquit, juvenum fortissime, cura?
 Rex Deus æternus cœli qui sidera fecit,
 Quæ tu pulchra vides solatia dat tibi certa.
 Ecce tuam vitam quærenti servat ab hoste;
 Insuper imperium latum tibi terminat undis.
 Rex Deus ille tibi totum sit semper in ævum :
 Imponensque tuo capiti pro fœdere dextram :
 Hæc tibi, dixit, erunt nostri signacula pacti. »
 Nuntius his dictis subito discessit ab illo,
 Cui vigor affatim venas decurrit in omnes,
 C Pulsa procul fugiens et desperatio fibras
 Liquerat. Eventus venientis dicta probavit
 Hospitis : occubuit statim rex ense nefando
 Invidus imperii vitæ simul illius atque.
 Tunc juvenis rediens intravit amabilis urbes
 Jam patrias, populi procerumque favore receptus.
 Qui mox accipiens sceptri regalis honorem,
 Quæsivit propriæ genti bona, largus in omnes,
 Nec per sceptris ferox, sed de pietate benignus,
 Factus amor populi, patriæ pater, et decus aulæ.
 Assiduis superans hostilia castra triumphis,
 Imperioque suo gentes superaddidit omnes,
 Finibus atque plagis, qua tenditur insula longe.
 Jamque jugum regis prona cervice subibant
 D Saxonum populus, Pictus, Scotusque, Britannus.
 Interea placida regni dum pace tribunal
 Rexerat armipotens, sopitis undique bellis,
 Justitiæ validis populos frenabat habenis,
 Nec rapit arma furor, legum sub pondere pressus,
 Ultrices timuit capitis quia quisque secures,
 Provida ni toto servaret pectore scita,
 Quæ posuit populis rector servanda subactis.
 Accipit uxorem australi de parte fidelem ^d,
 Moribus egregiam, patrumque ab origine claram,

Vers. 132.

^c *Οραμα*, id est, visum, ut in *Vita sancti Willibrordi*, cap. 2.

^d *Edelburgam* Ethelberti regis Cantii filiam. Alford. anno 616, num. 9 et alibi. *Beda* lib. 11, c. 9.

Omnibus et sanctæ fidei virtutibus almam.
 Cui datur antistes vitæ servator honestæ,
 Nominæ Paulinus, civis clarissimus urbis
 Romanæ, magno meritorum fretus honore,
 Qui fuit ore simul verax et pectore prudens,
 Justitiæ cultor, verus pietatis amator,
 Catholicus doctor, cœlestia dona ministrans
 Gentibus æquoreis, solis ceu lucifer ortum
 Præcurrens, tetras tenebrarum discutit umbras,
 Atque diem monstrat mundo venisse serenum.
 Sic pater ille pius, divino lumine verbi,
 Expulit humanis tetricas de cordibus umbras.
 Quique die quadam constanti pectore regem
 Aggressus retulit signum, quod diximus olim ^a
 Nocte sub obscura juvenem vidisse paternis
 Finibus expulsum, posuitque in vertice dextram.
 Territus agnoscens prædictæ signa salutis
 Rex, solio supplex statim descendit ab alto,
 Et ruit ante pedes venerandi antistitis, atque
 Omnia nunc faciam, dixit, quæcunque sponendi,
 Atque Deum cœli credens venerabor ubique,
 Qui mihi concessit vitam, regnique coronam;
 Namque erit ille mihi solus Deus omne per ævum.
 Sed modo dic nobis sit qualiter ille colendus?
 Cui prompto gaudens respondit episcopus ore:
 « Fœda procul fugiat primum cultura deorum,
 Nec pecorum sanguis falsis plus fumet in aris,
 Nec calidis omen sibiris perquirat aruspex,
 Nec cantus volucrum servet vanissimus augur,
 Omnia sternantur fundo simulacra deorum. »
 Hinc pius antistes fidei mysteria cœpit
244 Testificare palam constanter in ordine cunctis,
 Dônc ipse fidem concepit pectore toto
 Rex pius, et populo persuasit credere Christum.
 Ecce sacerdotum Cæsi ^b tunc temporis auctor,
 Errorumque caput fuerat, cui rex ait: « Eia
 Arripe tela tibi prius inconsueta sacerdos
 Et jaculo celsum primus tu pollue fanum;
 Qui fueras scelerum doctor, nunc esto salutis. »
 Annuit his dictis senior, paucisque respondit:
 « Hactenus incerto mea stamine vita pendit,
 Obruit et dubiis animum caligo tenebris,
 Exhinc certa sequar, cupiens agnoscere verum,
 Æternumque Deum; vel sistit vita futura;
 An tormenta malis, maneant an præmia justis. »
 His rapuit dextra dictis hostile minaci,
 Atque marem conscendit equum non more sueto,
 Cui per colla jubæ volitant, tumet ardua cervix;
 Pectore sublato velox fodit ungula terram,
 Impatiensque moræ quatiebat morsibus aurum,
 Terribilis qualis curvo fit Parthus in arcu
 Vel si longa leves vibrat hastilia in auras,
 Talis et ipse petit jaculo fastigia fani;
 O nimium tanti felix audacia facti!

Vers. 186.

^a Supra vers. 94 et seq.^b Apud Bedam *Coifi* vocatur, l. cit. cap. 13.^c Anno XI regni. Ita etiam Beda cap. 14 ubi addit fuisse anqum 627. Ergo regnum capessivit anno 616.

A Polluit ante alios, quas ipse sacraverat aras.
 Plena fides patuit, nec adhuc in fonte lavatus,
 Explevit virtutis opus pietate fideli.
 Turba salutiferum sequitur mox tota magistrum,
 Viribus unanimis sternunt cæduntque sacellum:
 Tunc erecta ruit fani structura profani,
 Funditus in cineres etiam distructa fatiscit.
 Adfuit interea tempus Paschale per orbem,
 Quo rex cum populo statuit baptisma subire,
 Euboricæ celsis etiam sub mœnibus urbis;
 In qua tecta Deo jussit cito parva locari,
 Sumeret ut sub eis sacram baptismatis undam.
 Dum festiva dies illuxit temporis almi,
 Cum natis, ducibusque simul, cum plebe sequenti,
 Undecimo regni ^e Christo sacratus in anno est
B Fonte salutifero, præfatæ in mœnibus urbis,
 Cujus abhinc culmen sublimius extulit ille,
 Metropolitique sui statuit consistere regni.
 Sic quoque Gregorius præsul decreverat olim,
 Semina dum vitæ Romana misit ab arce
 Gentibus Anglorum, confestim præcipit urbem
 Hanc caput Ecclesiis et culmen honoris haberi;
 Pallia pontificesque in ea vestire sacros.
 Sic pius antistes primum Paulinus habebat,
 Qui Domini legem meditans in nocte dieque,
 Sedulus in populos sparsit præcepta salutis:
 Plurima quapropter convertit millia Christo;
 Et fidei flammis virtutis et igne coruscans,
 Frigora bis ternis borealea depulit annis,
C Rex quibus egregius regnaverat Edwinus idem,
 Disposuitque suas justo moderamine leges,
 Illicitans ^d servare fidem donisque minisque,
 Ecclesiasque suis fundavit in urbibus amplas:
 Ex quibus Euboricæ solidis suffulta columnis
 Nobilis illa manet celso speciosa decore,
 Qua statione sacra fuit ille lavatus in unda,
 Quamque diu vixit, Christi præcepta tenebat.
 Illi quapropter clemens meliora parabat
 Tradere regna Deus, luci sociata perenni;
 Nam sibi præscriptæ mortis dum venerat hora,
 Belliger occubuit subito socialibus armis,
 O res cæca nimis terreno fidere regno,
 Quod præceps fortuna rotat, fatisque malignis
 Vertitur, et variis semper motatur in horis.
D Ecce decem et septem postquam regnaverat annis,
 Edwinus occubuit ^e regum clarissimus ille.
 Post quem non habuit præclara Britannia talem.
 Hoc tamen omnipotens fieri non passus inultum est,
 Sed dedit Oswaldum regis regnare nepotem ^f.
 Qui subito veniens externis exsul ab oris,
 Firmiter invictæ fidei confusus in armis,
 Agmina parva trahit properans et pergit in hostem
 Vastantem patriam, ferro flammisque cremantem,
 Millibus innumeris, spoliis nimiumque superbum.

Vers. 240.

^d Forte, *inculcans*.^e *Edwinus occubuit* IV Id. Oct. 653 Beda, l. cit., cap. 20.^f Beda lib. III, cap. I seqq.

Se! pius Oswaldus numero non territus ullo,
 A loquitur propriam constanti pectore turmam :
 O quibus est semper bellorum vivida virtus,
 Nunc, precor, invictas animis assumite vires,
 Auxiliumque Dei cunctis præstantius armis
 Poscite corde pio, precibus, substernite vestros
 Vultus ante crucem, quam vertice montis in isto
 Erexi, rutilat Christi quæ clara tropæo,
 Quæ quoque nunc nobis præstabit ab hoste trium-
 [phum.]
 Tunc clamor populi fertur super astra precantis.
 Et cruce sic coram, Dominumque Deumque poten-
 [tem,

Poplitibus flexis, exercitus omnis adorat.
 His etiam gestis promptus processit in hostem,
 Cædibus irrumpens hostilia castra cruentis.
 Ut leo cum catulis crudelis ovilia vastat,
 Et pecus omne ferus mactat, manditque trahitque;
 Haud secus Oswaldus rex stravit ubique phalanges
 Barbaricas victor gradiens per tela, per hostes,
 Cædit et inculcat, fugientes atterit alas.
 Prævenit Oswaldi sternendo exercitus hostes,
 Sanguineos campis rivos post terga relinquens,
 Donec ipse luens cecidit Cadwala nefandus
 Perfidie pœnas, moriens in strage suorum,
 Claraque magnifico cessit victoria regi,
 Hostibus occisis regnum sanctissimus Oswald
 Ingredditur, heros veterum condignus avorum.
 Vir virtute potens patriæ tutator, amator
 Moribus egregius Christi mandata secutus,
 Pauperibus largus, parcus sibi, dives in omnes,
 Iudicis verax, animi pietate benignus,
245 Excelsus meritis, submissus mente sed ipsa,
 Hostibus horribilis cunctis jucundus amicis.
 Ut bello indomitus, sic pacta in pace fidelis.
 Invaluit postquam sceptris et culmine regni,
 Exstruit ecclesias donisque exornat opimis,
 Vasa ministeriis præstans pretiosa sacratis
 Argento, gemmis aras vestivit et auro,
 Serica parietibus tendens velamina sacris,
 Auri blateolis pulchre distincta coronis,
 Sanctaque suspendit varias per tecta lucernas,
 Esset ut in templis coeli stellantis imago,
 Christicolæque greges duxit devotus in illas,
 Ut fierent Domino laudes sine fine canentum.
 O pietas, o celsa fides! Nam quidquid habebat,
 Prodigis in Domini gazarum sparsit honorem :
 Quapropter titulis virtutum claruit, atque
 Signorum celebri fama est vulgatus ubique,
 Quæ modo per mundum chartis inscripta leguntur
 Quarum pauca libet lyrico nunc tangere plectro,
 Et partes cantus calamo currente referre.
 Tempore nam quodam præsul sanctissimus [Ædan ^a]

Vers. 291.

^a Eddanus seu Aidanus, de quo plura Bedæ I. cit. cap. 5 et 6.

^b Oswi seu Oswinus, successor Oswaldi. Vide *carmen antecessus ad Lindisfarnenses*. Bedæ cap. 4.

A Cum rege et populo Paschalia festa peregit,
 (Ejus rex monitis nam omni servivit in actu)
 Plurima per plateas inopum tunc turba jacebat,
 A rege stipem rogicans clamore frequenti.
 Ingrediens recubat jam et rex simul atque sacerdos,
 Argentique prius pensantem plurima discum
 Pondera, cum dapibus statim direxit egenis ;
 Vidit ut hoc præsul, dextram comprehendit, et inquit :
 Incorrupta, precor, maneat manus ista per ævum
 Quod fuit et factum ; sancto nam rege perempto,
 Gentili gladio præcisam a corpore dextram
 Stipite suspendunt : veniens rex illius hæres
 Oswi ^b germanus germani et sanguinis ultor,
 Arripuit dextram, Bebbamque ferebat in urbem,
 Argenti condens loculo sub culmine templi,
B Quod prius ipse Deo statuit sub nomine Petri.
 Hactenus integram fore signo est ungula crescens,
 Flexilis et nervus, viridis caro, forma venusta.
 Cujus quanta fides fuerat vel vis meritorum,
 Post mortem nituit magis ac magis undique signis
 Namque ubi pro patria pugnans a gente peremptus
 Pagana cecidit, fiunt de pulvere multa
 Signa salutifero ^c. Quidam dum forte viator
 Egit iter juxta fuerat qua scamma ^d duelli,
 Cujus equus subito totis lassescere membris
 Cœperat et frendens ore spumare cruento,
 Atque ruens campo volvi moriturus in illo,
 Inque locum versans venit, qua rex pius Oswald
 Occubuit quondam, tunc statim corpore sano
 Exsurgens avide carpebat amœna vireta.
C Intellexit eques quidquam præstantius illo
 Esse loco, titulum ponens equitabat ab inde
 Hospitium veniens quo tenderat ; ecce puella
 Tabida paralysis gelido languore jacebat,
 Ultima congemmans miseræ suspiria vitæ ;
 Cumque domus neptim patriæ turbata gemebat,
 Suggestit hospes eam duci quo forte caballus
 Sanatus fuerat ; carroque imposta puella
 Ducitur, ut jussit, monstrans loca sancta viator,
 Et sita corpus humi paulum dormivit ibidem,
 Evigilansque suam persensit adesse salutem.
 Inde petivit aquam, faciem sibi lavit, et ipsos
 Composuit crines, caput et velamine textit,
 Ductoresque suos alacris deinde secuta est.
D ^e Alter iter faciens præfatæ per loca pugnæ,
 Ecce loci spatium campo jucundius omni
 Unius inspexit, viridique venustius herba.
 Hæc reputat secum : cecidit vir sanctior istic,
 Arbitror idcirco prodest hæc terra saluti.
 Atque ligans panno tulerat de pulvere secum,
 Venit et ad quamdam lassescens vespere villam
 Plebs epulare ; casam villæ tunc venit in unam,
 Qua quoque susceptus veniens intraverat hospes,
 Pulveris ac pannum posta suspendit in alta.

Vers. 345.

^c Bedæ cap. 9.

^d Scamma. Græce σκάμμα, arena ubi athletæ luctantur. ISIDORUS. Vid. Gloss. Cangii, sub hac voce.

^e Bedæ cap. 10.

Contigit ut subito flammis volitantibus altum
 Ignis edax culmen raperet, nec viribus ullis
 Exstingui valuit, donec incendia totam
 Consumpsere domum, nimium res mira sed acta est
 Pulvere sacratam postam timet igneus ardor
 Tangere, sed penitus flammis intacta remansit.
 Qua virtute quidem visa stupor omnibus ingens
 Incubuit statim, tunc cognovere, quod ille
 Pulvis erat sacro regis cum sanguine mixtus
 Oswaldi, multis fuerat qui causa salutis.

^a Claruit his signis postquam locus iste peractis,
 Ecclesiis Christi jucunda et reddita pace,
 Regis Edelredi regina Ostlfrida fidelis,
 Quæ fuit Oswaldi sancti jam filia fratris,
 Curavit sancti sacris inducere tectis
 Reliquias patrum, dignoque recondere honore.

Ossibus allatis, stupuit miracula late
 Accola Lindissæ, cernens super illa columnam
 Ossa viri sancti lumini ad fastigia cœli
 Luminis ætherici tota fulgescere nocte.
 Major reliquias quas tunc aulæa tegebat ;
 Nam priscis odiis assumere primitus ossa
 Inque monasterium sævi deferre negantes,
 Nocte manere foras illa fecere coloni ;
 Sed dum divini viderunt luminis ignem,
 Quæ prius abnuerant, secum retinere rogabant ;
 Maneque sarcophago condentes lota parato,
 Ecclesiæ tulerant magno sub culmen honore,

246 Divitias terris curantes condere vivas.
 In quo multa loco fiunt nunc usque patroni
 Ob meritum tanti in languentes dona salutis,
 Sanctæ si fidei virtus comitatur eosdem.
 E quibus hoc unum properanti tangere plectro
 Sufficit, ut credas devotus cætera, lector ;
^b Febre puer quidam jacuit per tempora longa,
 Cœnobio languens citius moriturus in illo.
 Ecce die quadam miser ad loca sancta sepulcri
 Ducitur, Oswaldi meritis ne tangeret illum
 Febris acerba, fides nam præcipit omne quod orat :

Credidit ut languens ad sua tecta cucurrit
 Corpore sanato properans et pectore læto,
 Morbida nec audet plus illum tangere febris.
 Postea rex felix ornaverat Offa sepulcrum
 Argento, gemmis, auro, multoque decore,
 Ut decus et specimen tumbæ per sæcla maneret,
 Præmia pro modico sumpturus magna labore.
 Nec non terra micat cœlestibus inclita signis,
 Corporis, ut dixi, quæ sancti lota lavacro est,
 Sumpsit et effectum vincendi tela maligni
 Dæmonis et sanos vexatis reddere sensus.

^c Abbatissa quidem quædam loca sancta videre
 Advenit, sese et meritis committere sancti.
 Jamque domum rediens tulerat de pulvere terræ
 Ablutis sacram quæ ex ossibus hauserat undam ;
 Tempore transacto veniebat hospes ad illam,
 Dæmone qui fuerat nocturnis sæpius horis

Vers. 401.

^a Beda cap. 11.

^b Beda cap. 12.

^c Beda cap. 11.

^A Vexari solitus : clamoribus, ecce repente
 Cœperat horrendis frendens loca lata replere,
 Morsibus et furens semet lacerare nefandis.
 Et cum nullus eum potuit constringere vinclis,
 Vel miseri sævos flagris compescere motus,
 Ilæc abbatissæ quidam narrare cucurrit.
 Illa videns miseros motus, vocesque furentis,
 Jusserat afferri sacro cum pulvere capsam.
 Et cum virgo ferens veniebat, et atria tecti
 Intraret, subito tacuit furiosus, et omnes
 Composuit motus, somno quasi membra dedisset.
 Quisque rei astantes spectabant exitus esset.
 Post horæ spatium vexatus, et ipse resedit,
 Suspirans graviter, sanus tum sensibus, inquit,
 Redditus, et vagas fugit vagus hostis in auras.

^B Mirantur cuncti stupidis hinc inde loquelis,
 Incolumem subito cernentes corpore toto,
 Ossibus et nervis, nec non et mente vigentem ;
 Inquirunt subitæ causam mirando salutis,
 Qui respondit ovans : « Ut venit virgo locellum
 Portans, et pedibus tetigit hæc atria, statim
 Discessere procul, qui me torquere solebant
 Dæmones, ut fugiunt veniente luce tenebræ. »
 Cui portanda data est secum pars pulveris almi ;
 Ac post talis ei fuerat vexatio nunquam.

^d Te quoque sancta, potens virtutibus, inclita multis
 Crux veneranda canam, nequeam si promere dignos
 Laude tua versus. Reparasti perditâ pridem,
 Nunc iterum per te cedit victoria regi
 Oswaldo, ut quondam paucæ cecinere camenæ.

^C Exin mirificis fulsit tua gloria signis ;
 Ad te tota fide famosa Britannia currit,
 Quærere pro variis sibi met medicamina morbis.
 Et spe ad te etiam venientem fallere nescis ;
 Namque salutis opes redeuntes sæpe reportant.
 Non ego ruricola possum percurrere plectro
 Omnia, multoties quæ per te signa geruntur,
 Et pecora atque homines, etiam juvenesque senes-

[que ;

Denique præcisæ de te ducuntur ubique
 Particulæ, per quas fiunt pia dona salutis.
 Sufficit e cunctis hoc solum dicere signum :
 Frater erat quidam casu contractus acerbo,
 Infractique dolens penitus gemit ossa lacerti.
 Cumque dolor nimius succreverat et tumor ardens

^D Pectoris ingeminat lacrymans suspiria fessi,
 De cruce cui quidam veteres jam vespere muscos
 Attulit, in gremium sibimet quos projicit æger :
 Cumque iret cubitum oblitus deponere muscum,
 Nescius in gremio somno præventus habebat ;
 Evigilans medio morbosus tempore noctis,
 Ecce aliquid gelidi lateri sibi sensit adesse,
 Admotaque manu sanum se forte fuisse
 Repperit, atque nihil fracturæ sensit ab illa.
^e Inclita fama viri, nec solum jure Britannos
 Illustrat populos, trans insuper æquora ponti,

Vers. 456.

^d Beda cap. 2, libr. III.

^e Beda cap. 13.

Aspersit radios, quibus et Germania fulsit :
 E quibus et quædam populosa Hibernia sensit.
 Sed nobis signum vero inter multa relatu
 Hæc narrare placet ; diræ dum tempore pestis,
 Equoreos populos lata quæ clade peremit,
 Scotorum genere scholasticus acer in arte,
 Hoc fuerat morbo patria percussus in illa,
 Librorum studio doctus, sed nulla futuræ
 Cura fuit misero vitæ, sibi cumque videret
 Mortis adesse diem, magno trepidare timore
 Cæperat, ob merita scelerum, ne ad tartara dira
 Mortuus inferni raperetur, voce gementi
 Alloquitur socium : « Frater, mihi mortis amaræ
 Articulus properat, citiusque ad tartara ducar,
 Perpetuæ mortis, quia jam non tempore parvo
 Criminibus tantum penitus servire solebam.
 Proh dolor ! hæc propter novi feralia flammis
 Tartara parva mihi. Totis nihi sensibus est hinc,
 Si velit Omnipotens misero concedere vitam,
 Viribus annis mores mutare malignos.
 Nec tamen esse mei meriti scio vivere tantum,
 Ni mihi concedat vitæ modo munus amate
 Sanctorum meritis miserantis gratia Christi.
 Audivi quondam celebri rumore referrî
 Oswaldi regis laudes virtutibus amplas.
 Tu quia de genere es Saxonum collega natus,
 Forsan habes ejus quidquam modo relliquiarum ? »
 Cui socius statim fidam profatur in aurem :
247 « Pars inventa sacri est mecum de stipite ligni,
 Influxum fuerat caput occisi illius in quo ;
 Et si firma tenes fidei tu pectora, credens
 Per tanti pietas meritum divina patroni
 Hujus adhuc vitæ donat tibi tempora longa ;
 Insuper æternæ præstabit gaudia forsân. »
 Nec mora, quin toto dixit se credere cordo.
 Tum benedixit aquam socius, partemque sacrati
 Roboris immittens ægro dedit atque bibendam.
 Qui mox convaluit, mortique ereptus ab illa est.
 Ex hinc incolumis multo jam tempore vixit,
 Ad Dominumque suam vitam converterat omnem
 Magnificasque Deo laudes referebat ubique,
 Et Domini famulum magno celebrabat honore.
 * Sanctus ter ternis Oswald felicitèr annis
 Imperio postquam regnorum rexit habenas,
 Ipse (sic) quas retinet famosa Britannia gentes,
 Divisis linguis, populis per nomina patrum ;
 Atque annos postquam ter denos vixit et octo,
 Augustas sacra Nonas jam morte dicavit ;
 Ascendit meritis cœlestia regna coruscis,
 Oswi germano terrestria regna relinquens.
 † Interea obtinuit multo jam scepra labore
 Principio, propriæ rector novus Oswi gentis ;
 Impugnatus enim fuerat hinc inde vicissim
 Sæpius externis prædantibus undique fines.
 Insuper a propriis perpeus bella propinquis,
 Qui crudele manu lacerabant viscera regni,

Vers. 312.

* Beda libr. III, cap. 9.

† Beda l. cit., cap. 14.

A Cognato implentes sceleratas sanguine dextras ;
 Nec metuunt patrias gentilia castra per urbes,
 Invidia cogente fera, deducere ; vel sic
 Viribus externis conantes sternere regem.
 † Cui fuit ante alios primis infestus ab annis
 Hostis rex Pendan, fortis virtute doloque,
 Occisor fratris, regni et vastator acerbus ;
 Qui ter dena sibi conduxit millia bella,
 Ter denosque duces totidem deducere turmas
 Disposuit, quorum certus fuit usus in armis.
 Ilac vastare manu veniensque evertere regnum,
 Mœnia destruxit, homines mucrone peremit.
 Imbribus exundans torrens ceu montibus altis
 Sternit agros, segetesque rapit sylvasque recidit ;
 Sic dux ipse ferox devastans omnia pressit,
B Dans simul in pessum pueros, juvenesque senesque.
 Nullus eum sexus, vel nulla retraxerat ætas
 Ad pietatis opus ; nullo quia jure pepercit.
 Sed rector, cui cura fuit defendere gentem,
 Seque suosque simul Christi tutarier armis,
 Legit et ipse viros fortes, atque agmina tanta,
 Venerat haud trepido contra rex pectore promptus,
 Milite cum raro, primo sed nomen Olympi
 Fletibus et votis constanti corde poposcit.
 Ilis actis etiam hostiles ut vidit ubique
 Innumeras acies latis discurrere campis,
 Ilas contra opposuit parvum licet impiger agmen,
 Millia trina ciens tantum, sed prompta duello
 Nec mora, quin mediis se immiserat hostibus audax,
 Proturbans acies, Christi testudine fretus.
C Mox timor impactas populorum dispulit alas,
 Qui pugnae immemores, armis telisque relictis,
 Tuta fugæ petiere loca, et sua signa revellunt.
 Pallantum cuneos victor rex cædit ubique,
 Ilorrisona increpitans fugientes voce phalangas.
 Arma cruore natant, mutantur sanguine fontes ;
 Fugit et ipse simul, tanta vix clade coactus
 Dux Pendan, cernens cædes stragesque suorum :
 Nec tamen evaluit fugiens evadere mortem,
 Sed gladio cecidit victrici occisus et ille.
 Curritur ad prædam passim, et laus digna Tonanti
 Redditur æterno, semper qui liberat omnes
 In se sperantes clemens, et salvat ubique.
 Illoc erat hoc etiam multis satis utile bellum :
D Namque suam gentem rex hostibus eruit aeris,
 Merciorum fidei sceptris et subdidit almis,
 Sacrato faciens baptismatis amne lavari ;
 Perque illum, donante Deo, ditatur aterque
 Magnifico populus cœlestis munere doni ;
 Ille hæres patriæ factus, hic civis Olympi.
 Ambo gentiles gemino micuere triumpho,
 Dæmonis ille jugo, terreno hic hoste solutus.
 Plurima continuis domuit post regna triumphis
 Oswi, nobiliter patrias et rexit habenas,
 Equoreasque sibi gentes hinc inde subegit,
 Has terrore premeas, illas mucrone coercens,

Vers. 368.

† Beda l. cit., cap. 24.

Victrices aquilas per regna ferebat ubique.
 Legibus ille etiam fuerat justissimus æquis,
 Invictus bellis, nec non in pace fidelis.
 Donorum largus miseris, pius, omnibus æquus;
 a Imperium retinens septenos nam quater annos,
 Compositis rebus felix in pace quievit,
 Egfredo tradens proprio diademata nato,
 Egfredo moriens regalia sceptrâ relinquens.

Tempore nam micuit Wilfridus episcopus b illo,
 Quem Deus omnipotens infudit luce superna,
 Errorum tetricas terris ut pelleret umbras,
 Per loca perpetuæ quapropter multa salutis
 Gentibus et populis doctrinæ lumina sparsit.
 Illius australis studio Saxonia Christum
 Credidit, et claro perfusa est lampade vitæ.
 Nec solum populos animæ de morte maligna
 Illos antistes doctrinis eruit almîs,
 Sed nece de præsentē simul salvavit eosdem.
 Tempore contiguus illo nam sub tribus annis
 Non ros, non imber sitientes irrigat agros.
 Arida flammigeris tabescit terra sub astris,
 c Et victum pariter hominiquē feræque negabat.
 Atque famem sequitur morientum cladis acervus,
 248 Præcipientesque ruunt multi de rupibus altis.
 Ast alii rapidis sese mersere sub undis,
 Ut sibi præriperet longum cita mors cruciatum.
 Ipsa namque die, quo gens susceperat illa,
 Doctrinis imbuta sacris, baptismatis undam,
 Descendit pluvia, et telluribus aura serena,
 Et terræ rediit specimen viridantibus arvis,
 Florigeri campi montesque ornantur amictu:
 Frugifer agricolis lætantibus inditur annus,
 Inque Deum carnes cunctorum cordaque vivum
 Exsultaverunt, (cecinit sicut antea David)
 Certius æternis inhiantes pectore donis,
 Quo sumpsere prius sibimet terrena per illum.

Hic quoque compulsus Romam properabat adire,
 Sed prius est ventis Fresonum vectus in oras,
 d Atque ibi mox populi convertit millia Christo,
 Plurima perpetuæ demonstrans dona salutis.
 Et quocunq; pedem movit, pia semina sevit,
 Pectora perfundens arenita rore superno,
 Inclyta cœlesti complevit et horrea fructu,
 Et celebri fama lacto laudatur in orbe.
 Dum pius illud iter gestit complere sacerdos,
 Ecce repente fuit morbo percussus acerbo,
 Perque dies multos valido crescente dolore,
 Venit ad extremum confecto corpore finem,
 Bis binosque dies sensu sine corporis omni
 Exanimis jacuit pene, et spiraminis extors,
 Voce carens, membrisque stupens, in pectore tantum
 Frigida vix tenui duxit suspiria flatu.
 Discipuli socii stabant hinc inde gementes,

Vers. 621.

a Beda libr. iv, cap. 5.

b Wilfridus Ep. Cujus vitam vide apud Mabill. Act. SS. Bened. sæc. iii, part. i. Vid. Beda l. cit., cap. 5.

c Beda libr. iv, cap. 12.

A Lugentesque sui funus lacrymabile Patris.
 Ecce! die quinta subito Pater ipse resedit,
 Atque levans oculos, socios conspexit et inquit:
 e Quid juvat atroci tantum indulgere dolori;
 Cui vult omnipotens poterit mitescere iudex,
 Extremamque novum vitam convertere in ortum.
 Namque suum clemens legatum misit ab astris,
 Qui steterat niveo nimium præclarus amictu,
 Et mihi flammigero prædixit talia vultu:
 Me pius Altithronus Michaelē misit Olympo,
 Dicere, quod morbo nunc confortaberis isto,
 Pro meritis sanctæ Matris precibusque Mariæ,
 Quæ gemitus, lacrymas, sociorum et vota tuorum
 Auribus e solio cœlesti audivit apertis,
 Deposcens tibimet vitam simul atque salutem.
 B Esto tamen quarto veniente paratus in anno,
 Ipse ego tunc iterum veniam te visere, nam tu
 Tempore tranquillo patriæ morieris in oris. b
 Angelicos sequitur monitus mox vita salusque,
 Nec non expletos post quattuor exitus annos,
 Præsulis egregii prædicto est sine secutus.
 Sic et in ecclesia, quam Petri erexit honore,
 Hripensi est positus, felix in pace sepultus.
 Vir quoque temporibus sanctus fulgebat in illis,
 Angelicam Cuthbertus c agens in corpore vitam,
 Qui fuit a puero signis insignis apertis,
 Moribus et meritis statim succrevit honestis;
 Atque manens monachus primævo tempore clarus
 Doctor apostolicus fuit, hinc et presbyter almus,
 C Et loca fructiferis replens inculca viretis,
 Fontibus æternis sitientia prata rigabat;
 Divina et cunctos formans virtute sequaces,
 Dogmatis ætherei radios spargebat ubique,
 Discutiens tenebras errorum, luce serena.
 Est locus Oceano dictus cognomine Farne,
 Insula fontis inops, frugis et arboris expers;
 Hanc petit intrepidus Christi bellator opimus,
 Contemplativos cupiens et carpere flores;
 Ipse Deo soli solus servire satagit,
 Ne mundanus honor mentem mutaret alacrem.
 Hic Eremita sacer non parvo tempore vixit,
 Sæpius angelicis felix affatibus usus,
 Toxicæ mortiferi vincebat tela draconis.
 Attamen abstractus multis rogitantibus inde,
 D Tandem consensus secretam linquere sedem,
 Pontificisque gradum, populis et rege coactus,
 Quandoque suscepit cunctis orantibus illum;
 Nobiliter binis digne quem rexit in annis,
 Plurima conquirens animarum lucra Tonanti,
 Et bene commissum sibimet servavit ovile,
 Ne lupus insidians Christi deroderet agnos.
 Sed mox mundani culmen vitavit honoris,
 Ipse petens iterum soliti secreta cubilis;

Vers. 674.

d Beda libr. v, cap. 20.

e Cuthbertus Ep. Vita et miracula illius ex ven. Beda, tom. V Operum, Patrologiæ tom. XCIV. Mabill. sæc. ii Bened. part. i.

Atque ibi præsentis spectaverat ultima vite,
 Quæque Dei fasuli sacrata est insula morte.
 Nam locus ille nitet signis hucusque coruscis,
 Ex quo pontificis linquens ergastula carnis
 Spiritus alta petens scandit super astra polorum
 Nec non et claris fiunt miracula rebus,
 Facta loco sacrum pausat quo corpus humatum,
 Cujus tota fuit cœlestibus inclyta signis,
 Usque diem mortis, primævo tempore vita.
 Omnia quæ dudum præclarus Beda sacerdos
 Prosaiee primum scripsit sermone magister,
 Et post heroico cecinit miracula versu ^a.
 Qualiter angelicos monitus medicina secuta est,
 Dum tumor in tenero succrevit corpore fervens.
 Aut quomodo ipse puer ventis per cœrula puppes
 Jactatas precibus revocabat ab æquore quinas.
 Qualiter aut animam ferri super astra videbat
 Præsulis Ædani, teneros dum pasceret agnos.
 Cœlicolam quomodo terreno pane fovere
 Dum cuperet, meruit cœlestes sumere ab illo.
 Ut belluæ gelidum villo flatuque fovebant,
 Cernentem fratrem morbo culpaque relaxat.
 Utque precando famem projectus ab æquore nautis
 Abstulit, et certum prædixit adesse serenum.
 Aut quomodo ex aquila delato pisce cibandum
 Se sociumque suum prædixit, et est ita factum.
249 Aut quomodo ardentes avertit ab ædibus ignes,
 Incumbens precibus, juvenum quos dextra nequibat.
 Dæmoniaca quidem vel qualiter uxor ab illo
 Sit sanata, prius quam tecta rogantis inisset.
 Dæmones aut quomodo sanctus de Farne malignos
 Expulerit, juxta faciens sibi tecta manendi.
 Ex sicco ut liquidam poduxit cespite lympham,
 Quæ ad votum Patris præstabat in ore saporem.
 Qualiter ipse sibi messem sevisset in agro,
 Et volucres verbo tantum pepulisset ab illa
 Ut mare cum helvis sancto servire solebat.
 Plurima veridico prædixit et ore futura,
 De se, deque aliis, quæ præscius ante videbat.
 Qualiter uxori comitis, cui miserat undam
 Sacram, restituit depulsa peste salutem.
 Chrismate sic quamdam sanaverat ipse perunctam
 A morbo lateris capitisque dolore puellam.
 Ut benedictus item delatus panis ab illo
 Immissis lymphis quemdam sanaverat ægrum.
 Qualiter aut juvenem moriturum forte viator
 Repperit, orando cui reddidit ipse salutem.
 Ut pius atque Pater, morbo vastante Britannos,
 Prædixit matri natiq̄ue domusque salutem.
 Qualiter aut animam pastoris ab arbore lapsi
 Angelicos cœlo cœtus inferre videret
 Atque suum ægrotans curaverat ipse ministrum,
 Profluvii ventris fuerat qui tabe gravatus.
 Qualiter undecimo post mortem corpus in anno
 Integrum fuerat tota cum veste repertum.

Vers. 729.

^a Ven. Beda, ibidem. Mabill. sec. 11 Bened. part. 1.

^b *Adiltruda* apud Bedam *Edildrida*, cap. 19, libr. IV *Hist. Eccles.*

A Dæmoniacus homo, supra quem funditur unda,
 Sanatur, sacros Patris quæ laverat artus.
 Ægra trahens quidam suspiria qualiter orans
 Illius ad tumulum morbo sanatus ab illo est.
 Languidus utque oculis tangens oraria vasis,
 Illius ex visu dolor et caligo recessit.
 Calceamenta Patris resoluta corpore quidam
 Induit, et sanis perrexit gressibus inde.
 Qualiter infirmi curentur tegmine, sub quo
 Spiritus astra petit sancti terrena relinquens.

Hæc breviter tetigi, ne tota tacere viderer
 Inclyta rurali perstringens carmine gesta.
 Hæc quoniam cecinit plenis cum versibus olim
 Præclarus nitido Beda sermone magister;
 Ni prævenisset nostras prius ipse camenas,
B Inciperem lyricas omnes extendere fibras.
 Non Pana rogitans, Phœbi nec numen inane,
 Sed tua cum toto suffragia corde precarer,
 Ut mihi rorifluam donares, Christe, loquelam,
 Ad narranda pii digne præconia Patris.

Belliger Egfridus postquam hinc inde triumphos
 Gesserat, et gentes domuit sub Marte feroces,
 Accepit sponsam Adiltrudam ^b nomine dictam,
 Nobilium genitam regali stirpe parentum,
 Nobilior longe casta quæ mente manebat.
 Nam licet illa foret thalamo conjuncta superbo,
 Regia bisenos pariter jam sponsa per annos,
 Intemerata tamen permansit virgo per ævum,
 Inter jura thori vincens incendia carnis.

C Virginis alma fides, regis patientia mira!
 Vincitur hic precibus, sed amore Tonantis et illa;
 Ambo sacris fidei ferventes ignibus intus,
 Permansere simul conjux cum conjuge casti.
 Quamque integra foret vivens in corpore virgo,
 Post mortem Dominus signis patefecit apertis;
 Nam caro sex denos etiam tumulata per annos,
 Incorrupta quidem tota cum veste reperta est.
 Corpus erat vegetum nervis et flexile totum,
 Et facies rutilo fulgebat sancta decore.
 Et quod jure magis multum mirabile dictu est
 Ante dies mortis binos in corpore vulnus,
 Quod medicus fecit nimio cogente timore,
 Apparet sanum, tenuissima visa cicatrix,
 Ulceris obtendens veteris vestigia tantum.

D Vestis item, sacros quæ texit virginis artus,
 Expulit atrocem de obsessis sæpe chelydram.
 Nec non tumba prior, tenuit quæ virginis almæ
 Sacrosancta sinu sub terris membra recepta,
 Exstiterat multis optatæ causa salutis,
 Atque ægris oculis præstaverat ipsa medelam.
 Istius ergo sacræ prædictus Beda puellæ
 In laudem fecit præclaris versibus hymnum ^c,
 Quapropter tetigi parcis hæc pauca libellis,
 Ut pote commemorans veteris proverbialia dicti,
 Tu ne forte feras in silvam ligna viator.

Vers. 784.

^c *Hymnum*. Beda cap. 20 cujus Alcuinus etiam mentionem facit in epist. 155.

Tunc quoque forte fuit quiddam memorabile gestum, A
 Æstimo quod multis prodesse legentibus ista,
 Si tamen hæc quisquam reputabit digna legendo.
 Exstinctus regis frater fuit Ælfwine a bello,
 In quo miles item quidam prostratus in armis
 Nobilis b occubuit crudeli strage peremptus,
 Exanimisque diem duxit cum nocte sequenti;
 Qui tamen, extinctos anima redeunte per artus,
 Redditus est vitæ, et sumpta virtute valescens,
 Atque ligans sibimet refluentia vulnera, festo
 Cæpit abire gradu, sed captus ab hostibus, atque
 Ad comitem quemdam c reflexo est calle reductus;

Cui comes instituit de se narrare quis esset,
 Ille tamen metuit clara se stirpe fateri
 Progenitum, dicens: Pauper sum et rusticus unus,
 Atque maritali vivebam jure ligatus.

Quem comes accipiens primo curare satagit;
 Ne tamen aufugeret, vinciri jussit; at ille
 Vinciri nunquam potuit, nam cuncta resolvi
 Vincula sponte sua mirando more solebant.
 Hæc dum cernebant stupefactis mentibus hostes,
 Artibus ex magicis seu scriptis esse putantes,
 Sæpius addebant priscis nova vincula vinclis.
 Hoc comes admirans secrete convocat illum,
 Et cur non posset vinciri, inquit ab illo,
 An prius aut magicas didicisset forsitan artes?
 Nosse nihil studiis se ex talibus ille fatetur.

250 Est mihi sed frater d devoti pectoris, inquit,
 Quem scio, quod Christo pro me solemnia cantat
 Missarum, quoniam me putat esse peremptum.

Et si forte animam nunc altera vita teneret,
 Illius illa preces propter missasque frequentes
 Libera, credo, foret, pœnasque evaderet omnes.
 Tunc cognovit eum responsis ille receptis
 Dux fore præclara genitum de stirpe parentum;
 Et quamvis sibimet visus sit jure necandus,
 Eripit hunc morti, cuidam sed vendidit illum,
 Qui quoque tentat eum diris vincire catenis,
 Nec potuit, quoniam prædicto more solutus,
 Liber ab impositis remanebat corpore vinclis.
 Sæpius hæc equidem sed præstitit hora diei
 Tertia, qua frater missarum dona solebat
 Corde offerre pio; Dominus dum talia cernit
 Mira, facultatem dat ei sese redimendi.
 Liber et ille redit pretii sub jure redemptus,
 Atque domum repetens narraverat omnia fratri,
 Sed referente illo cognovit tempora frater
 Illa, quibus vinclis resolutum se referebat,
 Hæc eadem fieri, quibus et solemnia semper
 Missarum celebrasse Deo sese recolbat.

Præfuit Egfridus e regno feliciter annis
 Ter quinque faciens victricia bella, quousque
 Agminibus missis animo trans æquora sævo,

Vers. 837.

a Ælfwine. Apud Bedam libr. iv, cap. 22.

b Nomine Imma. Beda, ibidem.

c Ad comitem regis Edilredi. Apud Bedam.

d Cui nomen erat Tunna, presbyter et abbas. Beda.

e Egfridus rex Northumbrie obiit anno 685. Beda libr. iv, cap. 26.

Præcipiens gentes Scotorum cæde cruenta
 Vastare innocuas, Anglis et semper amicas,
 Mox adversus eum Pictis bellantibus, ipse
 Occubuit victus misera cum clade snorum,
 Imperii linquens Alfrido f regmina fratri,
 Qui sacris fuerat studiis imbutus ab annis
 Ætatis primæ, valido sermone sophista,
 Acer et ingenio, idem rex simul atque magister.
 Præfuit Ecclesiæ venerandus Bosa g sacerdos,
 Condignis gradui meritis tunc temporis alto,
 Vir monachus, præsul, doctor moderatus, honestus,
 Quem divina sacris virtutum gratia certis
 Compserat, et multis fecit fulgescere donis.
 Plurima quapropter congegit lucra Tonanti,
 Retia mundanas immittens sacra per undas,

B Æquoreas Christo prædas ad littora traxit.
 Vir sine fraude bonus, dives pietate superna,
 Inque domo Domini fulsit ceu lucifer ardens.
 Illic Pater Ecclesiæ cultum decoravit, et illam
 Moribus a plebis penitus secernit; et uni
 Deservire Deo statuit, simul omnibus horis.
 Ut lyra continuo resonaret mystica plectro,
 Æthereas Domini decantans laudibus odas.
 Vox humana quidem superum pulsaret Olympum,
 Omnia dispensans alternis tempora causis,
 Lectio nunc fieret, sed nunc oratio sacra,
 Quisque Dei laudes præferret corporis usu.
 Jusserat hunc factum complere negotia carnis,
 Omnibus ut fieret parvus sopor, esca sub actu.
 Non terras, victusque, domus, nummismata, vestes,
 C Nec quidquam proprium sibimet jam vindicet ullus;
 Omnia sed cunctis fierent communia semper.
 Qui terrena sibi, † cœlorum vel petit hæres,
 Gaudia, † qui cunctis fieret communia regni.
 Hic pius antistes magnis virtutibus hujus
 Implevit postquam præsentis tempora vitæ,
 Transit in ætheream ketus feliciter aulam.

Visio temporibus memorabilis acta sub isdem,
 Ut reor in nostro sic erit si carmine scripta,
 Proderit æterna multis de morte vocandis,
 Posset ut ergo animas vitii sanare preemptas.
 Mortuus, ecce diu surrexit corpore quidam h,
 Multaque quæ vidit memoratu digna ferebat,
 E quibus hic nostris addemus pauca camenis.
 D Ergo domum propriam communi in plebe maritus,
 Atque suam rexit justo moderamine vitam,
 Qui post tactus erat morbo jam carnis acerbo,
 Perque dies multos, valido crescente dolore,
 Infirmus recubans extrema pericula duxit;
 Mortuus ac tandem primo sub tempore noctis,
 Ejus in extrema respirans parte revixit,
 Atque resurgendo cunctos simul inde fugavit
 Funeris exsequias peragentes nocte sub ipsa.

Vers. 890.

f Alfridus successit fratri suo Egfrido anno 685
 g Bosa, episcopus Eboracensis. Vide Flores Hist.
 per Matthæum West-Monasteriensem collectos de
 Wilfrido et Bosa episcopis. Ven. Beda, libr. iv Hist.
 Angl. cap. 12 et 23.

h Drithelmus nomine. Beda, libr. v cap. 15.

Plus sed amore vicens conjux ibi sola remansit,
 Quam nimium pavidam rediens a morte maritus
 Cœperat hortari, reliquis fugientibus illinc :
 « Quæ mihi fida satis remanes ex omnibus, inquit,
 Te rogo, ne metuas nunc me, dulcissima conjux,
 Vivo equidem, vere surrexi a morte remissus,
 Sed mihi longe aliter nunc altera vita sequenda est,
 Gaudia vel luxuriam memem damnare necesse est. »
 Nec mora, divitiis mox omnibus ille relictis,
 Jura monasterii devoto est corde secutus,
 Atque ibi tam duro domuit sub pondere corpus,
 Ut facile ex vita possent cognoscere cuncti,
 Quæ vel quanta prius ductus de corpore crevit.
 Isto namque modo quæ vidit ferre solebat.
 « Splendidus, inquit, erat, qui me de corpore duxit,
 Et contra æstivum solis processimus ortum,
 Quo ad latam vallem devenimus atque profundam,
 Cujus in oblongum extensa est sine fine vorago,
 Quæ latus horrendum flammis ferventibus urunt,
 Atque aliud habuit glaciali grandine plenum;
 Hæc animabus erat hominum hinc inde repleta,
 Quæ ninis exustæ dum flammam ferre nequibant,
 Frigoris in medium misere mox prosiliebant,

251 Cumque ibi nec poterant requiem reperire,

[vicissim

Flammivomum fentes iterum ferebantur in ignem.
 Hæc cernens mecum meditabar, forte quod esset
 Poena infernalis, quam sæpe audire solebam.
 Ductor et ille mihi meditati talia dixit :
 Non, ut ipse putas, isthic infernus habetur.
 Cumque hæc aspicerem, pavidum me duxit in ante.
 Tunc subito vidi tenebris loca cuncta repleti,
 Intransesque illas densatæ noctis imago
 Nos circa incubuit, nec quidquam cernere præter
 Ductoris speciem potui vestesque nitentes.
 Et sic ingressi sola sub nocte per umbras,
 Ecce repente globi flammarum valde tetarum
 Sicuti de puteo surgunt iterumque residunt ;
 Tunc aberat subito ductor solusque remansi,
 In mediis positus trepidus stupidusque tenebris.
 Cumque globi flammæ peterent alta, atque vicissim
 Motibus alternis repetebant ima barathri,
 Omnia flammarum fastigia cerno repleti
 Spiritibus hominum miseris, qui more favillæ
 Cum flammis pariter scandebant, atque cadebant,
 Sed nimius fetor late loca cuncta replebat.
 Longius hæc cernens circumstetit undique terror,
 Ut pote quid facerem, posse quo vertere gressum
 Inscius, aut misero qui finis forte maneret.
 Audio tum subito sonitum post terga gementum,
 Nec non ceu vulgi capto super hoste cachionum ;
 Qui prope dum veniunt hostes agnosco malignos,
 Ad poenas animas ululantes quinque trahentes,
 Cum quibus in mediis descendunt ima barathri.
 Flammivomo e puteo quidam deinde maligni
 Dæmones ascendunt, oculis flammantibus, atque
 Me circumsteterant, putidum de naribus ignem
 Oreque spirantes ignitis, meque minantur

Vers. 947.

A Prendere forcipibus ; nec me contingere tantum
 Jam poterant, quamvis multum terrere valerent.
 Tunc ego conclusus tenebris et ab hoste coactus,
 Circumspexi oculis, aliquid si forte veniret
 Auxilii, quo jam salvarer ab hoste cruento.
 Tunc mihi post tergum fulsit quasi stella per umbras,
 Quæ magis accrescens properansque fugaverat hostes,
 Dux erat ille meus veniens cum luce repente,
 Cujus in adventu fugerunt dæmones atri.
 Hinc convertit iter brumalem solis ad ortum,
 Noctique ereptum nitidas me duxit in auras.
 Ante ubi nos murus subito comparuit ingens,
 Qui sine fine sui sic visus longus et altus,
 Nullus ut extenso videretur terminus illi.

Sed prope dum venimus, quo, quali nescio certe

B Ordine, nos fuimus stantes in culmine muri.
 Ecce ibi campus erat magnus pulcherrimus atque,
 Cujus tantus erat fragrantis nitor odoris,
 A me fetorem mox ut depelleret omnem :
 Et lux tanta sacrum perfuderat undique campum.
 Vinceret ut lucem solis simul atque diei.
 In his ergo locis lætas habitare videbant
 Sanctorum turmas, sedesque tenere beatas.
 Hæc ego conspiciens mecum meditabar, an essent
 Regna superna poli cunctis promissa beatis.
 Hæc mihi volventi respondit ductor, et inquit :
 Non, sicut ipse putas, isthic sunt regna polorum.
 Fulget in ante novæ major mihi gratia lucis,
 Quæ nimio superat lucem fulgore priorem,
 Nam tunc illa prior vere tenuissima visa est.

C Vox quoque cantantum resonat dulcissima ibidem,
 Et cum luce fuit miri fragrantia odoris,
 Ut mihi propter eam parvissima prima putata est.
 Quo nos dum lætus sperarem intrare, repente
 Substitit ipse meus ductor gressumque retorquet,
 Meque via, per quam nos venimus, inde reduxit,
 Intransesque iterum campi loca pulchra prioris,
 Omnia quæ vidi, si scirem forte, requirit :
 Nescio cui dixi, statimque hæc addidit ille :
 Vidisti vallem flammis et frigore plenam,
 In qua nunc animæ pœnis purgantur acerbis,
 Ac redeunt iterum purgatæ ad præmia vitæ.
 At vero puteus putidum qui eructuat ignem,
 Est os inferni, ruerit nam quisquis in illum
 Forte semet, nunquam post hæc salvabitur inde.

D Floriger iste locus, quem possidet alba juvenus,
 Est requies in qua spectant coelestia regna,
 Quibona gesserunt, quamvis ex parte minus, quam
 Postulat alma fides : nam qui perfectus ubique est,
 Ut moritur, statim cœli penetrabit in aulam.
 Pertinet ad cujus vicinia fulgidus ille
 Luce locus nimia, miri quoque plenus odoris,
 De quo cantantum suavissima vox resonabat.
 Tu quia nunc iterum debes assumere corpus,
 Atque homines inter, moritura vivere vita,
 Corrige, quæso, tuos mores et verba vel actus,
 Ut tua in his sancta reputetur mansio turmis.
 Hæc ubi dicebat, quomodo sed scire nequivi,

Vers. 1005.

Indutum proprio statim me corpore vidi. »

Nec gens clarorum genitrix hæc nostra virorum,
Quos genuit, soli sibimet tunc ipsa tenebat
Intra forte sui concludens viscera regni,
Sed procul ex illis multos trans æquora misit,
Gentibus ut reliquis præferrent semina vitæ.
E quibus ille fuit dictus cognomine Sanctus
252 Egberet ^a antistes, primis ætatis in annis
Qui liquerat patriam patriæ cœlestis amore,
Et peregrina petens Scotis jam maxima vitæ
Tunc exempla dabat doctrinæ lampade fulgens,
Actibus instituens, verbis quoscunque docebat,
Pauperibus largus, sibimet sed semper egenus.
Sic bonus egregiæ duxit moderamina vitæ,
Usque diem mortis clara pietate coruscans.
Cui fuerat socius meritis et moribus aptus,
Et comes exsilii Wibert ^b præclarus in omni
Relligione satis, sed post divisus ab illo
Theoricam solus vitam districtus agebat.
Inde suæ gentis monachis construxit ovile
Egregium, vitæ meritis et moribus illud
Exornans ovibus Christi studiosus alendis,
Ipse per angustam quas recto tramite callem
Duxit ad ætherei devotus pascua regni.
Claruit idecirco signis, et more prophetæ,
Multa futura videns mansit præclarus ubique.
Postea cœlestis penetravit gaudia vitæ.

Ast alii ratibus vecti trans æquor Eoum
Paganum petiere solum, qua verba salutis
Spargere tentabant in agrestia corda serendo.
Ut fuit egregius Wilbrordus episcopus ^c ille,
Plurima qui populi Fresonum millia Christo
^d Lucratus monitis fuerat cœlestibus, atque
Pontificale decus multis ornavit in annis,
Ecclesiisque Deo plures construxit ibidem,
Presbyteros in eis statuens, verbique ministros,
Omnia perficiens felix in pace quievit.
Illius ecce duo fuerant exempla secuti
Presbyteri, nimio accensi fervore fidei;
Nominis unius Herwaldus ^e uterque vocatus.
Par opus ambobus vitæ sed et exitus unus.
Albus hic, ille niger, distantia sola capillis;
At niger in libris fuerat studiosior albo.
Ergo hi Saxonum pagana compita plebis
Intrabant, aliquos si Christo acquirere possent;
Sed dum forte novos mores habitusque fidei
Agnoscent miseri, metuunt ne funditus omnis
Jam caderet citius veterum cultura deorum.
Hos subito raptos crudeli morte necarunt:
Album sed trucidant statim mucrone cruento,
Longa sed exquirunt duro tormenta nigello,
Atque peremptorum Rheni sub fluminis undas

Vers. 4057.

^a S. Egbertus ep. Beda, libr. v, cap. 40 et cap. 25. Vid. etiam Mabillonium Act. SS. sæc. III, part. 1, pag. 487 et seqq. De S. Egberto et Wiberto mentionem quoque facit Alcuinus in Vita S. Willibrordi cap. 4.

^b Wibert, forte Wicbert. Vid. Beda, libr. v, Hist. cap. 10, et Mabill. Vita S. Wigberti Act. sæc. III,

A Corpora projiciunt, quæ sed mox ordine miro
Contra prævalidos ferebantur fluminis ictus,
Millia et usque suos socios undana natabant.
Ast quocunque loco veniebant corpora nocte,
Maximus hinc lucis radius super astra refulsit.
Lumen et hoc illi, qui sanctos ante necabant,
Aspiciunt omni semper fulgescere nocte.
Alter ab his noctu sociorum visus at uni est,
Corpora, cui dixit, statim reperire potestis
Nostra, ubi de cœlis lucem radiare videtis.
Visio tunc socios talis nec illa fefellit,
Corpora namque locis sic sunt inventa sub isdem,
Martyribusque piis digno conduntur honore.

Ast alii atque alii præfata ex gente ministri
Sermonis fuerant illis in partibus orbis.

B E quibus egregii S. Wibert Viraque sacerdos
Temporibus fulsere suis, qui culmine clari
Virtutum fuerant, nostro quos carmine cunctos
Tangere non libuit. Nunc namque revertere Musam
Urbis ad Euboricæ fas est, procul unde recessit,
Pontifices summos; seriemque relinquere regum,
Qui post Aldfridum ^f variarunt tempora regni,
Imperio functum denis simul atque novenis
Orbis annorum, qui post sub tempore pacis
Appositus patribus suprema sorte quievit.

Interea Bosa felicia regna petente
Accipit Ecclesiæ regimen clarissimus ille
Vir pietate, fide, meritis et mente Joannes,
Pontificalis apex, priscorum formula Patrum.

C E quibus intente vivacia prata rigavit;
Quem virtutis honor signis comitatur apertis,
Quorum pauca libet nostris memorare camentis.

^g Dum Pater ipse pius jejunia sancta gerebat,
Parvula septa viris repetit comitatus honestis;
Posset ut æthereos animo decerpere flores,
Et Domino propriæ decimas persolvere vitæ,
E queis divitias cœlo reperiret opimas.

Intrans ergo locum districtis usibus aptum,
Tunc inopes jussit per proxima compita quæri,
Per se pauperibus victum ut deferrer egenis.

Tunc æger juvenis mutusque adducitur illi,
Promere qui nullis poterat jam verba loquelis,
Cui caput horribili fuerat scabrigine tectum,

D Et pro crine cutis maculis vestita remansit,
Huic pius antistes casulam congestit egeno,
In qua susciperet stipem miser ille suetam.
Postque dies septem transacti temporis illum
Jusserat adduci, mutatque ostendere linguam;
Cui crucis impressit sanctæ signando figuram,
Atque diu tacitam jussit proferre loquelam.
Qui dicto citius Patris præcepta secutus,

Vers. 4109.

part. I, pag. 671. Observat. præv. num. 4.

^c Wilbrordus ep. Alcuinus in Vita supra.

^d Beda, libr. v, cap. 14.

^e Herwaldi seu Heuwaldi duo, albus et niger, martyres. Vid. Beda, libr. v, Hist. Angl. cap. 11.

^f Vide Alfort. ad annum 705, num. 5.

^g Beda, libr. v Hist. Angl. cap. 2.

Ore loquens prompto taciturna silentia rupit,
Et pleno est penitus mutus sermone locutus.
Atque die tota, pariter cum nocte sequenti,
Non cessavit ovans varias proferre loquelas,
Atque suæ mentis secretas pandere causas;
Et cum voce cutis pariter jam sana reversa est;
Reddunturque novi crispato crine capilli;
Pulcherque est juvenis factus, promptusque loquela.
Sicque domum propriam gaudens sanatus adibat.

253 ^a Nec meminisse aliud tædet, laudabile signum,
Dum lustrat pastor virgili tutamine mandras ^b,
Sanctarum venit famularum visere cellam,
De quarum numero recubat virguncula quædam
Vena cui nuper medio est incisa lacerto,
Et manus obstipuit nimio crassante tumore.
Ergo videbatur citius moritura puella;¹

Hanc sed restituit Domini virtute salutem
Antistes sanctus, qui tecta, a matre rogatus,
Virginis intrabat, recubamque ex more salutem,
Atque preces fundens manui benedixerat ægræ.
Invaluit statim fugiente dolore puella,
Inque modum mirum toto de corpore tota
Cum redeunte foras secessit præsule pestis.
Protinus Altitrono magnis erepta periculis,
Virgo canit laudes multos victura per annos.

^c Huic aliud simili successit in ordine signum.

Ecce comes quidam venerandum jure Joannem
Advocat, ecclesiæ Domino qui tecta dicaret.
Uxor erat cujus multis infirma diebus,
Quadraginta jacens noctes depressa dolore,
Algida, nec valuit sese relevare cubili;
Lurida cui gelidus pallor prætexerat ora,
Naribus alternis tenuis vix flabat anhelus.
Huic pius antistes benedictam miserat undam,
Qua prius ecclesiam Domino sacraverat illam,
Ut potaret eam, atque dolentia membra liniret.
Quod dum fecisset, sequitur medicina per artus,
Atque salutifero morbi perire sub haustu,
Venit et optatæ virtus concessa salutis,
Surgit et e strato statim tunc femina sospes,
Atque sacerdoti renovatis viribus almo
Pocula deportat, cunctisque impigra ministrat.
Reddidit atque Deo proprio cum conjuge grates.

^d At comes hunc alius diverso tempore scisci
Fecit ad ecclesiam Domini de more dicandam,
Cujus forte puer mortali peste subactus,¹
Mortuus ex omni membrorum parte remansit
Spiritus, excepto quod pectora fessa movebat,
Frigida vix tenui geminans suspiria flatu,
Funeris exsequias cui tunc comes ipse parabat,
Et oculus juxta stabat, quo corpus humanum
Mox fuerat, vitæ quoniam spes nulla manebat:
Pro quo pontificem lacrymans dux ipse rogabat,
Ut dignaretur puero benedicere præsto,

Vers. 1163.

^a Idem ibid. cap. 3.

^b *Mandras*, id est, monasteria. Vid. Cangium.

^c Beda, cap. 4.

^d Ibid. cap. 5.

A Atque preces Domino pro hujus fundere vita.
Nec quod plena fidei rogabat, jure negabat,
Vir pius et clemens, statim sed visitat ægrum,
Et benedixit eum, rediens ex more salutem:
Mox revallesce, puer, dicens, viresque resume.
Post hæc cum præsul vel dux prandere sedebant,
Postulat infirmus sitiens sibi pocula ferri,
Cui Dominus gaudens quod jam potare valeret,
Mox calicem vini benedictum a præsule misit;
Ut bibit hunc, statim sanus surrexit, et ibat,
Intravitque domum quo dux et præsul edebant.
Cumque illis bibere et vesci se velle profatur,
Potat editque sedens lætus lætantibus illis,
Post hæc et multis vivebat sospes in annis.

^e At quoque præsul iter per quamdam cursibus

B [aptam

Planitiem campi, cum clero gessit equester;
Tunc juvenes ardent cursu contendere equorum,
Sed pius antistes vetuit specialiter unum
Ex sociis, ludo ne se misceret inani.¹
Ille tamen contra vetitum petulanter habenas
Solvit, equo fidens, mediumque erumpit in æquor;
Ergo cavum quoddam dum servidus ille caballus
Transiluit, et valido juvenis conamine lapsus
In lapidem cecidit, qui forte æqualis arenæ
In medio campi latuit sub cespite tectus,
Nec lapis alter erat campo repertus in illo;
Huic caput atque manum casu collisit acerbo,
Verticis et solvit juncturas, atque cerebro

C Quassato, cunctis jacuit jam sensibus expers:
Et moribundus erat motu sine corporis ullo.
Septima nempe fuit tunc circiter hora diei,
Semianimisque domum sociis defertur ab ipsis.
At vigil in precibus perstabat nocte sacerdos;
Venit ad infirmum primo sed mane reversus,
Impositaque manu capiti benedixit eundem.
Atque illum proprio compellans nomine clamat;
Ergo gravi veluti de somno surgeret ille,
Recludens oculos Patri respondit amato,
Convaluitque cito, recreatis viribus, atque
Cras equitavit ovans caro cum præsule pergens.
Multa alia, ut referunt, hic fecit signa Joannes,
Quæ modo non libuit brevitatis jure referri.
Diximus hic tantum, posuit quæ Beda magister
Indubitante fide, texens ab origine prima
D Historico Anglorum gentes et gesta relatu.
Consenuit postquam præfatus episcopus ille,
Tunc alii vivens sedem concessit honoris,
Atque monasterium devoto corde petivit,
Condignamque Deo vitam complevit ibidem.
Juraque tunc tandem terræ peregrina relinquens,
Est patriæ proprius cœlesti redditus hæres ^f.

^g Presbyter egregius successit jure Joanni
Wilfridus, hæres Patri dignissimus almo.

Vers. 1216.

^e Ibid. cap. 6.

^f Anno 721.

^g Beda Hist. Angl. cap. 3; Mabill. libr. xx Annal., num. 22; et sæc. iii Bened. part. II, pag. 560. Inde

Qui prius Euboricæ fuerat vice-dominus et abbas :
 Postea sed magno meritorum culmine fretus,
 Pontificis summi condignus sumpsit honorem,
 Ornauitque gradum meritis et moribus almīs.
 Plurima nam titulis sanctæ ornamenta venustis
 Addidit ecclesiæ, rutilo qui vasa decore
 Apta ministeriis argentea jure sacratis
254 Fecit, et argenti laminis altare, crucesque
 Texerat auratis : nolensque abscondere gazas,
 Prudens præsul eas divino impendit honori.
 Hæc pius Euborica faciens antistes in urbe,
 Ecclesias alias donis ornauit opimis,
 Nec minus ille pio curam de corde gerebat,
 Multiplicare greges, Domini præcepta secutus,
 Doctrinæ monitis, exemplis atque coruscis.
 Hos mentis dapibus, illos sed carnis alebat :
 Hos fovet ætheriis, illos carnalibus auget,
 Ore manūque simul, donorum largus utrisque,
 Rem pietatis agens duplici moderamine rector ;
 Omnibus acceptus, venerandus, honestus, amatus.

^a At sua facta bonus postquam compleverat illo
 Pastor in Ecclesiis, specialia septa petivit,
 Quo servire Deo tota jam mente vacaret :
 Contemplatiuæ seseque per omnia vitæ
 Dans, mundi varias curasque reliquit inanes.
 Et quamvis ipso resideret corpore terris,
 Attamen ex omni jam mente manebat Olympo,
 Pervigil exspectans cœlestis præmia vitæ,
 Tempore quæ certo, vita præsentē peracta,
 Sumpserat angelicis cœlo transvectus in ulnis.

Hic pastoralis posuit dum pondera curæ,
 Tradidit Ecgberto venerandæ jura cathedræ,
 Quem sibi pontificem fecit succedere summum.
 Hic fuit Ecgbertus regali stirpe creatus ^b ;
 Nobilium, coram sæclo, radice parentum,
 Sed Domino coram meritis præclarior almīs.
 Dives opum terræ, miseris quas spargit egenis,
 Ditior ut feret, cœlo dum colligit illas.
 Qui curas inopum devotus semper agebat,
 Pauperibus tribuens devoto pectore gazas,
 Quas terris perdens, sibimet condebat Olympo.
 Hic erat Ecclesiæ rector clarissimus, atque
 Egregius doctor, populo venerabilis omni,
 Moribus electus, justis affabilis, atque
 Effusus in pravos, mitis simul atque severus.
 Sacris divisit vicibus noctesque diesque,
 Impiger assidue spatiosis noctibus orans,
 Missarum celebrans solemnia sancta diebus,

Vers. 1264.

discimus in Ecclesia Eboracensi præter episcopum
 existisse abbatem, qui monachis eam occupantibus
 præerat. MABILL.

^a Mabill. libr. XXI Annal., num. 17.

^b Hic Ecgbertus, Edberti, quem alii Eadbertum
 nominant, regis Northanumbrorum frater Wilfrido
 dignitatem abdicanti in sede Eboracensi successit
 anno 732. Mabill. Annal. libr. XXI, num. 17; Alfort.
 ad annum 738.

^c Obiit anno 766. Mabill. libr. XXIV Annal., num. 11.

^d Anno 735. Mabill. libr. XXI Annal., num. 29,
 pag. 99 in fine, et sæc. III Bened., part. II, pag. 562.

A Inque Dei domibus multa ornamenta paravit.
 Illas argento, gemmis vestivit et auro,
 Serica suspendens peregrinis vela figuris.
 Sacravitque probos altaribus ipse ministros,
 Ordinibus variis celebrent qui festa Tonantis,
 Davidisque alios fecit concinere canna.
 Qui Domino resonent modulatis vicibus hymnos.
 Cujus frater idem Tyrio nutritus in ostro,
 Sumpserat Ædbertus gentis regalia sceptrā.
 Qui dilatavit proprii confinia regni,
 Sæpius hostiles subigens terrore phalangas.
 Tempora tunc hujus fuerant felicia gentis,
 Quam rex et præsul concordī jure regebant ;
 Hic jura Ecclesiæ, rex ille negotia regni :
 Hic ab apostolico humeris fert pallia missa ;

B Ille levat capiti veterum diademata patrum ;
 Fortis hic, ille plus ; hic strenuus, ille benignus,
 Germanæ pacis servantes jura vicissim,
 Ex alio frater felix adjunctus uterque.
 Rēxit hic Ecclesiam triginta et quatuor annis ^e,
 Ille annis tenuit ter septem sceptrā parentam.
 Ambo felices meritis in pace sepulti.

^d Temporibus primis præfati præsulis hujus,
 Presbyter eximius meritis, cognomine Beda,
 Astra petens, clausit præsentis lumina vitæ.
 Qui mox a puero libris intentus adhæsit,
 Et toto studiis servivit pectore sacris.
 Ut pote septennem quem fecit cura parentum
 Arcta monasterii Girvensis claustra subire,
 Cui jam præclarus Ceolfrius ^e præfuit abbas ;

C Qui peregrina petens Christi deductus amore,
 Mortuus est exsul Linguanæ in finibus urbis,
 Atque ibi condigno felix tumultus honore est.
 Cujus corpus erat post tempora multa repertum,
 Integrum penitus, patriamque exinde reductum.
 Ergo monasterio Beda nutritus in illo,
 Ornauit teneros præclaris moribus annos.
 Discere namque sagax juvenis, seu scribere semper
 Fervidus instabat, non segni mente laborans :
 Et sic proficiens, est factus jure magister.

Plurima quapropter præclarus opuscula doctor
 Edidit, explanans obscura volumina sanctæ
 Scripturæ, nec non Metrorum condidit artem ;
 De quoque Temporibus mira ratione volumen,
D Quod tenet astrorum cursus, loca, tempora, leges.
 Scripsit et Historicos claro sermone libellos,
 Plurima versifico cecinit quoque Carmina plectro.
 Actu, mente, fide veterum vestigia Patrum

Vers. 1312.

^e Beda de sex ætatibus mundi ad annum 4671.
 « His temporibus, ait, multi Anglorum gentis nobiles
 et ignobiles... de Britannia Romam venire consueve-
 rant, inter quos etiam reverendissimus abbas meus
 Ceolfrius annos natus septuaginta quatuor, cum es-
 set presbyter annis quadraginta septem, abbas au-
 tem triginta quinque. Ubi Lingonas pervenit, ibi de-
 functus, atque in ecclesia beatorum Geminorum mar-
 tyrum sepultus est. » Vide Mabill. Act. SS. Ben.
 sæc. II, part. I, pag. 1009 et seq. Annal. libr. XX,
 num. 11.

Semper dum vixit, directo est calle secutus.

^a Hujus vita quidem qualis fuit ante magistri,
Claro post obitum signo est patefacta salutis.
Æger enim quidam Patris dum cingitur almi
Reliquiis, penitus peste est sanatus ab illa.

Te quoque Pierio tangentes, Balthere ^b, plectro,
Et tibi, sancte, locum nostris in versibus istum

255 Signantes petimus, placida tu mente teneto,
Et rege nunc nostram pelagi per cœrula cymbam
Inde monstra maris, scopulosas inter et undas,
Ut possit portum portans attingere tutum.

Est locus undoso circumdatus undique ponto,
Rupibus horrendis prærupto et margine septus,
In quo bellipotens terreno in corpore miles
Sæpius aerias vincebat Balthere turmas,
Quæ sibi multimodis variabant bella figuris.
Qui tamen intrepidus hostilia castra relisit,
Tela malignorum, semper crucis arma beatus
Belliger opponens, galeam scutumque fidei.
Vir pius ille quidem quodam dum tempore solus
Incubuit precibus, meditans cœlestia tantum :
Horribilem subito strepitum simul atque fragorem
Audiuit, veluti vulgi erumpentis in hostes.
Tunc anima ex superis cujusdam nubibus ejus
Ante pedes cecidit, nimio tremefacta timore ;
Quam mox turba minax ingenti horrore secuta est,
Cum variis miseram pœnis torquere volentum :
At Pater ille pius placidis amplexibus illam
Arripuit gremio, statimque inquirat ab illa,
Quæ esset, cur fugeret, faceret vel quæ mala ? Cui

[tunc

Respondit : « Levita fui, sed mente maligna
Feminea amplexus manibus sum pectora tantum,
Et culpam erubui vivens in carne fateri.
Nunc idcirco feri duris incurisibus hostes
Per triginta dies meme torquere sequuntur.
Nec captata fui, sed nec secuta remansi. »
Tunc terrebat eum clamans ex hostibus unus
« Non hodie effugies, nec si tenearis in ulnis
Petri, sed meritas patieris, pessime, pœnas. »
Sanctus at irascens Petri convicia propter,
Hæc ait : « Ecce minor meritis sum centies illo
Principe apostolico ; sed de pietate Tonantis
Confidens, dico tibi, trux et sæve tyranne,
Non hodie portabis eam sub tartara tecum. »
Tunc pius interventor humo prosternitur, atque
Cum lacrymis Domino pro culpa supplicat illa.
Nec prius ille preces desistit fundere sacras,
Quam propriis animam ferri vidisset ocellis

Vers. 1360.

^a Mabill. l. cit. pag. 100.

^b Cunewlsi Lindisfarnensis episcopi anno xvii pontificatus ; regni vero Eadberti Northumbrorum regis xx. ^c Vir Domini et presbyter Baltherus, qui vitam anachoreticam in Tiningaham duxerat, viam sanctorum Patrum ingressus est, migrando ad eum qui se reformavit ad imaginem filii sui, pridie Nonas Martias, inquit Turgotus in Libro de Ecclesia Dunelmensi ; et quidem anno 756 ex Hovedeno. Colitur in *Festis Benedictinis* die 27 Nov. Reliquiæ Dunelmum

A Altius angelicas cœli super astra per ulnas.

Par quoque jam veteri signumque æquabile signo
Hoc de Patre pio gessit clementia Christi.

Nam velut æquoreas Petrus calcaverat undas,
Sic huic evenit ; gradiens nam tempore quodam
Rupis in excelsæ prærupto margine, casu

Contigit, ut caderet : sed fluctibus ille marinis
Suffultus, graditur siccis super æquora plantis.

Et ceu rura soli premeret, sic ambulat undis :
Jam nisi quod levius susceperat unda ruentem,
Quam si dura virum acceperant arva cadentem.

Dum ruit, unda fluit, casus ne læderet illum.
Gressibus arva manent, illum ne mergeret æquor.

Ambulat ergo freto solido, ceu tramite terræ,
Donec ad undivagam pervenerat ipse carinam :

B Quam mox ascendit securo calle pedester.

Non in veste liquor, non soccis hæserat humor.

Quod natura negat, hoc dat tua dextera, Christe,
Unda tuo jussu pelagi fit pervia justis :

Terra sed e contra vindex fit gurgis iniquia.

Suffert ista humiles, dum devorat illa superbos.

Nunc te sed potius devoti, Balthere sancte,

Ut sicut unda tuum portabat ab æquore corpus,

Te sanum penitus revehens ad littora nota :

Sic precibus nostras animas evadere fluctus

Mundanos facias, portumque intrare salutis.

Claruit his etiam venerabilis Echa ^d diebus

Anachoreta sacer, eremi secreta secutus,

Terrenos fugiens jam corpore castus honores.

Ut cum rege Deo cœlestes posset habere.

C Angelicam terris vitam devotus agendo,

Multa prophetali prædixit mente futura.

De quo plura vetat narrari Musa recurrens

Carminis ad finem, propriique ad gesta magistri ;

Qui post Ecgbertum venerandæ insignia sedis

Suscepit, sapiens Ælbertus ^d nomine dictus.

Vir bonus et justus, largus, pius, atque benignus ;

Catholicæ fidei fautor, præceptor, amator ;

Ecclesiæ rector, doctor, defensor, alumnus,

Justitiæ cultor, legis tuba, præco salutis,

Spes inopum, orphanisque pater, solator egentum.

Trux rigidis, blandusque bonis, durusque superbis :

Fortis in adversis, humilis fuit inque secundis.

Mente sagax, non ore loquax : sed strenuus acta.

Cui quantum crevit cumulati culmen honoris,

D Tantum mens humili sese pietate subegit.

De quo versifico paulo plus pergere grassa

Euboricæ mecum libeat tibi, quæso, juventus.

Hic quia sæpe tuos perfudit nectare sensus,

Vers. 1409

translatæ sæc. xi. Lege Bollandum ad diem 6 Martii, ubi situs monasterii seu eremi S. Baltheri in Scotia reperitur. *MABILL.*

^c De isto *Echa* anachoreta nihil alibi reperire potui. *MABILL.*

^d *Ælbertus episcopus* successit anno 766 ; Hoveden *Annal. part. priori*, pag. 403. *Mabill. Annal. libr. xxiv*, num. 11 et 12, obiit anno 780. *Idem libr. xxv*, num. 11. Vide etiam *Alfortum ad annum 766 et 767.*

Mellifluis dulces eructans pectore succos,
 Quem mox a primis ratio pulcherrima cunis
 Corripuit, rerum summanque vehebat in arcem,
 Doctrinæ pandens illi secreta sophiæ.
 Hic fuit ergo satis claris genitoribus ortus,
 Ex quorum cura studiis mox traditur almis,
 Atque monasterio puerilibus inditur annis,
 Sensibus ut fragilis sacris adolesceret ætas.
 De puero nec cassa fuit spes tanta parentum.
 Jam puer egregius crescebat corpore quantum,
 Ingenio tantum librorum proficiebat.
 Sic meritis crescens annis et mente sagaci,
 Jam levita sacer condigno est ordine factus.
 Hunc bene dum felix adolescens gessit honorem,
 Jura sacerdotii juvenis suscepit honestus :
 Cresceret ut gradibus, meritis qui creverat almis.

256 Tunc pius et prudens doctor simul atque sa-
 [cerdos,

Pontificique comes Ecgbert conjunctus adhæsit,
 Cui quoque sanguineo fuerat jam jure propinquus.
 A quo defensor clero decernitur omni,
 Et simul Euborica præfertur in urbe magister.
 Kle ubi diversis sitientia corda fluentis
 Doctrinæ et vario studiorum rore rigabat :
 His dans grammaticæ rationis gnæviter artes,
 Illis rhetoricæ infundens refluamina linguæ :
 Illos juridica curavit cote polire,
 Illos Aonio docuit concinnere cantu ;
 Castalida instituens alios resonare cicuta,
 Et juga Parnassi lyricis percurrere plantis.
 Ast alios fecit præfatus nosse magister
 Harmoniam cœli, solis lunæque labores,
 Quinque poli zonas, errantia sidera septem,
 Astrorum leges, ortus, simul atque recessus.
 Aerios motus pelagi, terræque tremorem,
 Naturas hominum, pecudum, volucrumque ferarum,
 Diversas numeri species, variasque figuras.
 Paschalique dedit solemnia certa recursu,
 Maxime Scripturæ pandens mysteria sacræ.
 Nam rudis et veteris legis patefecit abyssum.
 Indolis egregiæ juvenes quoscunque videbat,
 Hos sibi conjunxit, docuit, nutrit, amavit ;
 Quapropter plures per sacra volumina doctor
 Discipulos habuit, diversis artibus auctos.
 Non semel externas peregrino tramite terras
 Jam peragravit ovans, sophiæ deductus amore ;
 Si quid forte novi librorum seu studiorum,
 Quod secum ferret terris reperiret in illis.
 Hic quoque Romuleam venit devotus ad urbem,
 Dives amore Dei, late loca sancta peragrans.

Vers. 1458.

^a *Edrin rex.* De Edvino hæc intelligas rege Northanbrorum, de quo Ven. Beda, libr. II Hist. Eccl. Angl., cap. 14, hæc narrat : « Baptizatus est autem (Edvinus rex) Eboraci die sancto Paschæ pridie Iduum Aprilium (627) in ecclesia sancti Petri apostoli, quam ibidem ipse de ligno, cum catechizaretur, atque ad percipiendum baptismum imbueretur, citato opere construxit. » Hæc Bedæ narratio difficulter cum ista nostri poetæ combinatur, nisi

PATROL. CI.

A Inde domum rediens, a regibus atque tribunis
 Doctor honorifice summus susceptus ubique est.
 Ut pote quem magni reges retinere volebant,
 Qui sua rura fluens divino rore rigaret.
 Ad sibi sed properans præfinita facta magister,
 Dispensante Deo, patriæ prodesse, redibat.
 Nam proprias postquam fuerat delatus in oras,
 Mox pastorem compulsus sumere curam,
 Efficitur summus, populo rogitante, sacerdos
 Officiumque suis meritis decoraverat almis,
 Ordinis atque bonus pastorque repertus ubique est.
 Namque tuebatur divinum cautus ovile,
 Ulla ex parte lupus Christi ne læderet agnos,
 Ille quibus sacri præstabat pabula verbi ;
 Ne sitis atque fames illo vexaret acerbo.

B De gregeque errantes eremi per devia vastæ
 Ad Domini caulas humeris revehebat amicis :
 Nolentesque sequi placido sermone vocantem
 Insequitur juris terroribus atque flagellis.
 Nec regi aut ducibus justus parcebat iniquis.
 Sed neque decrevit, curarum pondera propter,
 Scripturas fervens industria prisca legendi :
 Factus utrumque, sagax doctor, pius atque sacerdos ;
 Sensibus hos augens, illos et moribus ornans.
 Nec Pater adveniens in tantum culmen honoris,
 Vestibus atque cibus veterem mutaverat usum :
 Deliciosa nimis fugiens, nec vilia valde
 Sectatus fuerat, medio moderamine gaudens.
 Nec minus interea vario ornamenta decore,
 Addidit ecclesiis, fidei fervore repletus.

C Namque ut bellipotens sumpsit baptismatis undam
 Edvin rex ^a, præsul grandem construxerat aram,
 Textit et argento, gemmis simul undique et auro,
 Atque dicavit eam sancti sub nomine Pauli
 Doctoris mundi, nimium quem doctor amabat.
 Hoc altare farum ^b supra suspendenter altum,
 Qui tenet ordinibus tria grandia vasa movens :
 Et sublime crucis vexillum erexit ad aram,
 Et totum textit pretiosis valde metallis.
 Omnia magna satq̄, pulchro molimine structa,
 Argentique meri compensant pondera multa.
 Ast altare aliud fecit, vestivit et illud
 Argento puro, pretiosis atque lapillis :
 Martyribusque crucique simul dedicaverat ipsum.

D Jussit ut obryzo non parvi ponderis auro
 Ampulla major fieret, qua vina sacerdos
 Funderet in calicem, solemnia sacra celebrans.

Ast nova basilicæ miræ structura diebus
 Præsulis hujus erat jam cœpta, peracta, sacrata.
 Hæc nimis alta domus solidis suffulta columnis,

Vers. 1580.

transpositis verbis ita intelligas, quod Edvin rex grandem e ligno construxerit aram, quam præsul Ælbertus post integrum demum sæculum textit argento, auro gemmisque, atque ob amorem sancti Pauli, mutato titulo sancti Petri, illam illius honori dedicaverit. Vide de hoc rege plura supra vers. 194 seqq.

^b *Farum*, id est candelabrum.

Suppositæ quæ stant curvatis arcibus, intus
Emicat egregiis laquearibus atque fenestris,
Pulchraque porticibus fulget circumdata multis,
Plurima diversis retinens solaria tectis,
Quæ triginta tenet variis ornatibus aras.
Hoc duo discipuli templum, doctore jubente,
Ædificaverunt Eanbaldus et Alcuinus, ambo
Concordes operi devota mente studentes.
Hoc tamen ipse Pater socio cum præsul^a templum,
Ante die decima quam clauderet ultima vitæ
Lumina præsentis, sophiæ sacraverat almæ
Ergo ministrator clarissimus ordine sacro
Præsul perfectus; meritis plenusque dierum,
Tradidit Eanbaldo^b dilecto lætus alumno

257 Pontificale decus, sibimet secreta petivit
Septa, Deo soli quo jam servire vacaret.
Tradidit ast alio^c charas super omnia gazas
Librorum nato, patri qui semper adhæsit,
Doctrinæ sitiens haurire fluentia suctus:
Cujus si curas proprium cognoscere nomen
Fronte sua statim præsentia carmina prodent^d.
His divisit opes diversis sortibus; illi
Ecclesiæ regimen, thesauros, rura, talenta:
Huic sophiæ specimen, studium, sedemque, librosque.
Undique quos clarus collegerat ante magister,
Egregias condens uno sub culmine gazas.
Illic invenies veterum vestigia Patrum,
Quidquid habet pro se Latio Romanus in orbe
Græcia vel quidquid transmisit clara Latinis:
Hebraicis vel quod populus bibit imbre superno,
Africa luciflvo vel quidquid lumine sparsit.
Quod Pater Hieronymus, quod sensit Hilarius, atque
Ambrosius præsul, simul Augustinus, et ipse
Sanctus Athanasius, quod Orosius edit avitus^e:
Quidquid Gregorius summus docet, et Leo papa;
Basilius quidquid, Fulgentius atque coruscant.
Cassiodorus item, Chrysostomus atque Joannes.
Quidquid et Althelmus docuit, quid Beda magister
Quæ Victorinus scripsere, Boetius: atque
Historici veteres, Pompeius, Plinius, ipse
Acer Aristoteles, rhetor quoque Tullius ingens.
Quid quoque Sedulius, vel quid canit ipse Juvenecus,
Alcuinus^f et Clemens, Prosper, Paulinus, Arator,
Quid Fortunatus, vel quid Lactantius edunt.
Quod Maro Virgilius, Statius, Lucanus et Auctor:
Vers. 1553.

^a Eanbaldo, qui viventi et resignanti Ælberto successit anno 778, mensis Sept. initio. Vid. infra vers. 1564 et 1582.

^b Primus hic est hujus nominis Eboracensis episcopus; cui anno 796 successit alter Eanbaldus, ad quem scripsit Alcuinus epist. 56.

^c Leg., alii, nempe Alcuino.

^d Poetæ quidem nomen haud apparet in ms. cod. monasterii S. Theodorici, ait Mabillonius; Alcuini vero nomen huic carmini fuisse præfixum vel ex hoc solo loco satis erui potest.

^e Al., acutus.

^f Alcuinus. Hinc Oudinus conjicit Alcuinum non esse hujus poematis auctorem, qui utique se viventem sanctis doctoribus non accensisset. Ast ego loco Alcuinus, Alcimus vel Alcinous legendum existimo.

A Artis grammaticæ vel quid scripsere magistri;
Quid Probus atque Focas, Donatus, Priscianusve,
Servius, Euticius, Pompeius, Comm'ianus.
Invenies alios perplures, lector, ibidem
Egregios studiis, arte et sermone magistros,
Plurima qui claro scripsere volumina sensu:
Nomina sed quorum præsentem in carmine scribi
Longius est visum quam plectri postulet usus.

His ita dispositis complens sua tempora summus
Antistes, totus meritis maturus et annis,
Post annos hinos, menses simul atque quot annos,
Ex quo septa sacer præsul secreta petivit;
Discipulis coram pastor, patriarcha, magister,
Transit ad ætheream lætus feliciter aulam.

Hanc tamen hanc citius lugubris, mea fistula, par-
B [tem.]

Desere, ne pereas lacrymarum gurgite mersa,
Dum properas portum velis hucusque secundis,
Quid memorare studes nobis mœstissima fata?
Cum subito ante oculos cunctis mors invida nostros
Lumina supremo clausit veneranda sopore
Pontificis summi, nostri patris atque magistri.
O nobis! o nigra dies! o clara sed illi!
Nos sine patre dies orphanos ille reliquit,
Fletibus, exilio duroque labore gravatos.
Reddidit ast illum patriæ Patrique superno,
Fletibus, exilio duroque labore solutum.
Jam cui Christus amor, potus, cibus, omnia Chri-
[stus];

Vita, fides, sensus, spes, lux, via, gloria, virtus.
C Qui decimo et quarto summi dormivit in anno
Ordinis accepti, octavo sub sole Novembris^g,
Dum gravis illa dies sexta fulgebat in hora.
Ejus ad exsequias magnum concurrerat agmen,
Cum clero præsul, populus, juvenesque, senesque,
Patris honorifice curantes condere corpus.
O Pater, o pastor, vitæ spes maxima nostræ,
Te sine nos ferimur turbata per æquora mundi,
Te duce deserti variis involvimur undis,
Incerti qualem mereamur tangere portum.
Dum sol noxque sibi cedunt, dum quattuor annos
Dividitur vicibus, crescit dum germina terris;
Sidera dum lucent, trudit dum nubila ventus;
Semper honos, nomenque tuum, laudesque mane-
[bunt.]

Vers. 1595.

^g Hovedenus ad annum 780 Alberti seu Ælberti episcopi Eboracensis obitum ad hunc annum memorat, quod quidem ex hoc loco confirmatur. Superius enim ad vers. 1596 ex eodem Hovedeno, Mabillonio et Alferto notavimus, Ælbertum sedem illam episcopalem adisse anno 766. Huic vero anno si quatuordecim, quibus post adeptam dignitatem, teste poeta nostro, supervixit, addantur, prodit annus 780. Superius quoque vers. 1563 et seqq. dicitur, beatum Ælbertum, postquam relicto episcopatu in solitudinem secessit, et Eanbaldo discipulo suo pontificale decus tradidit, duobus adhuc annis ac totidem mensibus vixisse. Hinc igitur colliges, hunc Ælberti secessum et Eanbaldo ordinationem contigisse anno 778, mense Septembri. Vid. Mabill. libr. xxv Anl., pag. 255, num. 11.

Hic ego dum volui certo te fine, Thalia,
Claudere, res nostris occurrit gesta diebus.
Fessa licet paucos quapropter adhuc cane versus
Atque mei pueri causam succinge parumper,
Cui quoque præsentem testem me contigit esse.

Ergo fuit quidam juvenis nutritus in urbe
Euborica, simplex animo, sed fervidus actu.
Quique meæ rexit puerilis tempora vitæ
Consilio, solus quadam qui nocte suetis
Insistit precibus Christi Genitricis in aula.
Tunc lux alma domum subito repleverat illam,
Et cum luce simul venit vir vestibus albis,
Fulgidus aspectu, statu sublimis honesto,
Et blandis juvenem nimio terrore cadentem
Elevat alloquiis, librumque ostendit apertum.
Perlegit hunc juvenis, dixit cui codice clauso
Candidus ille : Sciens iterum majora videbis.
His dictis, subito nitidus disparuit hospes.

258 Hinc quoque post aliquos non longo tempore
[menses

Percutitur juvenis currenti peste per artus,
Ægrotusque diu dubia sub morte jacebat,
Angustis retrahens perituram naribus auram;
Inque meis recubans manibus, tunc spiritus ejus
Est raptus subito, corpusque remansit inane.
Post spatium rediens, iterum sed membra movebat,
Et mihi narrabat, quidam quod duxerat illum
Ad loca pulchra nimis, multos ubi vidit ovantes,
Ignotos notosque simul, sed maxime sanctæ
Illius Ecclesiæ lætos agnovit alumnos.
Qui mox suscipiunt placidis amplexibus illum,
Et secum penitus semper retinere volebant,
Sed cito ductor eum converso calle reduxit
Ad proprium corpus, dicens, quod solis ad ortum
Jam melius habiturus eris; de fratribus alter
Sed hodie moriturus erit, cujusque paratam
Vidisti sedem. Juvenem nec sermo sefellit.
Nam cito convaluit, dum sol rutilabat ad ortum;
Ante diem medium fuerat sed mortuus alter.
Ille tamen juvenis parvum post tempus, eodem
Anno percutitur populantis peste doloris,
Atque mihi statim morbo prædixit in illo;
Hac lue jam moriar, cito carnis claustra relinquam.
Nec secus evenit, quoniam vis magna doloris
Crevit, et extremam juvenem deduxit in horam.
Qui tenui morieus animam traducere flatu
Dum cœpit, fuerat vigilans e fratribus unus,
Vir probus et verax, vidit qui culmine ab alto
Descendisse virum facie seu veste coruscum,
Et posuisse suum mox os morientis ad ora,
Blandius amplexus manibus quoque membra cu-
[bantis :
Regressusque animam solvens de carcere carnis
Vers. 1646.

^a Vide epist. 224, ad Friduinum; nec puto hunc
diversum esse ab eo qui hic appellatur Friducinus.
^b Hoc carmen descriptum ex cod. ms. Harleiano,
de quo plura jam diximus. Vide tomi I col. 137. Inde
quoque extraximus epistolam 224, ad Friduinum

A Evexit volitans secum super astra polorum.

Hæc ego nauta rudis teneris congesta carinis,
Per pelagi fluctus et per vada cæca gubernans,
Euboricæ ad portum commercia jure reduxi;
Ut pote quæ proprium sibi me nutritivum,
Imbuit et primis utcunque verenter ab annis.
Hæc idcirco cui propriis de Patribus, atque
Regibus et Sanctis ruralia carmina scripsi.
Hos pariter sanctos, tetigi quos versibus istis,
Deprecor, ut nostram mundi de gurgite cymbam
Ad portum vitæ meritis precibusque gubernent.

CCLXXXII.

^a Ad Friducinum.

Chartula percurrrens Friducino ^b fer mea salve

B Perpetuum nato, pacis in ore tuo.

Dulcis amor Patris, valeas dic semper ubique

Cum pietate sacra et prosperitate bona.

Per loca sancta tui sanctorum, nate, fidelis

Sis memor Albinis semper in ore pacis.

Esto pius, mitis, cauto moderamine pergens,

Consilio prudens, et pietate potens.

In sermone quidem verax, et corde fidelis,

Collaudans Christum oris in officio.

Sedululus in precibus, sanctorum maxime templis

Ne te prætereat ullius auxilium.

Sobria cum sociis faciens convivia justis,

Pauperibus largus ceu miseris pater.

Prohibeas propria sceleratis castra rapinis,

Ne cuiquam tulerint vi sua forte tui.

C Sanctus ait : Justum non vidi nempe relictum,

Ejus egens semen non ego pane sacro.

Pauperis ad thronum clamor conscendit Olympi,

Audiet et Christus illius ipse preces.

Non tua mensa precor furtis vel forte rapinis,

Vel miserum spoliis ipsa domus redolet.

Sæpius Altithroni tibi sit conviva sacerdos.

Et Christi famulus, vel miser atque vagus;

Quam verbosa malis persona adueta loquellis,

Auribus ingeminans verba nefanda tuis.

CCLXXXIII.

Ad Quemdam.

Musa volans veniat Moni ^c magno ferre salutem

D Cui Deus æternum tribuat per sæcula salve :

Quem precibus Christo sanctorum turba per orbem

Assiduis Domino commendet sancta precamur.

Ut sanus veniat, veniente tempore, natus

Albinis Patris, præclaram lætus ad urbem,

Qua sanctus sancto Martinus corpore pausat.

Quod præstare precor nobis, pia gratia Christi.

Sed tu, nate, Deo placidis servare memento

Moribus, ut mitis semper te protegat ille;

Prosperè per terras ignotas ducat euntem,

abbatem Gerwicensem, qui idem videri possit cum
isto Friducino, nisi quod huic natum fidelem vocet,
illum vero ut Patrem veneretur.

^c Forte, *Monna*, ad quem est epist. 183.

Gaudentem nobis clemens iterumque reducat.
 Quo pergas, vel quid facias circumspice cautus,
 Sis memor atque tuam propriam servare salutem.
 Noli, nate, precor, multo te perdere vino,
 Non escis, ille est quoniam sat pestifer orbis.
 Ex esca et potu morbi generantur amari.

A Noxius et nimium jam pendet in arbore fructus,
 Incautus quorum mox infirmabitur esu.
 Sit quoque lingua tibi verax et sermo salubris;
 Sit cibus atque potus multum moderatus in ore.
 Sit vigil in precibus pectus et pura voluntas,
 Laudibus in Domini sanctorum per loca Patrum.

BEATI FLACCI ALBINI

SEU

ALCUINI

CAROLI MAGNI MAGISTRI

OPERUM PARS SEPTIMA. — OPP. DIDASCALICA.

263 PRÆFATIO.

Haud, puto, ægre ferent viri eruditi quod inter hæc genuina beati Alcuini opuscula non reperiant librum illum incompletum de septem Artibus, quem tamen cl. Quercetanus scriptori nostro ex fide veteris codicis Jac. Sirmondi attribuit, et suæ editioni a pag. 1246 et seqq. inseruit. Enimvero adeo perspicuum mihi videtur, nihil hujus libri ad Alcuinum nostrum pertinere, ut in ipsa statim Præfatione illi præfixa verus se auctor manifestet prodaturque, is ipse nimirum, qui scripsit librum *divinarum Institutionum*: « Superior liber, inquit, Domino præstante completus, *Institutionum* videlicet *divinarum* continet *Lectionum*; hic triginta tribus titulis noscitur comprehensus . . . . Nuac tempus est ut 264 aliis septem titulis *secularium* lectionum præsentis libri textum percurrere debeamus; » est vero omnium eruditorum consensu, et omnium codd. mss. fide, verus *divinarum Institutionum* et simul *secularium* lectionum, septem titulis, nimirum de Grammatica, de Rhetorica, de Dialectica, de Arithmetica, de Musica, de Geometria, de Astronomia, comprehensarum, auctor Magnus Aurelius Cassiodorus Senator, quod pluribus argumentis demonstratum dedit doctissimus congr. S. Mauri monachus D. Garetius Oper. Aurel. Cassiodori, in Præfatione, pag. 10, edit. Venet. anni 1729. Cum igitur hic Liber *de septem artibus* inscriptus (cujus quidem non nisi duo priora capita, eaque admodum mutilata exhibit Quercetani editio) partus sit beato Alcuino certissime suppositus, et apud Cassiodorum integer existet suo vero parenti assertus, illum, non invitis, reor, viris eruditis, a genuinis Alcuini opusculis rescindendum censuimus.

Initium igitur hujus partis capimus a Dialogo de Arte grammatica, quem excipit libellus de Orthographia noviter repertus; hunc sequitur Dialogus de Arte rhetorica, et alius de Dialectica; cui subjungitur Disputatio Pippini cum Albino scholastico: quibus demum addimus quasdam lucubrations, et fragmenta de Cursu et Saltu lunæ ac Bissexto, quæ ex codd. mss. eruimus, et Alcuino tanquam vero auctori, ob rationes in Monitis præviis proferendas, tribuimus. Dolendum profecto reliqua quæ Alcuinus de Arithmetica, Geometria, Musica, Arte metrica et Astronomia certissime scripsit, ut plurimum periisse. Certe Alcuinum, postulante imperatore Carolo, non tantum de Grammatica et Dialectica, sed etiam de Musica scripsisse, Vitæ illius scriptor testatur. Institutiones quoque Artis arithmeticæ ac Astronomiæ eidem imperatori non ore tantum tradidisse, sed etiam calamo exarasse, ex initio Dialogi de Rhetorica colligi posse videtur, ubi Alcuinus Carolum ita loquentem inducit: « Ex quo mihi paucis tuis responsionibus januas rhetoricæ artis vel dialecticæ subtilitatis claustra aperuisti, valde me in ejus rationes fecisti intentum; maxime, quia me in cellaria *arithmeticæ* disciplinæ prædicæ sagaciter induxisti, vel *astrologiæ* splendore illuminasti. » Quæ verba sane innuunt, Alcuinum, antequam hunc de Rhetorica Dialogum scripsisset, similem quoque de Arithmetica et Astronomia confecisse. Demum inter scripta Alcuini a Trithemio libro II de Viris illustribus ord. S. Ben., cap. 26, recensetur liber de Arte metrica; et sane ipse Alcuinus discipulis suis Francoi et Saxoni promittit, pleniorum se de metrica ratione informationem daturum. « Plenius hæc (respondet ad questionem de communibus syllabis) vita comite in *metrica ratione* vobis, filii, monstravero. » Et paulo post: « Aptius hæc in *illa metrorum subtilitate* intelligetis; quia pedes et accentus nisi ex brevibus longisque syllabis nequeunt intelligi. » Verum hæc omnia vel rerum edax tempus consumpsit; vel in necdum perquisitis forulis etiamnum forte delitescunt, a feliciore manu aliquando reperienda.

Interim ex his quæ nunc ex codd. variis mss. in lucem proferimus multo emendatiora, quam unquam prodiere, attentus lector intelliget, B. Alcuinum non in exegeticis solum dogmaticisque scientiis, sed in profanis quoque litteris et liberalibus artibus apprime versatum, imo inter ævi sui doctores facile primum fuisse: « Omnibus enim, ait Canisius, omnia factus est, theologis theologus, dialecticis dialecticus, musicis musicus, rhetor rhetoribus, grammaticis grammaticus, atque adeo puer pueris, ut omnes lucrifaceret. » Quod ipsum de semet prædicat in epist. 43, ad Carolum, ita scribens: « Ego Flaccus vester . . . aliis per tecta S. Martini sanctarum mella Scripturarum ministrare satago; alios vetere antiquarum disciplinarum mero inebriare studeo; alios grammaticæ subtilitatis enutrire pomis incipiam; quosdam stellarum ordine, ceu picto cujuslibet magnæ domus culmine, illuminare gestio; plurima plurimis factus, ut plurimos ad profectum sanctæ Dei Ecclesiæ et ad decorem imperialis regni vestri erudiam. »

* Patrologiæ tom. LXIX et LXX.